

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก :

กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

A Study of Knowledge, Understanding and Development Approaches of Local

Leaders in the Succession Law: Case Study in Pa Daeng Subdistrict,

Mueang Phrae District, Phrae Province

โดย

นางสาวสุพิชญา กั่นกา

นายสุขุม กั่นกา

นายศรศักดิ์ อินทะกัณฑ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

MCU RS 610763011

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก :
กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

A Study of Knowledge, Understanding and Development Approaches of Local
Leaders in the Succession Law: Case Study in Pa Daeng Subdistrict,
Mueang Phrae District, Phrae Province

โดย

นางสาวสุพิชญา กัณกา

นายสุขุม กัณกา

นายศรศักดิ์ อินทะกันท์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

MCU RS 610763011

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่)

Research Report

A Study of Knowledge, Understanding and Development Approaches of Local
Leaders in the Succession Law: Case Study in Pa Daeng Subdistrict,
Mueang Phrae District, Phrae Province

By

Miss. Supitchaya Kunka

Mr. Sukhum Kunka

Mr. Sonrasak Intagun

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

B.E. 2563

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610763011

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University phrae Campus)

ชื่อรายงานการวิจัย	: การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชน ในเรื่องกฎหมายมรดก : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ผู้วิจัย	: นางสาวสุพิชญา กันกา, นายสุขุม กันกา, นายศรศักดิ์ อินทะกันท์
ส่วนงาน	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ปีงบประมาณ	: ๒๕๖๓
ทุนอุดหนุนการวิจัย	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชน
ในเรื่องกฎหมายมรดก : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์ใน
การศึกษาวิจัยคือ ๑) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน และ ๒) เพื่อ
ศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ
(Qualitative Research) คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และลงพื้นที่ภาคสนาม (Field
Study) ในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth
interview) กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน ๓๐ คน และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions)
จำนวน ๑๐ คน

ผลการวิจัยพบว่า มรดกในความเข้าใจของผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดกนั้น ส่วนใหญ่
มีความเข้าใจว่ามรดก หมายถึง สิ่งที่ทายาทได้รับตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินทุก
ชนิด เช่น ที่ดิน บ้าน รถยนต์ เครื่องประดับ อัญมณี ทรัพย์สินเงินทอง เงินในธนาคาร ที่มีมาก่อนที่
เจ้าของจะถึงแก่ความตาย รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ เช่น กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน
รวมถึงหนี้สิน โดยจะเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทก็ต่อเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตาย ซึ่งทายาท มี ๒
ประเภท คือ ทายาทโดยธรรม หมายถึง บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หลาน เหลน บิดา มารดา พี่ น้อง
สามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุไว้ในพินัยกรรมตามคำสั่งเสีย
ของเจ้ามรดกนั่นเอง ซึ่งผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกในขั้นพื้นฐานแต่ยังไม่
ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญอื่น ๆ

สำหรับแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกนั้น
พบว่า มีแนวทางที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ๑) การบริการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำชุมชน คือการ
จัดโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายมรดกให้แก่ผู้นำชุมชน ๒) จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้าน
กฎหมายให้กับผู้นำชุมชน โดยการจัดตั้งคลินิกกฎหมาย หรือคลินิกยุติธรรม หรือศูนย์ให้คำแนะนำ
ด้านกฎหมายเคลื่อนที่ให้กับผู้นำชุมชน ๓) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกสามารถ
ทำผ่านสื่อต่าง ๆ ของชุมชน เสียงตามสายในหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ในท้องถิ่น สื่อออนไลน์ต่าง ๆ
๔) จัดตั้งศูนย์ประสานงานของผู้นำชุมชนในพื้นที่ ทำหน้าที่ประสานหน่วยงานยุติธรรมต่าง ๆ ในพื้นที่
ในกรณีมีปัญหาหรือข้อพิพาททางกฎหมาย

Research title	: A Study of Knowledge, Understanding and Development Approaches of Local Leaders in the Succession Law: Case Study in Pa Daeng Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province
Researchers	: Miss.Supitchaya Kunka, Mr.Sukhum Kunka, Mr.Sorasak Inthakan
Department	: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus
Fiscal year	: 2020
Research grant	: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

Abstract

Research study “A Study of Knowledge, Understanding and Development Approaches of Local Leaders in the Succession Law: Case Study in Pa Daeng Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province” The main research objectives were 1) To study the understanding of local leaders in Succession Law. 2) To study the method in local leaders development in knowledge and understanding the Succession Law. This research is Qualitative Research. The researcher studies form documentary and field study that used the questionnaires’ in-depth interview were conducted with a target group of 30 people and focus group discussion with 10 populations

The result were found that The understanding of Succession Law of local leaders most understood that estate of a deceased refers to properties of every kind that heirs get from their ancestors, such as land, houses, cars, jewelry, property, money, gold, money in the bank that existed before the death of the owner. Including various rights and duties for example, Car ownership, Land ownership. Including liabilities. There are two types of heirs. The first is statutory heirs, for example, legal children, grandchildren, great-grandchildren, parents, siblings, lawful husbands and wives. The second is the heir by will; the person identified in the will by order of the owner of the property. Although most local leaders have basic knowledge of Succession Law, it does not cover other important issues.

Guidelines for developing local leaders in knowledge and understanding of Succession Law, it was found There are 4 important guidelines: 1) Legal education services to local leaders by organizing a project to disseminate knowledge on Succession law for local leaders 2) Organize activities to develop legal capacity for local leaders by establishing a Legal Clinic or a Justice Clinic or a mobile legal advice center for local leaders 3) Publicize and disseminate knowledge about the Succession Law, which can be done through various media such as the voice

community in the village, Local newspaper. 4) Establish a center for the coordination of local leaders. Coordinating with the various justice agencies in the area in case of legal problems or disputes.

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
คำนำ		ก
กิตติกรรมประกาศ		จ
สารบัญ		ฉ
สารบัญภาพ		
บทที่ ๑	บทนำ	
	๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
	๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
	๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๓
	๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๓
	๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย	๓
	๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๔
	๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕
บทที่ ๒	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
	๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมาย	๖
	๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายมรดก	๙
	๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมผู้นำชุมชนทางด้านกฎหมาย	๓๓
	๒.๔ คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง	๔๓
	๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๙
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๒
	๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย	๕๓
	๓.๓ เครื่องมือการวิจัย	๕๔
	๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๕
	๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๖
	๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย	๕๖

บทที่ ๔	ผลการวิจัย	
	๔.๑ ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน	๕๗
	๔.๒ แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก	๗๘
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๑
	๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๘๓

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

สารบัญภาพ

ภาพที่

๑.๑

กรอบแนวคิดการวิจัย

หน้า

๔

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ที่ได้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการวิจัยจนสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ธาดา เจริญกุศล ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และ รองศาสตราจารย์พูนทรัพย์ เกตุวีระพงษ์ หัวหน้าหน่วยวิจัยวิทยาเขตแพร่ ดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือในการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขงานด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณผู้นำชุมชนตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและนักวิชาการด้านกฎหมายทุกท่านที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลและให้สนทนากลุ่มเฉพาะ รวมถึงชี้ให้ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของการรู้กฎหมาย การนำกฎหมายไปใช้ควบคู่ไปกับหลักคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมอันดีงาม คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ที่ได้สนับสนุนเอื้อเฟื้อข้อมูลในการดำเนินการวิจัย จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

องค์ความรู้ที่เกิดจากงานวิจัยเรื่องนี้ขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา และเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสติปัญญาสำหรับผู้ที่สนใจเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในงานวิชาการต่อไป

คณะผู้วิจัย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“กฎหมาย” เป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน เริ่มตั้งแต่เมื่อมีสภาพบุคคล คือ คลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก กฎหมายได้กำหนดสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ไว้ตลอดอายุขัย และเมื่อบุคคลใดได้สิ้นสภาพบุคคลหรือเสียชีวิต กฎหมายก็ยังเข้ามาเกี่ยวข้องกับการแบ่งปันมรดกให้แก่ทายาททั้งหลายของผู้เสียชีวิตนั้น ประกอบทั้งทารกในครรภ์มารดาก็สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่มารดาตั้งครรภ์และคลอดออกมามีสภาพบุคคลเรื่อยไปตลอดอายุขัย ย่อมหนีไม่พ้นกฎหมาย^๑ ซึ่งการศึกษาและรู้กฎหมายในเบื้องต้นนั้น เพื่อต้องการให้เห็นว่ากฎหมายไม่ใช่ศาสตร์เฉพาะแต่นักกฎหมายเท่านั้น การศึกษาและรู้กฎหมายก็เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจพอที่จะอ่านกฎหมายได้ ตีความและใช้กฎหมายในชีวิตประจำวันได้ถูกต้อง รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองที่พึงมี ที่จะปฏิบัติต่อสังคม อันก่อให้เกิดกระบวนการคิดที่เป็นระบบและวิเคราะห์ความเป็นไปของสังคมได้อย่างถ่องแท้ ทั้งยังเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนในสังคมมีความยุติธรรมและช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเป็นธรรมอันเป็นสิ่งสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

กฎหมายมรดก เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยบทบาทบัญญัติทั่วไปของมรดก สิทธิรับมรดกโดยธรรม สิทธิรับมรดกโดยพินัยกรรม วิธีจัดการและแบ่งปันทรัพย์มรดก มรดกที่ไม่มีผู้รับ อายุความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ เป็นวิชาที่จำเป็นที่ทุกคนควรต้องศึกษาเมื่อมีการตายเกิดขึ้น ทรัพย์สินของผู้ตายจะจัดการอย่างไร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อญาติพี่น้องของผู้เสียชีวิตเป็นอย่างมาก ทั้งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและให้คำแนะนำแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ต้องการทราบเกี่ยวกับมรดกได้ เพราะกฎหมายมรดกเป็นกฎหมายที่มักจะถูกนำมาใช้ก็ต่อเมื่อมีการสูญเสียชีวิตของผู้ที่มีทรัพย์สินที่ไม่สามารถจัดการแบ่งตามเจตนาของเจ้าของทรัพย์สินที่เสียชีวิตลงได้ ซึ่งในทางกฎหมายนั้น ได้กำหนดเกี่ยวกับการรับมรดกไว้ ๒ ลักษณะ คือ ทายาทโดยพินัยกรรม กับทายาทโดยธรรมหรือทายาทโดยผลของกฎหมาย ซึ่งทายาทโดยธรรมนี้จะมีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตายต่อเมื่อผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์มรดกของตนเอาไว้ หรือจำหน่ายไว้ไม่หมด (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๐) เช่น นายจันทร์ทำพินัยกรรมยกที่ดินแปลงหนึ่งของตนให้แก่ นายอินทร์น้องชายต่างมารดา

^๑ หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๒) หน้า ๑๒.

ส่วนที่ดินแปลงอื่น และทรัพย์สินอื่นนายจันทร์ไม่ได้ทำพินัยกรรมให้แก่ผู้ใดเช่นนี้ ที่ดินแปลงซึ่งยกให้แก่ทายาทก็ตกทอดให้แก่ทายาท ส่วนที่ดินแปลงอื่น และทรัพย์สินอื่นก็จะตกทอดให้แก่ทายาทโดยธรรมของนายจันทร์^๒

ผู้นำชุมชน ถือว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้ที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดความสงบสุขในชุมชน รวมถึงสามารถนำพาชุมชนของตนไปสู่การพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับการเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ซึ่งองค์ประกอบของผู้นำชุมชนมีลักษณะที่ไม่ต่างจากลักษณะของผู้นำทั่วไป เพียงแต่ความเป็นผู้นำในระดับชุมชนนั้นจะมีความเป็นกันเองกับชาวบ้าน มีความใกล้ชิดและเป็นระบบเครือข่ายซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ ๑) มีความรู้ ความสามารถในกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นอย่างดี ๒) มีคุณธรรม เช่น ความโอบอ้อมอารี เป็นที่ยอมรับได้ในชุมชน ๓) มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ๔) สามารถประสานต่อเรื่องต่าง ๆ ได้ ๕) มีฐานะค่อนข้างมั่นคง ๖) มีความเป็นกันเองสูง หรือมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีนั่นเอง^๓

การที่ผู้นำมีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะความรู้ทางกฎหมายถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการให้คำชี้แนะและบอกแนวทางแก่ประชาชน โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก ที่ถือเป็นปัญหาของหลายๆชุมชนจนนำไปสู่การสร้างความไม่พอใจ แยกแยก จนถึงขั้นต้องขึ้นโรงขึ้นศาล หรือในบางรายก็เป็นสาเหตุนำไปสู่ความรุนแรงจนสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินในที่สุด กฎหมายเกี่ยวกับกบการจัดการมรดกนั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำชุมชนในสังคมปัจจุบันควรที่จะศึกษาและมีความรู้ความเข้าใจในระดับที่สามารถใช้การได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมรอบนอก เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งในกรณีนี้เจ้าของทรัพย์สินหรือบิดามารดาเสียชีวิตลง ปัญหาที่ตามมาคือ หากบิดามารดาไม่ได้จัดทำพินัยกรรมไว้อย่างเป็นทางการลักษณะอักษรนั้น ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการจัดการมรดกย่อมที่จะตามมาได้ และผู้ที่มีบทบาทที่ต้องรับทราบเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวก็คือ ผู้นำชุมชน ที่จะต้องทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหา เพื่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำชุมชนจะต้องมีความรู้พื้นฐานและได้รับการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้กฎหมายมรดกพอสมควรจึงจะสามารถแนะนำประชาชนเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้น คณะผู้วิจัยในฐานะที่มีความรู้ ประสบการณ์ และการสอนวิชากฎหมายมรดก จึงมีความตระหนักถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชนที่สามารถให้คำแนะนำแก่ประชาชนในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม การสร้างความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกแก่ผู้นำชุมชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชนได้อีกวิธีการหนึ่ง จากประเด็นดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก

^๒ พรชัย สุนทรพันธุ์.คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก (พิมพ์ ครั้งที่ ๑๑), (กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๖๒), หน้า ๓.

^๓ กวี วงศ์พุม.ภาวะผู้นำ (พิมพ์ครั้งที่ ๕), (กรุงเทพมหานคร: ปี.เค. อินเทอร์เน็ต, ๒๕๔๒), หน้า ๑๔-๑๕.

ของผู้นำชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกให้แก่ผู้นำชุมชนและสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๒.๑. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน
- ๑.๒.๒. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

- ๑.๓.๑ ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกอย่างไรบ้าง
- ๑.๓.๒ แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดกมีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ

- กฎหมายมรดก ความหมายและความสำคัญ
- การส่งเสริมผู้นำชุมชนทางด้านกฎหมาย
- แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงเพื่อนำมาสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และประธานกลุ่มสตรี จำนวน ๓๐ คน และ สันทนาการเฉพาะ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย จำนวน ๑๐ คน ประกอบด้วย บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย จำนวน ๕ คน และอาจารย์ผู้สอนกฎหมายในสถานศึกษา จำนวน ๕ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาดำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยนี้เริ่มดำเนินการวิจัย ๑ มกราคม ๒๕๖๓ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓

๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย

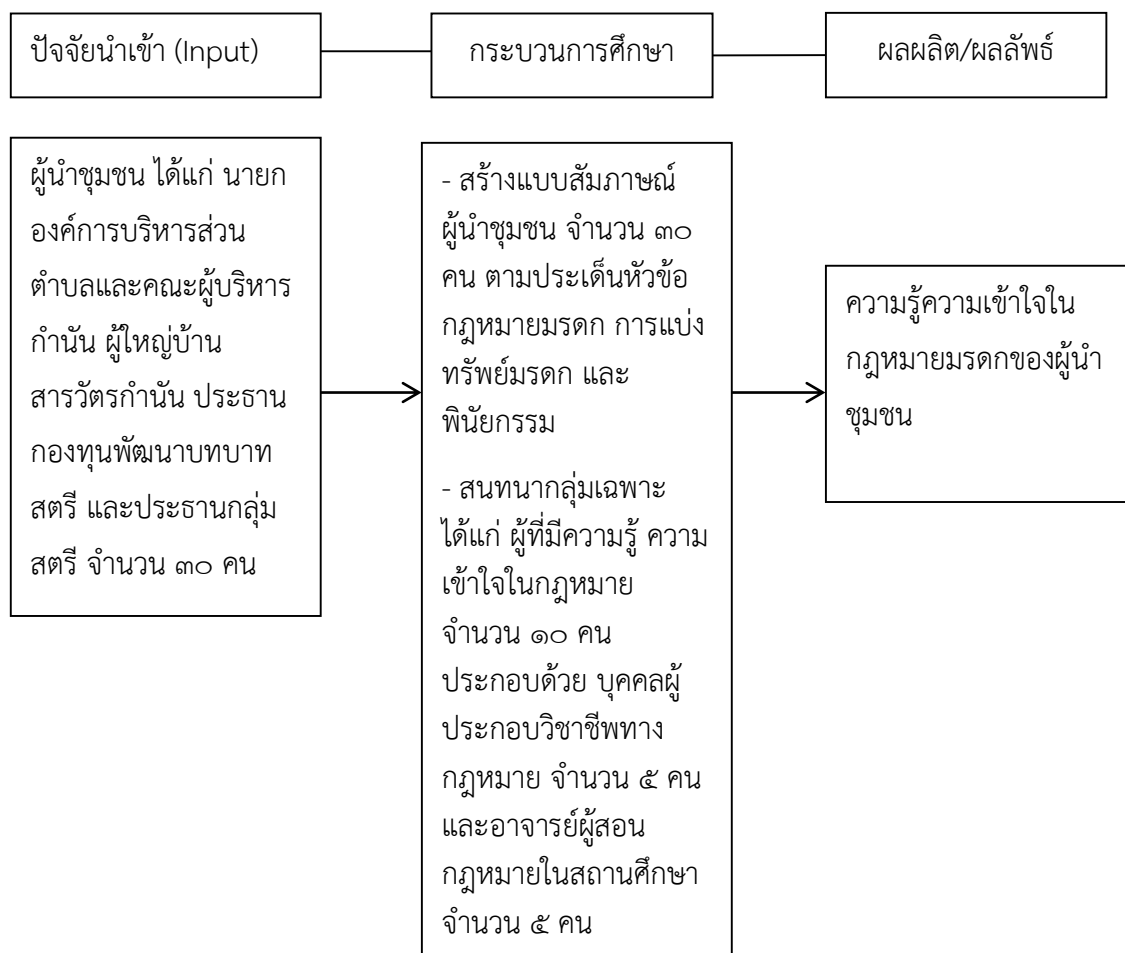
กฎหมายมรดก หมายถึง กฎหมายลักษณะมรดกเป็นกฎหมายที่ว่าด้วย ทรัพย์สิน สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้ามรดก การตกทอดแห่งทรัพย์สินมรดก ประเภทของทายาท ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก พิณัยกรรม อายุความมรดก เป็นต้น ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ทำให้ทราบถึงหลักการของกฎหมาย

มรดกที่ว่า เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งถึงแก่ความตายแล้วจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป ผลจะเป็นเช่นไร โดยการดำเนินการต่าง ๆ จะต้องนำบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะมรดกมาใช้บังคับ แต่ในงานวิจัยนี้ กฎหมายมรดก หมายรวมถึง ความหมายของมรดก ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก และพินัยกรรม

ผู้นำชุมชน หมายถึง ตัวแทนของกลุ่มประชาชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนในการทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรม หรือการดำเนินการอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ซึ่งแสดงถึงเจตนาแทนกลุ่มประชาชนได้ ประกอบด้วย ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดงและคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดง และกลุ่มผู้นำชุมชนอื่น ๆ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และประธานกลุ่มสตรี

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” คณะวิจัยได้ทำการศึกษานโยบาย แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน
๒. ได้แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนเรื่องความรู้ความเข้าใจในการใช้กฎหมายมรดก

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอ ผลการวิจัยต่อไป คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมาย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายมรดก

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้นำชุมชนทางด้านกฎหมาย

๒.๔ คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมาย

กฎหมายเกิดขึ้นพร้อมกับการเกิดขึ้นของสังคม ที่ได้มีกฎหมาย ที่นั้นมีสังคม (UBI Societies, IBI JUS) เป็นคำกล่าวที่แสดงว่ากฎหมายกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากมนุษย์เป็น สัตว์สังคม ไม่สามารถอยู่ลำพังคนเดียวได้ แต่การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคม อาจมีความขัดแย้งและ กระทบกระทั่งกันก่อให้เกิดความไม่สงบในสังคมได้ ฉะนั้นมนุษย์จึงต้องมีระบบควบคุมสังคมซึ่งได้แก่ ศีลธรรม จารีตประเพณี ศาสนา และ กฎหมาย ^๑

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม และรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มก้อน ถ้ามนุษย์อยู่เพียงคนเดียวก็ย่อมจะ ประพฤติตนอย่างไรก็ได้ โดยไม่ต้องสนใจใคร แต่ด้วยเหตุที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคม หากมนุษย์ ยังคงถือ ว่าตนทำอะไร อย่างไรก็ได้แล้ว สังคมก็คงอยู่ไม่ได้ เพราะจะเกิดความวุ่นวายตลอด ดังนั้น เพื่อให้ สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มนุษย์จะต้องมีกฎเกณฑ์ที่ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ กฎเกณฑ์นี้ ก็คือ “กฎหมาย” นั่นเอง^๒

^๑ สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายกฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป เล่ม ๑ ความรู้กฎหมายทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๐), หน้า ๓๑-๔๐.

^๒ ภูมิชัย สุวรรณดี และคณะ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ นิติธรรม, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓.

๒.๑.๑ ความหมายของกฎหมาย

คำว่า กฎหมาย ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒^๓ นั้น หมายถึง กฎที่สถาบันหรือผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐตราขึ้น หรือที่เกิดขึ้นจากจารีตประเพณีอันเป็นที่ยอมรับนับถือ เพื่อใช้ในการบริหารประเทศ เพื่อใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตาม หรือเพื่อกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้ให้ความหมายของกฎหมายไว้ดังนี้ ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย^๔ ได้พิจารณากฎหมายใน ๒ ลักษณะ คือ กฎหมายตามเนื้อความ และกฎหมายตามแบบพิธี โดยกฎหมายตามเนื้อความ หมายความว่า กฎหมายซึ่งบทบัญญัติ มีลักษณะเป็นกฎหมายแท้ กล่าวคือ มีลักษณะเป็นข้อบังคับซึ่งกำหนดความประพฤติของมนุษย์ ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ ในสมัยใหม่ส่วนใหญ่เป็นข้อบังคับของรัฐ ส่วนกฎหมายตามแบบพิธี หมายความว่า กฎหมายที่ออกมาโดยวิธีบัญญัติกฎหมาย ทั้งนี้ โดยไม่ต้องคำนึงว่ากฎหมายนั้นเข้าลักษณะเป็นกฎหมายตามเนื้อความหรือไม่

มานิตย์ จุมปา^๕ อธิบายไว้ว่า กฎหมาย หมายถึง กฎเกณฑ์ที่กำหนดความประพฤติของบุคคลในสังคมซึ่งบุคคลจะต้องปฏิบัติตามหรือควรปฏิบัติตาม มิฉะนั้นจะได้รับผลร้ายหรือไม่ได้รับผลดีที่เป็นสภาพบังคับโดยเจ้าหน้าที่ในระบบกฎหมาย

สมยศ เชื้อไทย^๖ อธิบายไว้ว่า กฎหมาย คือ กฎเกณฑ์ที่เป็นแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ในสังคมซึ่งมีกระบวนการบังคับที่เป็นกิจจะลักษณะ

จะเห็นได้ว่า กฎหมายนั้นมีความหมายในหลายแง่มุม ซึ่งการนิยามความหมายจะแปรเปลี่ยนไปตามแนวความคิดและความเชื่อที่แตกต่างกันตามลักษณะของสังคมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งความต้องการของประชาชนในสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ จากความหมายของกฎหมายข้างต้นสามารถจำแนกลักษณะของกฎหมายได้ ๔ ประการ^๗ คือ

๑. กฎหมายต้องมีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ หมายความว่า กฎหมายต้องเป็นข้อบังคับที่เป็นมาตรฐานที่ใช้วัดและใช้กำหนดความประพฤติของสมาชิกของสังคมได้ว่าถูกหรือผิด ทำได้หรือทำไม่ได้

๒. กฎหมายต้องกำหนดความประพฤติของบุคคล ความประพฤติในที่นี้ ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายภายใต้การควบคุมของจิตใจ ซึ่งความประพฤติของมนุษย์ที่จะอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายนั้น ต้องประกอบด้วยเงื่อนไข ๒ ประการ คือ ต้องมีการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกาย และต้องกระทำภายใต้การควบคุมของจิตใจ

^๓ ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. (กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๔.

^๔ หยุต แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒) หน้า ๓๖, ๔๓.

^๕ มานิตย์ จุมปา, บรรณาธิการ, ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๓๐.

^๖ สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. (กรุงเทพฯ : วิญญูชน ๒๕๕๓), หน้า ๖๔.

^๗ มานิตย์ จุมปา, ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๓๐-๓๑.

๓. กฎหมายต้องมีสภาพบังคับ ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ กฎหมายจะมีสภาพบังคับ เพื่อให้มนุษย์จำต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์นั้น โดยสภาพบังคับของกฎหมายมีทั้งสภาพบังคับที่เป็นผลร้ายและสภาพบังคับที่เป็นผลดี

๔. กฎหมายต้องมีกระบวนการที่แน่นอน เนื่องจากปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายต้องกระทำโดยรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผ่านองค์กรต่าง ๆ เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ เป็นต้น การบังคับใช้กฎหมายจึงต้องมีกระบวนการที่แน่นอน

๒.๑.๒ ความสำคัญของกฎหมาย

มนุษย์เราเมื่ออยู่รวมกันเป็นจำนวนมากถ้าต่างทำตามอัธยาศัยของตน โดยไม่มีขอบเขตก็อาจเกิดการกระทบกระทั่งกัน การกระทำบางอย่างอาจส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ให้เกิดความเดือดร้อน ความเสียหายได้ แต่เมื่อมีกฎหมายบัญญัติขึ้นมาใช้บังคับกับทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม และทุกคนปฏิบัติตามกฎหมายสังคมและประเทศชาติก็จะเกิดความเป็นระเบียบ เรียบร้อยขึ้นมา

๑. ความสำคัญของกฎหมายในฐานะที่กฎหมายเป็นบรรทัดฐานของสังคม กฎหมายสร้างความเป็นระเบียบและความสงบเรียบร้อยให้กับสังคมและประเทศชาติ เมื่ออยู่รวมกันเป็นสังคมทุกคนจำเป็นต้องมีบรรทัดฐาน ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติยึดถือเพื่อความสงบ เรียบร้อย ความเป็นปึกแผ่นของกลุ่ม จะมีเกณฑ์ในเรื่องระบบการปกครองที่สมาชิกในกลุ่มนั้นยอมรับมาเป็นอำนาจในการปกครองคนในกลุ่มให้เกิดความเรียบร้อย^๘

๒. ความสำคัญของกฎหมายในฐานะที่กฎหมายกำหนดสิทธิหน้าที่ของคนในสังคม การที่กฎหมายกำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ป้องกันประเทศ มีหน้าที่ช่วยเหลือราชการ หรือ กำหนดให้ชายไทยต้องรับราชการทหารนั้น เป็นการรักษาประเทศชาติ และการที่กำหนดให้อำนาจรัฐ ในด้านการบริหารประเทศ การปกครองแผ่นดินก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความเป็นระเบียบ และความสงบเรียบร้อยแก่ประเทศชาติ กฎหมายเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ พลเมืองไทยทุกคนต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมาย ถ้าใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษ และในปัจจุบันกฎหมายจะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของเราตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เมื่อเราเกิด เจ้าบ้านหรือบิดามารดาต้องไปแจ้งเกิดเพื่อขอรับสูติบัตร ต้องไปแจ้งการตั้งชื่อ หรือต่อไปเราต้องการเปลี่ยนชื่อโดยที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ก็ต้องให้บิดามารดาเป็นผู้ดำเนินการหรือต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา เมื่ออายุย่างเข้าปีที่แปดต้องเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เมื่ออายุครบสิบห้าปีก็ต้องทำบัตรประจำตัวประชาชน ชายไทยเมื่ออายุย่างเข้าปีที่สิบแปดต้องไปแสดงตน เพื่อลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอท้องที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของตน เมื่ออายุย่างเข้าปีที่ยี่สิบเอ็ดต้องไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียกที่อำเภอท้องที่ภูมิลำเนาของตน ทหารกองเกินที่ถูกหมายเรียกต้องไปให้คณะกรรมการตรวจเลือก ทำการตรวจ เลือกตามกำหนดในหมายนั้น บุคคลใดจะย้ายภูมิลำเนาถิ่นที่อยู่ ก็ต้องไปแจ้งย้ายออกก่อนนายทะเบียน ท้องที่และต้องย้ายเข้าที่อยู่ที่ใหม่ตามกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด ชายหญิงจะสมรสกันก็ต้องจดทะเบียนสมรส ในระหว่างที่เป็นสามีภรรยา การจัดการทรัพย์สินก็ตกอยู่ภายใต้กฎหมาย

^๘ ภูมิชัย สุวรรณดี และคณะ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ นิติธรรม, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕.

เมื่อเสียชีวิตก็ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อขอใบมรณะบัตร และทรัพย์สินของผู้ตายก็เป็นมรดกตกทอด แก่ทายาทตามกฎหมาย^๙

๓. ความสำคัญของกฎหมายในฐานะที่กฎหมายก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม กฎหมายก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม คนเราทุกคนย่อมต้องการความยุติธรรมด้วยกันทั้งสิ้น การที่จะตัดสินว่าการกระทำใดถูกต้องหรือไม่นั้น ย่อมต้องมีหลักฐาน ฉะนั้นกฎหมายจึงเป็นกฎเกณฑ์สำคัญที่เป็นหลักของความยุติธรรม

๔. ความสำคัญของกฎหมายในฐานะที่กฎหมายเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การกำหนดนโยบายพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปในทางใด หรือคุณภาพของพลเมืองเป็นอย่างไร จำเป็นต้องมีกฎหมายออกมาใช้บังคับ เพื่อให้ได้ผลตามเป้าหมายของการพัฒนาที่กำหนดไว้ ดังจะเห็นได้จากการที่กฎหมายได้กำหนดให้บุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี โดยรัฐเป็นผู้จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่ายนั้น ย่อมส่งผลให้คุณภาพด้านการศึกษาของประชาชนสูงขึ้น หรือการที่กฎหมายกำหนดให้ประชาชนทุกคนมีหน้าที่พิทักษ์ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ย่อมทำให้สังคมและสภาพความเป็นอยู่ ประชาชนมีมาตรฐานดีขึ้น

ดังนั้น การที่ประเทศใดจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เป็นไปในแนวทางใดก็ตาม ถ้าได้มีบทบัญญัติของกฎหมายเป็นหลักการให้ทุกคนปฏิบัติตาม ก็ย่อมทำให้การพัฒนาคุณภาพสูง ของประชาชนประสบผลสำเร็จได้สูงกว่าการปล่อยให้ไปตามวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมตามปกติ^{๑๐}

จะเห็นได้ว่า กฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติการปฏิบัติของสมาชิกแห่งสังคมนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เกิดความยุติธรรมก่อให้เกิดสิทธิเสรีภาพ และเพื่อป้องกันรักษาผลประโยชน์ของประชาชน กฎหมายจึงเสมือนเครื่องมือในการหล่อหลอมกล่อมเกลากำหนดความประพฤติการปฏิบัติของประชาชนในสังคม การมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่ถูกต้อง ย่อมเป็นสิ่งที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม ที่จะทำให้เราไม่ถูกเอาเปรียบ หรือ ตกเป็นเหยื่อความไม่เป็นธรรมรูปแบบต่าง ๆ หรือบางครั้ง อาจทำผิดกฎหมายโดยไม่ตั้งใจ ไม่เจตนา หรือความไม่รู้กฎหมาย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายมรดก

ในหัวข้อนี้ เป็นการอธิบายถึงความเป็นมา ความหมาย ความสำคัญของกฎหมายมรดก กองมรดกของผู้ตาย การตกทอดแห่งทรัพย์สินมรดก การแบ่งมรดกระหว่างทายาทโดยธรรม และพินัยกรรม

๒.๒.๑ ความเป็นมา

กฎหมายลักษณะมรดกของไทยมีที่มาจากจารีตประเพณีดั้งเดิม นับตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ตามจารีตประเพณีในสมัยกรุงสุโขทัยบุตร จะได้รับมรดกไม่เท่ากัน ส่วนแบ่งของบุตรแต่ละคนขึ้นอยู่กับว่าบุตรได้ทำคุณประโยชน์ให้บิดามารดามากน้อยขนาดไหน ครั้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา

^๙ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **กฎหมายทั่วไป**, (พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), หน้า ๑๓

^{๑๐} http://www.aksorn.com/webguide/webguide_detail.php?content_id=๘๑๘, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๓ .

สมเด็จพระเอกาทศรถได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บัญญัติ กฎหมายลักษณะมรดกขึ้นเป็นลักษณะ อักษร เมื่อ พ.ศ.๒๑๕๕ รวม ๕๑ มาตรา ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอด ฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ กฎหมายเก่าที่มีมาแต่ครั้งโบราณ แล้ว รวบรวมขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๓๔๗ เรียกว่า กฎหมายตราสามดวง ซึ่งมี กฎหมายลักษณะมรดกรวมอยู่ด้วย และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช เมื่อ พ.ศ.๒๔๑๖ หมอบรัดเลย์ได้ พิมพ์ออกมาจำหน่าย ๒ เล่ม เรียกว่า กฎหมาย ๒ เล่ม หรือกฎหมายหมอบรัดเลย์ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้ทรงจัดบทใหม่ และได้ทรงอธิบายหมายเหตุ ไว้บ้าง ต่อจากกฎหมายลักษณะมรดก ก็มีประกาศและพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับกฎหมายลักษณะ มรดกอีก ประกาศและพระราชบัญญัติที่สำคัญก็คือ พระราชบัญญัติแก้ไข เพิ่มเติมลักษณะมรดก รศ. ๑๒๑ ซึ่งบัญญัติถึงการแบ่งมรดกภาคญาติ และการแบ่งมรดกหญิงมีสามี ประกาศพระบรมราช โองการให้ยกเลิกกฎหมายลักษณะมรดก บทที่ ๑๒ พระราชบัญญัติว่าด้วยการ ทำพินัยกรรม พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อมีพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายลักษณะมรดกเป็นกฎหมายที่ว่าด้วย ทรัพย์สิน สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของ เจ้ามรดกที่เป็นกองมรดก การตกทอดแห่งทรัพย์มรดก ประเภทของ ทายาท ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก พินัยกรรม อายุความมรดก เป็นต้น ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ทำให้ทราบ ถึงหลักการของกฎหมายมรดกที่ว่า เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งถึงแก่ความตายแล้วจะต้องดำเนินการ อย่างไรต่อไป ผลจะเป็นเช่นไร โดยการ ดำเนินการต่าง ๆ จะต้องนำบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะ มรดกมาใช้บังคับแห่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ แล้ว ก็เป็นอันยกเลิกกฎหมายลักษณะมรดกไปในตัว

๒.๒.๒ ความหมาย

กฎหมายลักษณะมรดกเป็นกฎหมายที่ว่าด้วย ทรัพย์สิน สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ ของเจ้ามรดก การตกทอดแห่งทรัพย์มรดก ประเภทของทายาท ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก พินัยกรรม อายุความมรดก เป็นต้น ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ทำให้ทราบถึงหลักการของกฎหมายมรดกที่ว่า เมื่อบุคคล ใดบุคคลหนึ่งถึงแก่ความตายแล้วจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป ผลจะเป็นเช่นไร โดยการดำเนินการ ต่าง ๆ จะต้องนำบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะมรดกมาใช้บังคับ

๒.๒.๓ ความสำคัญ

กฎหมายมีความสำคัญกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย และกฎหมายใน เรื่องมรดกนี้ก็นับว่าเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่กฎหมายวางหลักในเรื่องมรดกของผู้ตาย ว่าภายหลัง จากผู้ตาย ตายแล้วทรัพย์สมบัติของเขาตกแก่ผู้ใด เพื่อมิให้เกิดการแย่งชิงกันระหว่างญาติของผู้ตาย ด้วยกันเองและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้ตาย

๒.๒.๔ กองมรดกของผู้ตาย

มาตรา ๑๖๐๐ “ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของ ผู้ตาย ได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตาม กฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้”

ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๖๐๐ พอจำแนกให้เห็นว่ากองมรดกของผู้ตายนั้นได้แก่

๑. ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย

๒. สิทธิผู้ตาย

๓. หน้าที่ของผู้ตาย

๔. ความรับผิดชอบของผู้ตาย

ทรัพย์สิน มีความหมายตามมาตรา ๑๓๘ คือทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้

ทรัพย์สิน มีความหมายตามมาตรา ๑๓๗ คือ วัตถุมีรูปร่าง ทรัพย์สินทุกชนิดที่ตกเป็นมรดกจึงไม่จำกัดว่าจะจะเป็นสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ อาจเป็นวัตถุมีรูปร่างที่มีราคาและถือเอาได้ หรือเป็นวัตถุไม่มีรูปร่างที่มีราคาและถือเอาได้ก็ได้ เช่น ช้าง ม้า สุกร โค กระบือ เสื้อผ้า แก้ว แหวน เงิน ทอง เป็นต้น

สิทธิ หมายความว่าประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ สิทธิก็เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งหากมีราคาและถือเอาได้ สิทธิเป็นได้ทั้งบุคคลสิทธิและทรัพย์สินสิทธิ เช่น สิทธิตามสัญญาเช่าซื้อ สิทธิในการไถ่ทรัพย์สินที่ขายฝาก สิทธิตามสัญญาซื้อขาย ภาระจำยอม สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิครอบครอง ลิขสิทธิ์ สิทธิในเครื่องหมายการค้า เป็นต้น

หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ตาย ก็คือหนี้ของผู้ตายนั่นเอง ซึ่งตกทอดไปยังทายาทด้วย แต่ไม่ได้หมายความว่าทายาทจะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวในหนี้ทั้งหมด เมื่อผู้ตายไม่มีทรัพย์สินพอชำระหนี้ ทายาทไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดได้แก่ตน (มาตรา ๑๖๐๑)^{๑๑} และเจ้าพนักงานมรดกชอบแต่จะได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินในกองมรดกเท่านั้น (มาตรา ๑๗๓๔)^{๑๒ ๑๓}

ทรัพย์สินที่เป็นทรัพย์สินมรดกของผู้ตายต้องเป็นทรัพย์สินที่มีอยู่ก่อนหรือขณะผู้ตายถึงแก่ความตาย เช่น ดอกผลของทรัพย์สินมรดกที่เกิดขึ้นภายหลังเจ้ามรดกตาย เงินบำเหน็จตกทอด สิทธิในเงินบำเหน็จเพื่อสงเคราะห์ เงินสงเคราะห์เพื่อช่วยงานศพและอุปการะบุตรของผู้ตายโดยเฉพาะไม่ใช่มรดก เนื่องจากมิใช่ทรัพย์สินที่ผู้ตายมีอยู่ในขณะตาย แต่เป็นทรัพย์สินที่ได้มาเนื่องจากการตายเกิดขึ้น ดังนั้นจึงถือว่ามีไม่มรดก

แต่เงินสะสมที่ทางราชการหักเก็บไว้จากเงินเดือนของข้าราชการทุกคนซึ่งจะจ่ายเมื่อข้าราชการออกจากราชการ หรือเงินทุนสงเคราะห์ (ท.ส.ค.) ของผู้ปฏิบัติงานในการรถไฟเป็นเงินที่เก็บจากผู้ปฏิบัติงานร้อยละ ๕ ของเงินเดือนทุกเดือน ถือว่าเป็นเงินที่ผู้ปฏิบัติงานมีสิทธิอยู่ก่อนแล้ว จึงถือเป็นมรดก เพราะเป็นทรัพย์สินที่ผู้ตายมีอยู่ก่อนถึงแก่ความตาย จึงเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาท

ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบประการต่าง ๆ ข้างต้นจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑) ต้องไม่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ไม่ว่าจะโดยกฎหมายหรือโดยสภาพ

๑.๑ ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตามกฎหมายเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้หมายความว่า มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตาย อาทิเช่น สิทธิอาศัยตามมาตรา ๑๔๐๔ สิทธิเก็บกิน ตามมาตรา ๑๔๑๘ ภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา ๑๔๓๑ สิทธิเหนือพื้นดิน ตามมาตรา ๑๔๐๐ สิทธิของผู้ยืมในการจะใช้ทรัพย์สินที่ยืม ตามมาตรา ๖๔๘

^{๑๑} มาตรา ๑๖๐๑ ทายาทไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดได้แก่ตน

^{๑๒} มาตรา ๑๗๓๔ เจ้าพนักงานมรดกชอบแต่จะได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินในกองมรดกเท่านั้น

^{๑๓} กิริติ กาญจนรินทร์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๖ มรดก, (กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษา กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๖๐), หน้า ๑๓

๑.๒ ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบซึ่งโดยสภาพเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตาย โดยสภาพ หมายความว่า โดยสภาพของสิ่งดังกล่าวมีลักษณะเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายกล่าวคือ สิ่งนั้นให้ความสำคัญกับตัวบุคคลมากกว่าทรัพย์สิน อาทิเช่น ในสัญญาเช่าสิทธิของผู้เช่าในอันจะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่า ย่อมมีลักษณะที่เป็นการเฉพาะตัว เพราะการที่ผู้ให้เช่าจะให้บุคคลใดเช่าทรัพย์สินของตน ผู้ให้เช่าย่อมต้องพิจารณาว่าผู้เช่าจะสงวนรักษาทรัพย์สินที่เช่าอย่างที่ต้องการหรือไม่ ซึ่งผู้เช่าแต่ละคนย่อมมีความประพฤติที่ต่างกัน หรือในสัญญาจ้างแรงงาน หน้าที่ของผู้รับจ้างในการที่จะต้องทำงานให้แก่นายจ้างย่อมมีลักษณะที่เป็นการเฉพาะตัว เพราะบุคคลแต่ละคนย่อมมีลักษณะ และคุณสมบัติที่แตกต่างกันในการทำงาน

๒) ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบซึ่งไม่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ไม่ว่าจะโดยกฎหมาย หรือโดยสภาพ จะเป็นกองมรดกของผู้ตายต่อเมื่อสิ่งดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผู้ตายมีอยู่ก่อนที่จะถึงแก่ความตาย ดังพิจารณาได้จากถ้อยคำของกฎหมายที่ว่า “มรดกของบุคคลนั้น” ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๙๙ วรรคแรก “เมื่อบุคคลใดตายมรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท” ดังนั้นทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบใดเกิดขึ้นพร้อม หรือภายหลังที่ผู้ตายถึงแก่ความตาย สิ่งดังกล่าวก็หาเป็นมรดกของผู้ตาย อาทิเช่น เงินฉาบปกิสงเคราะห์ เงินที่จะได้จากสัญญาประกันชีวิต เป็นต้น ซึ่งการพิจารณาว่าสิ่งใดจะเป็นสิ่งที่ผู้ตายมีอยู่ก่อนตายหรือไม่นั้น จะใช้เกณฑ์สิทธิเป็นสิ่งที่พิจารณา กล่าวคือ หากสิ่งดังกล่าวเกิดขึ้น หรือผู้ตายมีสิทธิได้รับก่อนตาย แม้ว่าผู้ตายจะยังไม่ได้มาไว้ในความครอบครอง ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ผู้ตายมีอยู่ก่อนตาย

ดังนั้น ในการพิจารณาว่าทรัพย์สินใดเป็นมรดกหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาว่าในขณะที่ผู้ตายถึงแก่ความตาย มีทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบใดบ้างที่มีอยู่ก่อนและมีอยู่ในขณะถึงแก่ความตายหรือไม่ หากปรากฏว่าทรัพย์สินใดเกิดขึ้นภายหลังผู้ตายถึงแก่ความตาย ย่อมไม่ถือเป็นมรดก

ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบซึ่งจะเป็นมรดกนั้นจะต้องไม่มีการจำหน่ายจ่ายโอน หรือระงับไปแล้วก่อนตาย หากได้มีการจำหน่ายจ่ายโอนไปแล้วย่อมไม่เป็นมรดกอีกเช่นกัน เพราะมิใช่เป็นของเจ้ามรดกในขณะที่ถึงแก่ความตาย

อีกทั้ง ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบนั้น ต้องไม่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ไม่ว่าจะโดยกฎหมายหรือโดยสภาพ จึงจะถือเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาท หากทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบนั้น เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ไม่ว่าจะโดยกฎหมายหรือโดยสภาพ ย่อมไม่ถือเป็นมรดก

๒.๒.๕ การตกทอดแห่งทรัพย์สินมรดก

เมื่อเจ้ามรดกตาย มรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทตามมาตรา ๑๕๙๙ วรรคหนึ่ง^{๑๔} หรือมาตรา ๑๖๐๒ วรรคหนึ่ง^{๑๕}แล้วแต่กรณีว่าตายตามความเป็นจริง หรือตายโดยผลของกฎหมาย คือเป็นคน

^{๑๔} มาตรา ๑๕๙๙ เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท

ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

^{๑๕} มาตรา ๑๖๐๒ เมื่อบุคคลใดต้องถือว่าถึงแก่ความตายตามความในมาตรา ๖๒ แห่งประมวลกฎหมายนี้ มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท

ถ้าพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นยังคงมีชีวิตอยู่ หรือตายในเวลาอื่นผิดไปจากเวลาดังระบุไว้ในคำสั่งที่สั่งให้เป็นคนสาบสูญ ให้ใช้บทบัญญัติมาตรา ๖๓ แห่งประมวลกฎหมายนี้บังคับแก่ทายาทของบุคคลนั้น

สาบสูญ ถ้ามรดกไม่มีผู้รับก็ตกแก่แผ่นดินตามมาตรา ๑๗๕๓^{๑๖} นอกจากนี้ ทรัพย์สินของพระภิกษุ ที่ได้มาระหว่างอยู่ในสมณเพศตกเป็นของวัด เมื่อพระภิกษุมรณภาพตามมาตรา ๑๖๒๓^{๑๗}

พิจารณาได้ว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ มรดก ได้บัญญัติเกี่ยวกับ ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้ามรดกที่จะตกทอดไว้ ๓ กรณี ดังนี้

กรณีที่ ๑ ตกทอดแก่ทายาทตามมาตรา ๑๖๒๐^{๑๘} ประกอบมาตรา ๑๕๙๙ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๑๖๐๒ วรรคหนึ่งแล้วแต่กรณี อาจจะเป็นทายาทโดยสิทธิตามกฎหมายที่เรียกว่า “ทายาทโดยธรรม” หรือโดยพินัยกรรม ที่เรียกว่า “ผู้รับพินัยกรรม” ตามมาตรา ๑๖๐๓^{๑๙}

กรณีที่ ๒ ตกทอดแก่วัดที่พระภิกษุซึ่งมรณภาพมีภูมิลำเนาตามมาตรา ๑๖๒๓

กรณีที่ ๓ ตกทอดแก่แผ่นดินเมื่อไม่มีทายาทหรือจัดตั้งมูลนิธิไม่ได้ตามพินัยกรรมตามมาตรา ๑๗๕๓

กรณีที่ ๑ ตกทอดแก่ทายาทตามมาตรา ๑๖๒๐ ประกอบมาตรา ๑๕๙๙ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๑๖๐๒ วรรคหนึ่งแล้วแต่กรณี อาจจะเป็นทายาทโดยสิทธิตามกฎหมายที่เรียกว่า “ทายาทโดยธรรม” หรือโดยพินัยกรรม ที่เรียกว่า “ผู้รับพินัยกรรม” ตามมาตรา ๑๖๐๓

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๖ มาตรา ๑๖๐๓ บัญญัติว่า กองมรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทโดยสิทธิตามกฎหมายหรือโดยพินัยกรรม^{๒๐}

ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย เรียกว่า “ทายาทโดยธรรม”

ทายาทที่มีสิทธิตามพินัยกรรม เรียกว่า “ผู้รับพินัยกรรม”

ตามมาตรา ๑๖๐๓ พิจารณาได้ว่า ประเภทของทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑. ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย เรียกว่า “ทายาทโดยธรรม” และ ๒. ทายาทที่มีสิทธิตามพินัยกรรม เรียกว่า “ผู้รับพินัยกรรม”

๑. ทายาทโดยธรรม

ทายาทโดยธรรม ได้แก่ บุคคลที่ได้รับมรดกโดยผลของกฎหมาย เป็นบุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าหากบุคคลใดถึงแก่ความตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมยกมรดกให้แก่บุคคลใด หรือพินัยกรรมยกให้

^{๑๖} มาตรา ๑๗๕๓ ภายใต้อำนาจแห่งสิทธิของเจ้าพนักงานมรดก เมื่อบุคคลใดถึงแก่ความตายโดยไม่มีทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม หรือการตั้งมูลนิธิตามพินัยกรรม มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่แผ่นดิน

^{๑๗} มาตรา ๑๖๒๓ ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม

^{๑๘} มาตรา ๑๖๒๐ ถ้าผู้ใดตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้หรือทำพินัยกรรมไว้แต่ไม่มีผลบังคับได้ ให้ปันทรัพย์มรดกทั้งหมดแก่ทายาทโดยธรรมของผู้ตายนั้นตามกฎหมาย

ถ้าผู้ใดตายโดยได้ทำพินัยกรรมไว้ แต่พินัยกรรมนั้นจำหน่ายทรัพย์หรือมีผลบังคับได้แต่เพียงบางส่วนแห่งทรัพย์มรดก ให้ปันส่วนที่มีได้จำหน่ายโดยพินัยกรรม หรือส่วนที่พินัยกรรมไม่มีผลบังคับได้แก่ทายาทโดยธรรมตามกฎหมาย

^{๑๙} มาตรา ๑๖๐๓ กองมรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทโดยสิทธิตามกฎหมายหรือโดยพินัยกรรม

ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย เรียกว่า “ทายาทโดยธรรม”

ทายาทที่มีสิทธิตามพินัยกรรม เรียกว่า “ผู้รับพินัยกรรม”

^{๒๐} มาตรา ๑๖๐๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บุคคลใดแต่มีทรัพย์สินมรดกเหลืออยู่ บุคคลที่กฎหมายกำหนดถือว่าเป็นทายาทโดยธรรมของผู้ตายย่อมมีสิทธิรับมรดกของผู้ตายได้^{๒๑}

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๒๙ บัญญัติว่า ทายาทโดยธรรมมีหกลำดับเท่า นั้น และภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๑๖๓๐ วรรค ๒ แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้คือ

- (๑) ผู้สืบสันดาน
- (๒) บิดามารดา
- (๓) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
- (๔) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน
- (๕) ปู่ ย่า ตา ยาย
- (๖) ลุง ป้า น้า อา

คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา ๑๖๓๕

ตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ทายาทโดยธรรมแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) ทายาทโดยธรรมประเภทญาติของเจ้ามรดก ตามมาตรา ๑๖๒๙ (๑) ถึง (๖) กับ ๒) ทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรสของเจ้ามรดก ตามมาตรา ๑๖๒๙ วรรคท้าย

๑) ทายาทโดยธรรมประเภทญาติ มีหกลำดับเท่า นั้น และภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๑๖๓๐ วรรค ๒^{๒๒} ทายาทแต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้คือ

(๑) ผู้สืบสันดาน (๒) บิดามารดา (๓) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน (๔) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน (๕) ปู่ ย่า ตา ยาย (๖) ลุง ป้า น้า อา

(๑) ผู้สืบสันดาน เมื่อพิจารณาตามมาตรา ๑๖๓๑ ที่บัญญัติว่า “ในระหว่างผู้สืบสันดานต่างชั้นกันนั้นบุตรของเจ้ามรดกอันอยู่ในชั้นสนิทที่สุดเท่า นั้นมีสิทธิรับมรดก ผู้สืบสันดานที่อยู่ในชั้นถัดลงไปจะรับมรดกได้ก็แต่โดยอาศัยสิทธิในการรับมรดกแทนที่” จึงต้องพิจารณาข้อความที่ว่า บุตรของเจ้ามรดกอันอยู่ในชั้นสนิทที่สุดเท่า นั้น ดังนั้น ผู้สืบสันดานตามข้อความดังกล่าว จึงหมายถึงบุตรของเจ้ามรดกเท่า นั้น และมาตรา ๑๖๒๗ “บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วและบุตรบุญธรรมนั้น ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้” จึงแบ่งผู้สืบสันดานได้เป็น ๓ ประเภท คือ^{๒๓}

^{๒๑} พรชัย สุนทรพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก (พิมพ์ครั้งที่ ๑๑), (กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษา กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๖๒), หน้า ๖๑

^{๒๒} มาตรา ๑๖๓๐ ตรีบาใดที่มีทายาทซึ่งยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ยังไม่ขาดสาย แล้วแต่กรณี ในลำดับหนึ่ง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๖๒๙ ทายาทผู้ที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในทรัพย์สินมรดกของผู้ตายเลย

แต่ความในวรรคก่อนนี้มีให้ใช้บังคับในกรณีเฉพาะที่มีผู้สืบสันดานคนใดยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่กัน แล้วแต่กรณี และมีบิดามารดา ยังมีชีวิตอยู่ ในกรณีเช่นนี้ให้บิดามารดาได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าเป็นทายาทชั้นบุตร

^{๒๓} พงษ์ธวัชณ์ บุญพิทักษ์, การแบ่งทรัพย์สินมรดกระหว่างทายาทโดยธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, หน้า ๖-๙.

- ก. บุตรชอบด้วยกฎหมาย
- ข. บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว
- ค. บุตรบุญธรรม

ก. บุตรชอบด้วยกฎหมาย บุตรชอบด้วยกฎหมายของมารดา ถ้าเด็กที่เกิดจากหญิงที่ไม่ได้มีการสมรสกับชาย กฎหมายให้ความคุ้มครองแก่เด็กให้ถือว่าเด็กคนนั้นเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงมารดาเสมอ ดังนั้นไม่ว่าหญิงมารดาจะได้ทำการสมรสหรือไม่ก็ตาม บุตรที่เกิดจากหญิงยอมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้นเสมอ ตามมาตรา ๑๕๔๖ บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา อาจมีได้ทั้งในกรณีที่ชายหญิงสมรสกันตามกฎหมาย และเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตั้งแต่เกิดตามมาตรา ๑๕๓๖ กล่าวคือ ตามมาตรา ๑๕๓๖ ดังกล่าว ถ้าเด็กเกิดจากชายหญิงที่สมรสกันตามกฎหมายหรือภายใน ๓๑๐ วันนับแต่การสมรสสิ้นสุดซึ่งอาจจะสิ้นสุดเพราะความตายหรือการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส หรือเด็กเกิดจากหญิงที่มีการสมรสและยังไม่ถูกศาลแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะ เช่น การจดทะเบียนสมรสระหว่างพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน หรือกรณีที่ชายหญิงมิได้สมรสกันตามกฎหมายและเด็กเป็นบุตรที่ชอบกฎหมายภายหลัง การเกิดตามมาตรา ๑๕๔๗ ประกอบมาตรา ๑๕๕๗ กล่าวคือ เด็กเกิดจากบิดามารดาที่มีได้สมรสกัน จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลังหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร จึงเกิดขึ้นได้ ๓ กรณี

๑. ขณะที่เด็กเกิดบิดามารดาได้จดทะเบียนสมรสกัน แต่หลังจากเด็กเกิดแล้วบิดามารดาได้สมรสกัน

๒. จดทะเบียนรับรองบุตร หมายถึงการจดทะเบียนรับเด็กซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว และต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น จะต้องได้รับความยินยอมของเด็กและมารดาเด็ก

๓. ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร เช่น อาจฟ้องขอให้ศาลพิพากษาให้เป็นบุตรของชาย ส่วนผลของการเป็นบุตรที่ชอบในภายหลังนั้น มาตรา ๑๕๕๗ ได้บัญญัติว่า การเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๑๕๔๗ ให้มีผลนับแต่วันที่เด็กเกิดแต่ทั้งนี้จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตในระหว่างเวลาตั้งแต่เด็กเกิดจนถึงเวลาที่บิดามารดาได้สมรสกันหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นบุตรไม่ได้

ข. บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานและเป็นทายาทโดยธรรม ลำดับที่ ๑ ตามมาตรา ๑๖๒๙ (๑) และมาตรา ๑๖๒๗ ตามบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน ดังเช่นบุตรของภริยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสที่บิดาส่งเสียเลี้ยงดู ให้ใช้นามสกุลบิดาเป็นผู้แจ้งเกิด เรียกชายว่าบิดา รับบุตรอยู่ในทะเบียนบ้าน และแสดงออกอย่างเปิดเผยว่าเป็นบุตร เช่นนี้ ถือว่าเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว จึงเป็นผู้สืบสันดานและเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ ๑ ของเจ้ามรดก การรับรองนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบพิธีไว้ ฉะนั้น การรับรองจึงต้องดูตามพฤติการณ์เป็นเรื่อง ๆ ไปว่าการประพฤติปฏิบัติที่บิดามีต่อบุตรนั้นเป็นที่เปิดเผยถึงขนาดวิญญูชนจะพึงเข้าใจได้หรือไม่ว่าบิดารับรองแล้ว และการประพฤติปฏิบัติที่บิดามีต่อบุตรนั้นจะต้องเป็นที่เปิดเผย หากไม่เปิดเผย หรือการเป็นเพียงการปฏิบัติกันอย่างลับ ๆ ดังนี้ย่อมถือไม่ได้ว่าบิดารับรองแล้ว

ค. บุตรบุญบุญธรรม หมายถึงบุตรที่มีโชฎงาติสืบสายโลหิตของผู้รับบุตรบุญธรรมหรือมิใช่บุตรโดยกำเนิดของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมแต่นำมาเลี้ยงเป็นบุตรซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๒๗ ให้ถือเป็นผู้สืบสันดานเหมือนบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นจะเห็นว่า บุตรบุญธรรม ถือเป็นผู้สืบสันดานและเป็นทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกลำดับที่ ๑ ตามมาตรา ๑๖๒๙ (๑) ซึ่งการรับบุตรบุญธรรมนั้นจะต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมด้วย เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว ย่อมถือว่าบุตรบุญธรรมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๒) บิดามารดา

บิดามารดาที่อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม ลำดับที่ ๒ ของเจ้ามรดกต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย

สำหรับมารดาผู้ให้กำเนิดนั้น แม้ว่าจะคู่สมรสจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม บุตรที่เกิดมาจากมารดาย่อมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายเสมอตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๔๖ ดังนั้น มารดาผู้ให้กำเนิดย่อมเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ ๒ ของบุตรเสมอ

บิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย หมายถึงผู้ที่สมรสกับมารดาตามกฎหมาย รวมถึงบิดาที่เข้ามามีความสัมพันธ์ต่อบุตรในภายหลังตามมาตรา ๑๕๔๗ เท่านั้น กล่าวคือ จดทะเบียนสมรสกัน ภายหลังบุตรเกิด จดทะเบียนรับรองบุตร และศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นบุตร

ข้อสังเกต บิดาที่รับรองบุตรนอกกฎหมายโดยพลตินัย ไม่ถือเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายอย่างเช่นกับบุตรที่บิดารับรองตามมาตรา ๑๖๒๗ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติใดของกฎหมายที่ให้การรับรองไว้ ดังนั้น แม้บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจะรับรองบุตรนอกกฎหมายโดยพลตินัยก็ตาม ก็ไม่ทำให้บิดาที่ไม่ชอบกฎหมายเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายย่อมไม่ถือเป็นทายาทโดยธรรม ตามมาตรา ๑๖๒๙ (๒)

ผู้รับบุตรบุญธรรม ไม่มีสิทธิได้รับมรดกของบุตรบุญธรรมเมื่อบุตรบุญธรรมตาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๙ ที่บัญญัติว่า “การรับบุตรบุญธรรมไม่ก่อให้เกิดสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรมในฐานะทายาทโดยธรรมเพราะเหตุการณ์รับบุตรบุญธรรมนั้น” จะเห็นได้ว่า การรับบุตรบุญธรรมไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่บิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย (บิดามารดาโดยกำเนิด) ของบุตรบุญธรรมยังมีสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรม

(๓) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ไม่มีปัญหาเรื่องความชอบด้วยกฎหมายของบิดามารดาที่ถือกำเนิด เพราะมาตรา ๑๕๔๖ ให้ถือว่าหญิงผู้ให้กำเนิดแก่เด็กทุกคนเป็นมารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเด็กทุกคน แม้จะเกิดจากหญิงไม่ได้สมรสกับชายก็ตาม ดังนั้น พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ที่เป็นทายาทโดยธรรม ลำดับที่ ๓ ถือกันตามความเป็นจริง

(๔) พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน ที่เป็นทายาทลำดับที่ ๔ ต้องถือตามความเป็นจริง

(๕) ปู่ ย่า ตา ยาย หมายถึงบุพการีโดยตรงขึ้นไปเท่านั้น ได้แก่ บิดามารดา ของบิดาหรือของมารดา แต่ไม่หมายรวมถึงพี่น้องร่วมบิดามารดาของปู่ ย่า ตา ยาย

(๖) ลุง ป้า น้า อา หมายถึง พี่ชายของบิดาหรือมารดา ป้า หมายถึง พี่สาวของบิดาหรือมารดา น้า คือ น้องของมารดา อา คือ น้องของบิดา กฎหมายไม่ได้แยกความใกล้ชิดสนิทกัน

เพียงแต่จะต้องเป็นสายเดียวกัน ข้อพึงระวัง แม้ตามข้อเท็จจริงจะมีการเรียกขานกันว่า ลุง ป้า น้า อา แต่เป็นคนละสายกัน บุคคลดังกล่าวย่อมไม่ถือเป็นทายาทโดยธรรม ลำดับที่ ๖

๒) ทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส ตามมาตรา ๑๖๒๙ วรรคท้าย

คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้บังคับของบทบัญญัติมาตรา ๑๖๒๙ วรรคท้าย ทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรสของเจ้ามรดก ได้แก่ สามีหรือภริยาของเจ้ามรดกนั้น จะต้องเป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดกในเวลาตาย การเป็นสามีภริยาชอบด้วยกฎหมายนั้นจะต้องมีการจดทะเบียนสมรส แม้การที่สามีภริยาจะอยู่กินกันมา ๒๐-๓๐ ปีก็ตาม ก็ไม่ทำให้เป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย และสามีที่ร้างหรือแยกกันอยู่โดยไม่ได้จดทะเบียนการหย่า ก็ยังถือเป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ยังถือเป็นทายาทกันอยู่ ย่อมมีสิทธิรับมรดกซึ่งกันและกันได้

๒. ผู้รับพินัยกรรม

ผู้รับพินัยกรรม ได้แก่ “บุคคล” หรือ “นิติบุคคล” ที่เจ้ามรดกกำหนดไว้ในพินัยกรรม ให้เป็นผู้รับมรดก ผู้รับพินัยกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นญาติหรือทายาทในกองมรดกอยู่ก่อน เมื่อเจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกส่วนใดให้ผู้รับพินัยกรรมแล้ว ทายาทโดยธรรมก็ไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกส่วนนั้น แต่ทายาทโดยธรรมทุกประเภทอาจเป็นผู้รับพินัยกรรมด้วยก็ได้และการมีสิทธิได้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิที่จะได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม หมายความว่า ทายาทนั้นมีสิทธิได้รับมรดกทั้งสองทาง เว้นแต่เจ้ามรดกจะแสดงเจตนาไว้เป็นอย่างอื่นในพินัยกรรม เช่น ระบุไว้ในพินัยกรรมว่าไม่ให้มีสิทธิได้รับมรดกอย่างอื่นอีก

นิติบุคคลมีสิทธิได้รับมรดกก็แต่โดยทางพินัยกรรมเท่านั้น เพราะไม่มีมาตราใดบัญญัติว่านิติบุคคลเป็นทายาทโดยธรรม ทั้งนี้ไม่รวมถึงวัดที่ได้รับทรัพย์สินของพระภิกษุผู้ถึงแก่มรณภาพ ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้รับพินัยกรรม ต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลด้วย ถ้าการรับมรดกเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล นิติบุคคลนั้นก็ย่อมจะรับไม่ได้ เช่น มีผู้ทำพินัยกรรมยกที่ดินให้แก่วัด วัดรับเอาที่ดินนั้นได้ แต่ถ้าทรัพย์สินที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกให้วัดนั้นเป็นอาวุธปืน วัดย่อมรับเอาไม่ได้

กรณีที่ ๒ ตกทอดแก่วัดที่พระภิกษุซึ่งมรณภาพมีภูมิลำเนาตามมาตรา ๑๖๒๓

วัดเป็นนิติบุคคล จึงไม่มีทางเป็นทายาทโดยธรรมไม่ว่าลำดับใดในมาตรา ๑๖๒๙ แต่อาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๖๒๓ "ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม"

มาตรา ๑๖๒๔ "ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สินนั้นหากตกเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายโดยประการใดตามกฎหมายก็ได้"

กฎหมายห้ามไม่ให้พระภิกษุเรียกร้องเอามรดก ในฐานะทายาทโดยธรรม แต่กฎหมายไม่ได้ห้ามให้ พระภิกษุถือครองทรัพย์สิน หรือห้ามพระภิกษุมีทรัพย์สินเป็นของตัวเอง ซึ่งทรัพย์สินของพระภิกษุนั้น อาจมีมาก่อนที่จะได้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุก็ได้ หรืออาจจะได้มาในระหว่างที่บวชเป็นพระภิกษุก็ได้เช่นกัน

เมื่อพระภิกษุมรณภาพ หากพระภิกษุนั้นมีทรัพย์สินอยู่ ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มรณภาพไปนั้น ก็จะกลายเป็นทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตกทอดไปยังทายาทได้ด้วยเช่นกัน แต่การตกทอดของทรัพย์สินมรดกของ พระภิกษุนั้น อาจจะต่างกับการตกทอดทรัพย์สินมรดกของคนธรรมดา คือ ทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุนั้น สามารถตกทอดไปยังทายาทของพระภิกษุอย่างธรรมดาอย่างหนึ่ง หรือตกเป็นสมบัติของวัดที่พระภิกษุมีภูมิลำเนาอยู่ก็อย่าง หนึ่งก็ได้ แล้วแต่กรณี

เกณฑ์แบ่งที่กำหนดว่า ทรัพย์สินมรดกใดของพระภิกษุจะตกทอดไปยังบุคคลใดนั้น คือช่วงเวลาของการได้ ทรัพย์สินมา คือ เมื่อพระภิกษุมรณภาพลง ทรัพย์สินของพระภิกษุจะตกได้แก่บุคคลใดบ้าง แยกเป็น ๒ กรณี คือ

กรณีแรก ทรัพย์สินที่มีอยู่ก่อนอุปสมบท ตามมาตรา ๑๖๒๔ หมายความว่า ทรัพย์สินที่บุคคลได้มาก่อนบวชเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สินนี้แม้ต่อมาบุคคลนั้นจะบวชเป็นพระภิกษุแล้ว และต่อมาได้มรณภาพลงในขณะที่ยังเป็นพระภิกษุอยู่ ทรัพย์สินนั้นก็ไม่ได้ตกเป็นของวัด

กรณีที่สอง ทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศ หมายถึง ทรัพย์สินทุกชนิดที่พระภิกษุได้มาในระหว่างอยู่ในสมณเพศไม่ว่าทางใด และจะไดมาเนื่องจากการเป็นสมณเพศหรือไม่ก็ตาม ต้องอยู่ในบังคับมาตรา ๑๖๒๓ คือ ทรัพย์สินนั้นต้องตกเป็นของวัด ยกเว้น พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างมีชีวิตหรือโดยการทำพินัยกรรม คือมีการกำหนดความเป็นไปของทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างเป็นพระภิกษุเอาไว้ก่อนมรณภาพ ทรัพย์สิน นั้นก็จะถูกจัดการ หรือทำให้เป็นไปตามเจตนาของพระภิกษุที่กำหนดสั่งการเอาไว้ในพินัยกรรมนั้นทั้งหมดโดยทำให้ทรัพย์สินของพระภิกษุไม่ต้องตกเป็นสมบัติของวัดแต่ประการใด

กรณีที่ ๓ ตกทอดแก่แผ่นดินเมื่อไม่มีทายาทหรือจัดตั้งมูลนิธิไม่ได้ตามพินัยกรรมตามมาตรา ๑๗๕๓

แผ่นดินมีสิทธิรับมรดก แต่ไม่ถือว่าแผ่นดินเป็นทายาท การรับมรดกของแผ่นดิน เป็นการรับมรดกโดยผลของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๕๓ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งสิทธิของเจ้าพนักงานมรดก เมื่อบุคคลใดถึงแก่ความตายโดย ไม่มีทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรม หรือการจัดตั้งมูลนิธิตามพินัยกรรม มรดกของบุคคล นั้น ตกทอดแก่แผ่นดิน”

มาตรา ๑๗๕๓ นี้หมายความว่า ผู้ตายมิได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้แก่ บุคคลใดและไม่ได้มีการตั้งมูลนิธิตามพินัยกรรมทั้งไม่มีทายาท ไม่มีผู้สืบสันดานของทายาท ที่จะรับมรดกแทนที่ หรือสืบมรดกโดยประการอื่น ทรัพย์สินมรดกนั้นเป็นอันตกทอดแก่แผ่นดิน

ที่ว่าไม่มีทายาท ไม่มีผู้สืบสันดานของทายาทที่จะรับมรดกแทนที่หรือสืบมรดก โดยประการอื่นนั้น หมายความว่า ไม่มีบุคคลดังกล่าวนั้นอยู่เลย รวมตลอดถึงมีบุคคล ดังกล่าวนั้นอยู่แต่เสียไปซึ่งสิทธิในการรับมรดกด้วย ไม่ว่าจะโดยถูกกำจัด ถูกตัดหรือสละ มรดกก็ตาม

ในกรณีเจ้ามรดกไม่มีทายาท ไม่มีผู้รับมรดกแทนที่หรือผู้สืบมรดกโดยประการ อื่น แต่ได้ทำพินัยกรรมไว้ หากทรัพย์สินใดอยู่นอกพินัยกรรม ทรัพย์สินนั้นก็ตกทอดแก่แผ่นดิน

เมื่อแผ่นดินเป็นผู้รับมรดกย่อมรับไปทั้งทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบนั้น ถ้าเจ้ามรดกมีหนี้ หนี้นั้นก็ตกทอดแก่แผ่นดิน เจ้าพนักงานมรดกย่อมมีสิทธิบังคับ ชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดได้แก่แผ่นดิน แต่แผ่นดินไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์สิน ที่ตกทอดแก่แผ่นดินนั้น เมื่อชำระหนี้เสร็จแล้วทรัพย์สินที่เหลือจึงตกทอดแก่แผ่นดิน

พอสรุปได้ว่า มรดกของเจ้ามรดกย่อมตกทอดแก่ทายาททันทีที่เจ้ามรดกตาย โดยทายาทไม่ต้องแสดงเจตนาสนองรับ เจ้ามรดกจะต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น แต่ทายาทอาจเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ โดยบุคคลธรรมดาก็ต้องเป็นผู้มีความสามารถเป็นทายาทได้อยู่ ในขณะที่เจ้ามรดกตาย ตามมาตรา ๑๖๐๔ และนิติบุคคลจะต้องมีสภาพเป็นนิติบุคคลอยู่ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑. ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย เรียกว่า “ทายาทโดยธรรม” โดยแบ่งเป็นทายาทโดยธรรมประเภทญาติ ตามมาตรา ๑๖๒๙ (๑)-(๖) และทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส ตามมาตรา ๑๖๒๙ วรรคท้าย ๒. ทายาทที่มีสิทธิตามพินัยกรรม เรียกว่า “ผู้รับพินัยกรรม” ถ้ามรดกไม่มีผู้รับก็ตกแก่แผ่นดินตามมาตรา ๑๗๕๓^{๒๔} นอกจากนี้ ทรัพย์สินของพระภิกษุ ที่ได้มาระหว่างอยู่ในสมณเพศตกเป็นของวัด เมื่อพระภิกษุมรณภาพตามมาตรา ๑๖๒๓^{๒๕}

๒.๒.๖ การแบ่งมรดกระหว่างทายาทโดยธรรม

การแบ่งมรดกระหว่างทายาทโดยธรรม มีหลักที่ต้องพิจารณา คือ ต้องพิจารณาก่อนว่า เจ้ามรดกทำพินัยกรรมหรือไม่ หากทำไว้มีผลบังคับหรือไม่ หรือพินัยกรรมนั้นจำหน่ายทรัพย์สินหรือไม่ หรือมีผลบังคับได้แต่เพียงบางส่วนแห่งทรัพย์มรดก ตามมาตรา ๑๖๒๐ หรือผู้รับพินัยกรรมได้สละมรดกหรือไม่ ตามมาตรา ๑๖๑๘ หรือพินัยกรรมหรือข้อกำหนดในพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินรายใดเป็นอันไร้ผลหรือไม่ ตาม มาตรา ๑๖๙๙ เมื่อพิจารณาตามข้างต้นแล้ว มีทรัพย์มรดกเหลืออยู่เพียงใด ก็จัดแบ่งแก่ทายาทโดยธรรมต่อไป

พิจารณาว่า เจ้ามรดกตายในขณะที่คู่สมรสยังมีชีวิตหรือไม่ ถ้าคู่สมรสยังมีชีวิต ให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๖๒๕ (๑) ก่อน คือเจ้ามรดกมีสินส่วนตัว สินสมรสอย่างไร ถ้าเป็นสินสมรสต้องแบ่งสินสมรสให้คู่สมรสได้ส่วนเท่ากันตาม มาตรา ๑๕๓๓ เพราะมาตรา ๑๖๒๕ (๑)^{๒๖} เมื่อมีการแบ่งทรัพย์สินระหว่างคู่สมรสแล้วทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ตายที่มีอยู่ย่อมเป็นทรัพย์มรดกที่จะแบ่งปันให้แก่ทายาทผู้มีสิทธิต่อไปซึ่งทายาทโดยธรรมมีอยู่ ๒ ประเภท คือ ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติและที่เป็นคู่สมรส ส่วนทายาทโดยธรรมชั้นใด ลำดับใดจะมีสิทธิรับมรดกก่อนหลังเช่นไรย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๑๖๒๙ วรรคหนึ่ง มีถ้อยคำที่ว่า “แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลัง” แสดงให้เห็นว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายสิทธิในการรับมรดกจะต้องเป็นไปตามลำดับก่อนหลังจากลำดับ ๑ ไปจนถึงลำดับ ๖ ประกอบกับมาตรา ๑๖๓๐ บัญญัติว่า “ตราบิตที่มีทายาทซึ่งยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ยังไม่ขาดสาย แล้วแต่กรณี ในลำดับหนึ่ง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๖๒๙ ทายาท

^{๒๔} มาตรา ๑๗๕๓ ภายใต้บังคับแห่งสิทธิของเจ้าหน้กมรดก เมื่อบุคคลใดถึงแก่ความตายโดยไม่มีทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม หรือการตั้งมรดกตามพินัยกรรม มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่แผ่นดิน

^{๒๕} มาตรา ๑๖๒๓ ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม

^{๒๖} ม.ล.เฉลิมชัย เกษมสันต์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก, กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๕๖. หน้า ๑๓๗

ผู้ที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในทรัพย์สินมรดกของผู้ตายเลย” ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทายาทในลำดับก่อนยังมีชีวิตอยู่ ทายาทในลำดับถัดไปไม่มีสิทธิในการรับมรดก แต่อย่างไรก็ตาม มาตรา ๑๖๓๐ วรรคสอง ได้บัญญัติ ยกเว้นให้กับทายาทโดยธรรมลำดับที่ ๒ กล่าวคือ บิดามารดา หาก บิดามารดายังมีชีวิตอยู่ในการรับมรดกให้บิดามารดาได้ส่วนแบ่งเสมือนทายาทชั้นบุตร ด้วยเหตุที่ว่าทายาทลำดับที่ ๒ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันกับทายาทที่เป็นผู้สืบสันดาน

การแบ่งมรดกของทายาทที่เป็นญาติ มาตรา ๑๖๓๒ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๑๖๒๙ วรรคสุดท้าย การแบ่งส่วนมรดกของทายาทโดยธรรมในลำดับญาติให้เป็นไปตามบทบัญญัติในส่วนที่ ๑ แห่งหมวดนี้”

มาตรา ๑๖๓๓ “ทายาทโดยธรรมในลำดับเดียวกัน ในลำดับหนึ่ง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๖๒๙ นั้น ชอบที่จะได้รับส่วนแบ่งเท่ากัน ถ้าในลำดับหนึ่งมีทายาทโดยธรรมคนเดียว ทายาทโดยธรรมคนนั้นมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งทั้งหมด”

ดังนั้น ในการแบ่งมรดกของทายาทในลำดับเดียวกันในกรณีมีหลายคน ย่อมต้องเป็นคนละเท่า ๆ กัน แต่ในกรณีที่มีทายาทในลำดับเดียวเพียงคนเดียว ทายาทคนนั้นย่อมได้รับส่วนแบ่งมรดกทั้งหมด

การแบ่งมรดกของทายาทที่เป็นคู่สมรส จะต้องเป็นไปตามมาตรา ๑๖๓๕ ที่บัญญัติว่า “ลำดับและส่วนแบ่งของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ในการรับมรดกของผู้ตายนั้น ให้เป็นไปตามต่อไปนี้

(๑) ถ้ามีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๑) ซึ่งยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น มีสิทธิได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าตนเป็นทายาทชั้นบุตร

(๒) ถ้ามีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๓) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือถ้าไม่มีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๑) แต่มีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๒) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกกึ่งหนึ่ง

(๓) ถ้ามีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๔) หรือ (๖) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือมีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ (๕) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ มีสิทธิได้มรดกสองส่วนในสาม

(๔) ถ้าไม่มีทายาทดังที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๖๒๙ คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกทั้งหมด”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การคิดส่วนแบ่งของคู่สมรสนั้น จะต้องพิจารณาก่อนว่ามีทายาทโดยธรรมหรือไม่ หรือถ้ามีเป็นทายาทโดยธรรมในลำดับใด ตามมาตรา ๑๖๒๙ เมื่อทราบแล้วว่าเป็นลำดับใด จึงมาพิจารณาต่อไปว่าคู่สมรสจะได้รับส่วนแบ่งอย่างไร ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๑๖๓๕ ดังนี้

๑. หากผู้สืบสันดานยังมีชีวิตหรือมีผู้รับมรดกแทนที่ คู่สมรส มีสิทธิได้ส่วนแบ่งเสมือนบุตรกล่าวคือ ได้รับส่วนแบ่งเท่า ๆ กัน

๒. มี ๒ กรณีด้วยกัน

- มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

- ไม่มีผู้สืบสันดาน แต่มีบิดามารดา

และทายาทดังกล่าวยังมีชีวิตอยู่คู่สมรสมีสิทธิได้รับมรดก กึ่งหนึ่ง

๓. มีพี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน หรือมีลุง ป้า น้า อา และยังมีชีวิตอยู่ คู่สมรสมีสิทธิได้รับมรดก ๒ ใน ๓ ส่วน

๔. ไม่มีทายาทตามมาตรา ๑๖๒๙ และคู่สมรสยังมีชีวิต คู่สมรสมีสิทธิได้รับมรดกทั้งหมด

กล่าวโดยสรุป การแบ่งทรัพย์สินมรดกของทายาทโดยธรรม ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย มาตรา ๑๖๒๙ ถึงมาตรา ๑๖๔๕ ถ้าเป็นการรับพินัยกรรมในฐานะผู้รับพินัยกรรมก็ต้องเป็นไปตามที่พินัยกรรมกำหนด

๒.๒.๗ พินัยกรรม

๒.๒.๗.๑ ลักษณะของพินัยกรรม

พินัยกรรมเป็นนิติกรรมซึ่งจัดอยู่ในประเภทนิติกรรมฝ่ายเดียว กล่าวคือ ย่อมสมบูรณ์เป็นพินัยกรรมเมื่อผู้ทำพินัยกรรมได้ทำพินัยกรรมถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยไม่ต้องการเจตนาการยอมรับจากผู้รับพินัยกรรม แต่ผลของพินัยกรรมจะใช้บังคับได้ก็ต่อเมื่อผู้ทำพินัยกรรมตายแล้ว ซึ่งต่างไปจากสัญญาให้โดยเสน่หาตรงที่ว่า การให้เป็นสัญญา มีลักษณะเป็นนิติกรรมสองฝ่ายต้องมีผู้ให้และผู้รับ ทั้งผู้รับต้องยอมรับเอาทรัพย์สินที่ให้นั้น ด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๒๑

ลักษณะสำคัญของพินัยกรรม มีข้อพิจารณา ๓ ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

๑. มีการแสดงเจตนากำหนดการเมื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของตนเอง หรือในการต่างๆ อันจะให้เกิดเป็นผลบังคับได้ตามกฎหมายเมื่อตนตาย
๒. เจตนาที่แสดงเป็นคำสั่งครั้งสุดท้ายต้องกำหนดไว้ในพินัยกรรม
๓. ต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด

๑. มีการแสดงเจตนากำหนดการเพื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของตนเองหรือ ในการต่างๆ อันจะให้เกิดเป็นผลบังคับได้ตามกฎหมายเมื่อตนตาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๔๖ บัญญัติว่า “บุคคลใดจะแสดงเจตนาโดยพินัยกรรมกำหนดการเมื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของตนเอง หรือในการต่าง ๆ อันจะให้เกิดเป็นผลบังคับได้ตามกฎหมายเมื่อตนตายก็ได้” การแสดงเจตนากำหนดการ เพื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของผู้ตาย หมายความว่า ผู้ตายได้แสดงเจตนากำหนดในเรื่อง ทรัพย์สินว่าเมื่อตนตายไปแล้วจะให้ทรัพย์สินเป็นของผู้ใด หรือจะให้ผู้ใดจัดการอย่างไร เช่น “ข้าพเจ้าขอยกทรัพย์สินทั้งหมดให้นายดำเมื่อข้าพเจ้าถึงแก่กรรม” หรือ “ข้าพเจ้า ขอทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินทั้งหมดให้แก่ นายดำ”

๒. เจตนาที่แสดงเป็นคำสั่งครั้งสุดท้ายต้องกำหนดไว้ในพินัยกรรม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๔๗ บัญญัติว่า “การแสดงเจตนา กำหนดการเมื่อตายนั้น ย่อมทำได้ด้วยคำสั่งครั้งสุดท้ายกำหนดไว้ในพินัยกรรม” จากบทบัญญัติมาตรา ๑๖๔๗ ที่ว่า กำหนดการเพื่อตายต้องทำเป็นคำสั่งนั้น ขึ้นอยู่กับการตีความและข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ ไปว่ากรณีใดจะเป็นคำสั่งหรือไม่ หากเป็นเพียงคำขอร้อง คำปรารภ หรือคำรำพัน ย่อมไม่เป็นคำสั่ง ไม่อยู่ในลักษณะเป็นข้อกำหนดพินัยกรรม เช่น ทำพินัยกรรมยกเงินฝากในธนาคารให้นายดำโดยมีคำ

ขอร้องว่าเงินที่เหลือจากการใช้ประโยชน์ส่วนตัว ขอให้นายดำใช้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่นนี้ ไม่เป็นคำสั่ง ดังนั้น คำสั่งจึงต้องมีถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นการบังคับให้ต้องปฏิบัติตาม

คำสั่งดังกล่าวจะต้องเป็นคำสั่งครั้งสุดท้าย เหตุเพราะระหว่างผู้ตายยังมีชีวิต ผู้ตายอาจทำพินัยกรรมไว้หลายครั้งหลายฉบับ ซึ่งอาจมีข้อความขัดกัน ดังนั้น กฎหมายจึงต้องกำหนดว่าให้ถือบังคับตามพินัยกรรมซึ่งทำเป็นคำสั่งครั้งสุดท้าย ส่วนพินัยกรรมฉบับก่อนๆ ก็ให้เป็นอันถูกเพิกถอนไปตามมาตรา ๑๖๕๗

นอกจากนี้ คำสั่งครั้งสุดท้ายนั้นจะต้องกำหนดลงไว้ในพินัยกรรมให้มีผลเมื่อผู้ทำพินัยกรรมตาย และพินัยกรรมต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าไม่ได้ทำตามแบบ ที่กฎหมายกำหนดไว้ พินัยกรรมย่อมตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา ๑๗๐๕ และไม่ถือว่าคำสั่ง เช่นว่านั้นเป็นพินัยกรรม^{๒๗}

เจ้ามรดกอาจแสดงเจตนากำหนดการเผื่อตายไว้ในรูปต่าง ๆ นอกจาก ที่กล่าวมาแล้ว เช่น เจตนาจะให้เป็นพินัยกรรม แต่ทำไม่ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบังคับไว้ หรือทำถูกต้องตามแบบ แต่ทำไว้หลายฉบับต่างวาระกัน มีข้อความแตกต่างกันทั้งหมด หรือบางส่วน หรือทำถูกต้องตามแบบ โดยทำไว้หลายฉบับมีข้อความเหมือนกัน เป็นต้น

การทำไม่ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบังคับไว้ ย่อมเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๗๐๕ เช่น แสดงเจตนากำหนดการเผื่อตายโดยสั่งด้วยวาจาย่อมไม่มีผล ต้องแบ่งมรดกให้แก่ทายาทตามสิทธิที่กฎหมายบัญญัติไว้ ไม่ใช่ตามคำสั่งด้วยวาจาของเจ้ามรดก

ส่วนที่เจ้ามรดกแสดงเจตนากำหนดการเผื่อตายไว้หลายครั้งต่างวาระกัน โดยทำถูกต้องตามแบบ แต่มีข้อความแตกต่างขัดกัน ก็ต้องถือฉบับสุดท้ายเป็นพินัยกรรมที่มีผลบังคับ โดยข้อกำหนดในพินัยกรรมฉบับสุดท้ายเพิกถอนพินัยกรรมฉบับก่อนในข้อกำหนดที่ขัดกันนั้นตามมาตรา ๑๖๕๗ ส่วนข้อกำหนดใดที่มีในฉบับก่อนแต่ไม่มีในฉบับหลัง ข้อกำหนดในฉบับก่อนนั้นก็ยังมีผลอยู่ เพราะคำสั่งครั้งก่อนเป็นคำสั่งสุดท้ายสำหรับข้อกำหนดนั้น แต่ถ้าคำสั่งครั้งสุดท้ายมีเนื้อหา เช่นเดียวกับคำสั่งครั้งก่อนทุกข้อ เป็นแต่บางข้อสั่งไว้เหมือนกัน และบางข้อสั่งไว้ขัดกันกับครั้งก่อน ก็ต้องถือเอาคำสั่งครั้งสุดท้ายหรือพินัยกรรมฉบับสุดท้าย เป็นพินัยกรรมที่มีผลบังคับตามมาตรา ๑๖๕๗ แต่พินัยกรรมฉบับสุดท้ายต้องมีผลบังคับได้และไม่เป็นโมฆะ ข้อนี้จำเป็นว่าเป็นข้อสำคัญ เพราะเมื่อถือว่าพินัยกรรมฉบับสุดท้ายมีผลบังคับแต่ฉบับเดียว การที่ผู้ทำพินัยกรรมทำลายหรือขีดฆ่าข้อกำหนดพินัยกรรมฉบับสุดท้ายเสียทั้งหมดหรือบางส่วนด้วยความตั้งใจ แม้ไม่ได้ทำลายหรือขีดฆ่าข้อกำหนดพินัยกรรมฉบับก่อนด้วย ก็ต้องถือว่าเป็นการเพิกถอนพินัยกรรมทั้งหมดหรือบางส่วนแล้วตามมาตรา ๑๖๕๕ จะโต้เถียงว่าเจ้ามรดกมิได้ทำลายหรือขีดฆ่าข้อกำหนดพินัยกรรมฉบับก่อนย่อมไม่ได้ เนื่องจากต้องถือคำสั่งสุดท้ายเป็นสำคัญ

๓. ต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๔๔ บัญญัติว่า “พินัยกรรมนั้นต้องทำตามแบบซึ่งระบุไว้ในหมวด ๒ แห่งลักษณะนี้” กฎหมายได้กำหนดแบบของพินัยกรรม ไว้หลายแบบ การทำพินัยกรรมจะเลือกทำตามแบบใดแบบหนึ่งดังบัญญัติไว้ในบทบัญญัติ บรรพ ๖ ลักษณะ ๓ หมวด ๒ ก็ได้ตามที่

^{๒๗} พรชัย สุนทรพันธุ์, หน้า ๓๑๗.

กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา ๑๖๕๕ ซึ่งมีผล ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน แต่ถ้าทำนอกแบบที่กฎหมายกำหนดก็ไม่เป็นพินัยกรรม และ ทำให้พินัยกรรมตกเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๗๐๕

การทำพินัยกรรมเป็นการทำนิติกรรมอย่างหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๔ บัญญัติว่า “ การใดเป็นโมฆะแต่เข้าลักษณะเป็นนิติกรรมอย่างอื่นซึ่งไม่เป็นโมฆะ ให้ถือตามนิติกรรมซึ่งไม่เป็นโมฆะ...” ดังนั้น ถ้าผู้ทำพินัยกรรมตั้งใจทำพินัยกรรมตามแบบใดแบบหนึ่งแต่ไม่ถูกต้องตามที่ตนตั้งใจไว้ ดังนี้ เมื่อไปต้องตามแบบอื่น ก็ให้ถือว่าเป็นพินัยกรรมตามกฎหมาย เช่น พินัยกรรมไม่สมบูรณ์ตามแบบเอกสารฝ่ายเมือง ตามที่ผู้ทำพินัยกรรมตั้งใจทำ แต่สมบูรณ์ตามแบบพินัยกรรมลักษณะธรรมดาตามมาตรา ๑๖๕๖ ต้องถือว่าเป็นพินัยกรรมนั้นเป็นอันสมบูรณ์ตามแบบธรรมดาตามมาตรา ๑๗๔

๒.๒.๗.๒ ผู้ทำพินัยกรรม

ผู้ทำพินัยกรรมต้องมีความสามารถสมบูรณ์ตามกฎหมาย ซึ่งผู้ทำพินัยกรรมอาจ เป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ เกี่ยวกับ ความสามารถของผู้ทำพินัยกรรมนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๕๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ความสามารถของผู้ทำพินัยกรรมนั้นให้พิจารณาแต่ในเวลาที่ทำพินัยกรรมเท่านั้น” ความสามารถดังกล่าวนี้ คือความสามารถในการใช้สิทธิ หรือในการทำพินัยกรรมนั่นเอง เพราะพินัยกรรมเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง เช่น คนวิกลจริตที่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำพินัยกรรมในเวลาจิตปกติแม้ทำพินัยกรรมแล้ว จะเกิดวิกลจริตไม่มีทางหายจนถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ก็ถือว่าพินัยกรรมนั้นสมบูรณ์ เพราะต้องพิจารณาความสามารถแต่ในเวลาที่ทำพินัยกรรม คือทำในเวลาจิตปกติมีความสามารถบริบูรณ์ในเวลานั้น

ความสามารถของผู้ทำพินัยกรรมแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ผู้เยาว์ทำพินัยกรรม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “ผู้เยาว์อาจทำพินัยกรรมได้เมื่อมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์” และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๐๓ บัญญัติ ว่า “พินัยกรรมซึ่งบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ทำขึ้นนั้น เป็นโมฆะ”

ถ้าผู้เยาว์อายุยังไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ทำพินัยกรรม แม้จะตายเมื่อบรรลุนิติภาวะแล้วก็ต้องพิจารณาความสามารถแต่ในเวลาที่ทำพินัยกรรม คือ อายุยังไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ พินัยกรรมมีผลตกเป็นโมฆะ

การทำพินัยกรรมของผู้เยาว์เป็นการต้องทำเองเฉพาะตัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๓ ที่บัญญัติว่า “ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการต้องทำเองเฉพาะตัว” ดังนั้น ผู้อื่นแม้ผู้แทนโดยชอบธรรมก็ทำแทนไม่ได้ ผู้เยาว์ซึ่งมีอายุครบสิบห้าปีบริบูรณ์จึงทำพินัยกรรมได้โดยไม่ต้องรับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม และโดยเหตุที่กฎหมายกำหนดอายุผู้เยาว์ไว้ดังกล่าว จึงไม่ต้องคำนึงว่าผู้เยาว์นั้นจะได้ทำการสมรสแล้วหรือไม่และการสมรสสมบูรณ์หรือไม่ ทั้งนี้เพราะความสมบูรณ์ของการสมรสกับความสามารถในการทำพินัยกรรมเป็นคนละเรื่อง ผู้เยาว์ซึ่งทำพินัยกรรมตั้งแต่อายุยังไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ แม้จะอยู่ต่อมาจนบรรลุนิติภาวะเพราะการสมรส หรือมีอายุครบสิบห้าปีบริบูรณ์แล้ว พินัยกรรมมีผลเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๗๐๓ อยู่นั่นเอง เพราะต้องพิจารณาความสามารถ แต่ในเวลาทำพินัยกรรมเท่านั้น ตามมาตรา ๑๖๕๔ วรรคหนึ่ง

๒. คนไร้ความสามารถทำพินัยกรรม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๙ บัญญัติว่า “การใด ๆ อันบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้ทำลงการนั้นเป็นโมฆียะ” และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๐๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้น เป็นโมฆะ” จะเห็นได้ว่าตามมาตรา ๒๙ การใด ๆ อันบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้ทำลง การนั้นเป็นโมฆียะ หมายถึง นิติกรรมทั่ว ๆ ไปเท่านั้น หาได้หมายถึงพินัยกรรมไม่ เพราะในเรื่องพินัยกรรมซึ่งเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวโดยเคร่งครัดได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้วในมาตรา ๑๗๐๔ วรรคหนึ่ง ว่าคนไร้ความสามารถทำพินัยกรรมมีผลเป็นโมฆะ เนื่องจากคนไร้ความสามารถถูกจำกัดความสามารถมากที่สุดโดยผลของกฎหมายไม่สามารถทำอะไรได้เลย นอกจากผู้อนุบาลทำแทนทั้งสิ้น กรณีเกี่ยวกับคนไร้ความสามารถไม่มีบทบัญญัติเรื่องทำพินัยกรรมไว้ในส่วนที่ว่า ด้วยความสามารถดังเช่นผู้เยาว์ตามมาตรา ๒๕ แต่โดยสภาพการทำพินัยกรรมเป็นการเฉพาะตัวคนไร้ความสามารถต้องทำเอง ผู้อนุบาลจะทำแทนไม่ได้ และเป็นที่ยืนยันได้ว่าคนไร้ความสามารถอาจทำพินัยกรรมไปในทางเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์ของตนเองได้ กฎหมายจึงต้องคุ้มครองไว้ตามมาตรา ๑๗๐๔ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ บุคคลผู้ซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้วจะทำพินัยกรรมไม่ได้เลย ไม่ว่าจะทำในขณะที่จิตปกติ หรือไม่ปกติ ถ้าทำลงยอมเป็นโมฆะเสียเปล่ามาแต่เริ่มแรก มิใช่เป็นโมฆียะตามมาตรา ๒๙ ที่บัญญัติไว้เช่นนี้หาเป็นการเสื่อมเสียแก่คนไร้ความสามารถแต่ประการใดไม่ เพราะแม้ไม่มีพินัยกรรม มรดกนั้นก็ย่อมตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของคนไร้ความสามารถตามกฎหมายอยู่แล้ว

๓. คนวิกลจริตทำพินัยกรรม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๐ บัญญัติว่า “การใด ๆ อันบุคคลวิกลจริตซึ่งศาลยังมิได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้กระทำลง การนั้นจะเป็นโมฆียะต่อเมื่อได้กระทำในขณะที่บุคคลนั้นจริตวิกลอยู่ และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วด้วยว่าผู้กระทำเป็นคนวิกลจริต” และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๐๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกอ้างว่าเป็นคนวิกลจริต แต่ศาลยังมิได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้น จะเป็นอันเสียเปล่าก็แต่เมื่อพิสูจน์ได้ว่าในเวลาที่ทำพินัยกรรมนั้นผู้ทำจริตวิกลอยู่

ความในมาตรา ๑๗๐๔ วรรคสอง ต่อเนื่องมาจากวรรคหนึ่ง แต่ในวรรคหนึ่งกล่าวถึงคนไร้ความสามารถทำพินัยกรรมมีผลเป็นโมฆะ ส่วนในวรรคสองของมาตรา ๑๗๐๔ นั้น หมายถึงคนวิกลจริตซึ่งยังไม่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำพินัยกรรมกฎหมาย จึงเพียงบัญญัติให้พินัยกรรมมีความเสียเปล่า ซึ่งหากมีการพิสูจน์ว่าคนวิกลจริตทำพินัยกรรม ขณะจริตวิกล จึงเป็นอันเสียเปล่า หาได้หมายถึงความเป็นโมฆะตามวรรคหนึ่งไม่ และมาตรานี้ก็เป็นบทที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษจากหลักในมาตรา ๓๐ กล่าวคือ ถ้าบุคคลวิกลจริต ทำพินัยกรรมในเวลาจริตวิกล พินัยกรรมยอมเป็นอันเสียเปล่า หาใช่โมฆียะไม่ แต่แม้จะเป็นคนวิกลจริต หากมีอาการเป็นๆ หายๆ และได้ทำพินัยกรรมในขณะที่จิตปกติ พินัยกรรมนั้นย่อมสมบูรณ์ ทั้งนี้เป็นการสอดคล้องกับมาตรา ๑๖๕๔ วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ความสามารถของผู้ทำพินัยกรรมนั้นให้พิจารณาแต่ในเวลาที่ทำพินัยกรรมเท่านั้น” อนึ่งโดยที่พินัยกรรมเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียว ฉะนั้น ผู้รับพินัยกรรมหรือบุคคลใดจะมีใครรู้ว่าในเวลาทำ

พินัยกรรมผู้ทำพินัยกรรมมีจิตวิกลหรือไม่ จึงไม่ใช่เรื่องสำคัญ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าผู้ทำ พินัยกรรมทำในเวลาจิตวิกล แม้ผู้รับพินัยกรรมหรือบุคคลใดจะไม่รู้ความข้อนี้ พินัยกรรมนั้นก็ป็นอันเสียเปล่า

การที่มาตรา ๑๗๐๓ และมาตรา ๑๗๐๔ บัญญัติไว้เป็นพิเศษจากหลักทั่วไปใน เรื่องความสามารถตามบรรพ ๑ เพราะพินัยกรรมเป็นนิติกรรมซึ่งบุคคลเหล่านี้ต้องทำเอง และมีผลบังคับ ในภพหน้า เมื่อผู้ทำพินัยกรรมตายแล้ว การบอกกล่าว หรือให้สัตยาบัน จึงไม่อาจทำได้ดังเช่นนิติกรรม ที่มีผลในระหว่างมีชีวิต โดยเฉพาะความเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลย่อมสิ้นสุดลงเมื่อ ผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถถึงแก่ความตาย จึงชอบที่จะให้พินัยกรรมนั้นเป็นโมฆะจะนำหลักทั่วไป ในเรื่องความสามารถตามบรรพ ๑ มาใช้บังคับแก่การทำพินัยกรรมดังกล่าวไม่ได้

๔. คนเสมือนไร้ความสามารถทำพินัยกรรม

โดยหลักแล้วคนเสมือนไร้ความสามารถทำนิติกรรมใด ๆ สมบูรณ์ เว้นแต่การทำนิติ กรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ ถ้าไม่ได้ ความยินยอมจากผู้พิทักษ์มีผลเป็นโมฆียะ การทำพินัยกรรมก็เป็นนิติกรรมอย่างหนึ่งซึ่งมีผลเมื่อผู้ทำ ตาย และไม่มีบัญญัติห้ามไว้ในมาตรา ๓๔ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคนเสมือนไร้ความสามารถมี ความสามารถในการทำพินัยกรรมได้โดยสมบูรณ์ไม่ต้องรับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน ทั้งไม่มี บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ ให้พินัยกรรมที่คนเสมือนไร้ความสามารถทำ ลงเสื่อมเสียไปด้วยประการใด พินัยกรรมที่คนเสมือนไร้ความสามารถทำลงไปจึงมีผลสมบูรณ์

๒.๒.๗.๓ ผู้รับพินัยกรรม

พินัยกรรมต้องกำหนดตัวบุคคลผู้รับพินัยกรรมไว้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๐๖ ที่ว่า “ข้อกำหนดพินัยกรรมเป็นโมฆะ

(๑) ...

(๒) ถ้ากำหนดบุคคลซึ่งไม่อาจที่จะทราบตัวแน่นอนได้เป็นผู้รับพินัยกรรม แต่ผู้รับ พินัยกรรมตามพินัยกรรมลักษณะเฉพาะนั้น อาจกำหนดโดยให้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นผู้ระบุเลือก เอาจากบุคคลอื่นหลายคนหรือจากบุคคลอื่นหมู่ใดหมู่หนึ่ง ซึ่งผู้ทำพินัยกรรม ระบุไว้ก็ได้

(๓) ...

กรณีผู้ทำพินัยกรรมกำหนดตัวบุคคลผู้รับพินัยกรรมนี้ มีข้อน่าสังเกตว่า ไม่จำเป็นต้องระบุชื่อบุคคลเป็นการเฉพาะเจาะจงก็ได้ เพียงแต่ระบุตัวบุคคลที่มีตัวตนอยู่ก็ใช้ได้

กรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมกำหนดคุณสมบัติของผู้รับพินัยกรรมไว้ และมีผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังผู้ทำพินัยกรรมระบุไว้หลายคน บุคคลเหล่านั้นย่อมได้รับส่วนแบ่งมรดกเท่า ๆ กัน ดังประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘๕ บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมได้กำหนดผู้รับ พินัยกรรมไว้โดยคุณสมบัติที่ทราบตัวแน่นอนได้ ถ้ามีบุคคลหลายคนทรงไว้ซึ่งคุณสมบัติที่จะเป็นผู้รับ พินัยกรรมตามที่ผู้ทำพินัยกรรมกำหนดไว้ดังนั้นได้ ในกรณีที่มิใช่ข้อสงสัยให้ถือว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับ ส่วนป็นเท่า ๆ กัน”

๒.๒.๗.๔ หลักเกณฑ์การทำพินัยกรรม

๒.๒.๗.๕ แบบและการเขียนพินัยกรรม

บุคคลที่จะมีความสามารถทำพินัยกรรมได้ ต้องมีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีบริบูรณ์ ขึ้นไป การเขียนพินัยกรรมสามารถกระทำ ๕ แบบคือ

- ๑.) พินัยกรรมแบบธรรมดา
- ๒.) พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ
- ๓.) พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง
- ๔.) พินัยกรรมแบบเอกสารลับ
- ๕.) พินัยกรรมแบบด้วยวาจา

๑.) พินัยกรรมแบบธรรมดา จะต้องทำเป็นหนังสือลงวัน เดือน ปี ในขณะที่ทำขึ้น และผู้ทำพินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อไว้ ต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนพร้อมกัน ซึ่งพยานสองคนนั้น ต้องลงลายมือชื่อรับรองลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรมไว้ในขณะนั้น

การทำในลักษณะนี้จะใช้วิธีเขียนเอาหรือใช้พิมพ์ก็ได้ เพียงแต่ต้องระบุวัน เดือน ปี ที่ทำขึ้น ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อไว้ในพินัยกรรมต่อหน้าพยานสองคนเป็นอย่างน้อย มากกว่าได้ แต่น้อยกว่าไม่ได้ และพยานเหล่านั้นก็ต้องลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วย จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้

ตัวอย่างพินัยกรรมแบบธรรมดา^{๒๘}

พินัยกรรมฉบับนี้ทำขึ้น ณ บ้านเลขที่.....ถนน.....ตำบล/แขวง
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....เมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่.....ถนน.....
 ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....ขอทำคำสั่งครั้งสุดท้ายไว้
 ในพินัยกรรมนี้ และให้บรรดาคำสั่งและพินัยกรรมใด ๆ ที่ข้าพเจ้าได้ทำขึ้นก่อนหน้านี้อันสิ้นผล
 และถูกเพิกถอนไปโดยพินัยกรรมฉบับนี้ทั้งหมด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. เมื่อข้าพเจ้าถึงแก่ความตายแล้ว ข้าพเจ้าขอยกทรัพย์สินของข้าพเจ้าทั้งหมด
 ไม่ว่าบรรดาสงหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ตลอดจนสิทธิเรียกร้องต่อผู้อื่น รวมทั้งบรรดาศักดิ์สิทธิ
 ใด ๆ ทั้งหลายที่ข้าพเจ้ามีหรืออาจมีในภายหน้าให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่

- ๑)จำนวน.....ส่วน
- ๒)จำนวน.....ส่วน
- ๓)จำนวน.....ส่วน

ข้อ ๒. เมื่อข้าพเจ้าถึงแก่ความตายแล้ว ให้แต่งตั้งนาย/นาง/นางสาว
เป็นผู้จัดการมรดกของข้าพเจ้า หากปรากฏว่านาย/นาง/นางสาว
ถึงแก่กรรมก่อนหรือพร้อมกับข้าพเจ้า ให้นาย/นาง/นางสาว
เป็นผู้จัดการมรดกของข้าพเจ้าแทนต่อไป

ข้อ ๓. บรรดาค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการจัดการศพของข้าพเจ้าให้หักออกจากกองมรดก
 ของข้าพเจ้าก่อน ส่วนที่เหลือจึงให้ตกเป็นสิทธิของผู้รับพินัยกรรมดังกล่าวข้างต้น

ข้อ ๔. เมื่อพินัยกรรมฉบับนี้มีผล หากปรากฏว่าผู้รับมรดกคนใดคนหนึ่งถึงแก่กรรม
 ก่อนข้าพเจ้าให้ทรัพย์สินมรดกของข้าพเจ้าในส่วนของผู้นั้นตกเป็นของผู้รับมรดกที่ยังคงมีชีวิตอยู่ โดยให้
 แบ่งเฉลี่ยตามส่วนเท่า ๆ กัน

พินัยกรรมฉบับนี้ทำขึ้นเป็นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกันทุกประการ ข้าพเจ้า
 เป็นผู้เก็บรักษาไว้เองฉบับหนึ่ง ส่วนอีกฉบับหนึ่งนั้นให้นาย/นาง/นางสาว
เป็นผู้เก็บรักษาไว้

และเพื่อให้ความปรารถนาในการทำพินัยกรรมของข้าพเจ้าประสบความสำเร็จลุล่วง
 สมบูรณ์ทุกประการ ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าข้าพเจ้ามีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ทุกประการ ข้าพเจ้าได้อ่าน

^{๒๘} สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดมหาสารคาม. <http://www.srk-ju.ago.go.th/index.php/๒๐๑๓-๐๖-๑๑-๐๗-๐๖-๕๕>. สืบค้นออนไลน์ในวันที่ ๒๔/๐๒/๒๕๖๓

และเข้าใจข้อความในพินัยกรรมนี้โดยตลอดแล้วเห็นว่าตรงตามเจตนารมณ์ของข้าพเจ้าทุกประการ จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานสองคนพร้อมกันอย่างครบถ้วนและถูกต้อง เมื่อวันที่และ ณ สถานที่ดังระบุข้างต้น

.....ผู้ทำพินัยกรรม

(.....)

.....ผู้เขียน/พิมพ์

(.....)

ข้าพเจ้า.....อยู่บ้านเลขที่.....ถนน.....
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

ข้าพเจ้า.....อยู่บ้านเลขที่.....ถนน.....
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

ขอรับรองว่า ผู้ทำพินัยกรรมได้ลงลายมือชื่อต่อหน้าข้าพเจ้าตามวันที่และ ณ สถานที่ดังระบุไว้ข้างต้น โดยมีเจตนาอย่างชัดแจ้งที่จะให้มีการบังคับตามข้อความสั่งของผู้ทำพินัยกรรมโดยสมบูรณ์ครบถ้วนและข้าพเจ้าขอรับรองว่าผู้ทำพินัยกรรมมีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ทุกประการ

.....พยาน

(.....)

.....พยาน

(.....)

๒.) พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ พินัยกรรมแบบนี้จะคล้ายกับแบบธรรมดา แต่ต่างกันตรงที่พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับนั้น ผู้ทำพินัยกรรมต้องเป็นผู้เขียนข้อความเองทั้งหมด ส่วนพินัยกรรมแบบธรรมดาคะพิมพ์ทั้งหมดแล้วผู้ทำพินัยกรรมลงลายมือชื่ออย่างเดียวยังได้ ส่วนข้อความนั้นก็หมายถึงข้อความที่ระบุว่าจะยกทรัพย์สินให้กับใคร ส่วนข้อความอื่น ๆ ไม่ต้องเขียนเองก็ได้ เนื่องจากเคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๔๓-๑๘๔๔/๒๕๒๔ วินิจฉัยว่า การที่ผู้ตายเขียนกรอกข้อความในแบบพิมพ์หนังสือมอบอำนาจของกรมที่ดิน ก็เป็นพินัยกรรมที่ใช้ได้ ถือเป็นพินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ และข้อแตกต่างอีกอย่างหนึ่งคือ พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ ไม่จำเป็นต้องมีพยาน ขณะที่พินัยแบบธรรมดาคะขาดพยานไม่ได้ ส่วนวัน เดือน ปีที่ทำนั้น แบบธรรมดาต้องลงในวันที่ทำขึ้นเลย ส่วนแบบเขียนเองทั้งฉบับไม่ได้บังคับว่าจะต้องเขียนในวันที่ทำพินัยกรรม

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ในเวลาที่ทำพินัยกรรมฉบับนี้ ข้าพเจ้ามีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์
ทุกประการ

..... ผู้ทำพินัยกรรม

()

๓.) พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๕๘ บัญญัติไว้ว่า พินัยกรรมนั้น จะ
ทำเป็นเอกสารฝ่ายเมืองก็ได้ กล่าวคือ

(๑) ผู้ทำพินัยกรรมต้องไปแจ้งข้อความที่ตนประสงค์จะให้ใส่ไว้ในพินัยกรรมของตนแก่
กรรมการอำเภอต่อหน้าพยานอีกอย่างน้อย ๒ คนพร้อมกัน

(๒) กรรมการอำเภอต้องจดข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรมแจ้งให้ทราบนั้นลงไว้ และอ่านข้อความ
นั้นให้ผู้ทำพินัยกรรมและพยานฟัง

(๓) เมื่อผู้ทำพินัยกรรมและพยานทราบแน่ชัดว่า ข้อความที่กรรมการอำเภอจดนั้นเป็นการ
ถูกต้องตรงกันกับที่ผู้ทำพินัยกรรมแจ้งไว้แล้ว ให้ผู้ทำพินัยกรรมและพยานลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

(๔) ข้อความที่กรรมการอำเภอจดไว้ให้นั้น ให้กรรมการอำเภอลงลายมือชื่อ และลงวัน เดือน ปี
ทั้งจดลงไว้ด้วยตนเองเป็นสำคัญว่าพินัยกรรมนั้นได้ทำขึ้นถูกต้องตามบทบัญญัติอนุมาตรา ๑ ถึง ๓
ข้างต้น แล้วประทับตราตำแหน่งไว้เป็นสำคัญ

การชุลบ ตก เต็ม หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นซึ่งพินัยกรรมนั้นย่อมไม่สมบูรณ์ เว้น
แต่ผู้ทำพินัยกรรม พยาน และกรรมการอำเภอจะได้ลงลายมือชื่อกำกับไว้

มาตรา ๑๖๕๙ การทำพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมืองนั้น จะทำนอกที่ว่าการอำเภอก็ได้
เมื่อมีการร้องขอเช่นนั้น

พินัยกรรมแบบนี้จะต้องให้นายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตเป็นผู้ทำให้ เสร็จแล้วผู้ที่
ทำพินัยกรรมจะต้องลงลายมือชื่อของตนไว้ และจะต้องมีพยานอีกอย่างน้อยสองคนลงลายมือชื่อไว้
ด้วย พยานสองคนนี้ไม่นับรวมถึงนายอำเภอ ฉะนั้นนายอำเภอจะเป็นพยานไม่ได้ และที่สำคัญคือ
นายอำเภอจะต้องเขียนรับรองว่าพินัยกรรมนี้ได้ทำขึ้นโดยถูกต้อง และจะต้องมีตราตำแหน่งประทับไว้

ตัวอย่างพินัยกรรมแบบเอกสารบ้านเมือง^{๓๐}

พินัยกรรมแบบเอกสารบ้านเมือง

พินัยกรรมของ.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พุทธศักราช.....

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ตั้งบ้านเรือนอยู่
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
.....ทำพินัยกรรมต่อหน้า(.....)กรรมการอำเภอ
.....และ.....พยานกับ.....พยานดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ถ้าข้าพเจ้าถึงแก่ความตายไปแล้ว บรรดาทรัพย์สินของข้าพเจ้าที่มีอยู่และที่จะเกิดขึ้น
ในภายหน้า ข้าพเจ้ายอมยกให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้ที่ได้รับระบุไว้ในพินัยกรรมนี้ให้เป็นผู้รับทรัพย์สินตาม
จำนวนซึ่งกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

(๑)

(๒)

(๓)

ข้อ ๒. ข้าพเจ้าขอมอบพินัยกรรมฉบับนี้แก่.....และ
ข้อตั้งให้.....เป็นผู้จัดการมรดกของข้าพเจ้าตามพินัยกรรมนี้และให้มี
อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายทุกประการ

ข้อ ๓.

ข้อ ๔. ข้อความแห่งพินัยกรรม กรรมการอำเภอได้อ่านให้ข้าพเจ้าและพยานฟัง โดย
ตลอดแล้วเป็นการถูกต้องตรงตามความประสงค์ของข้าพเจ้าที่แจ้งให้กรรมการอำเภอจดลงไว้ และ
ขณะทำพินัยกรรมนี้ ข้าพเจ้ามีสติบริบูรณ์ดี จึงลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้ากรรมการอำเภอและพยาน
เป็นสำคัญ

ลายมือชื่อ.....ผู้ทำพินัยกรรม

ลายมือชื่อ.....พยานรับรองพินัยกรรม

และลายมือชื่อ

ลายมือชื่อ.....พยานรับรองพินัยกรรม

และลายมือชื่อ

บันทึก

^{๓๐} สำนักงานเขตธนบุรี <http://www.bangkok.go.th/thonburi/page/sub/๑๑๑๙/๐/๑/info/๕๙๐๖/>
สืบค้นออนไลน์ วันที่ ๒๔/๐๒/๒๕๖๓.

ข้าพเจ้า.....กรรมการอำเภอ.....ขอรับรอง
ว่า.....ผู้ทำพินัยกรรมได้แจ้งข้อความที่ตนประสงค์ให้ใส่ไว้ในพินัยกรรม
ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นต่อหน้าข้าพเจ้าและพยาน.....คน คือ.....ณ. ที่

.....
ข้าพเจ้าได้จัดและอ่านข้อความที่ทำเป็นพินัยกรรมขึ้นนั้น ให้ผู้ทำพินัยกรรมและพยานฟัง ผู้ทำ
พินัยกรรมและพยานได้รับรองว่าถูกต้องและลงลายมือชื่อในพินัยกรรมนั้นว่าพินัยกรรมนี้ได้ทำขึ้น
ถูกต้องตามบทบัญญัติอนุมาตรา ๑ ถึง ๓ ของมาตรา ๑๖๕๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
แล้ว

วันที่.....เดือน.....พุทธศักราช.....

ลายมือชื่อ.....กรรมการอำเภอ

ประทับตำแหน่งเป็นสำคัญ

ลงสมุดทะเบียนพินัยกรรมแล้ว เลขที่.....เจ้าหน้าที่

๔.) พินัยกรรมแบบเอกสารลับ เป็นพินัยกรรมที่ผู้ทำได้ทำขึ้นโดยจะเขียนหรือพิมพ์
ขึ้นเอง หรือผู้อื่นเขียนให้ก็ได้แล้วลงลายมือชื่อ เสร็จแล้วทำการใส่ซองปิดผนึกและลงลายมือชื่อตรง
คาบรอบผนึกนั้นด้วย จากนั้นจะต้องเอาไปให้นายอำเภอเป็นผู้เก็บรักษาไว้ ขณะที่เอาไปให้นายอำเภอ
นั้น จะต้องนำพยานไปด้วยอีกสองคน ในกรณีที่มีผู้อื่นเขียนให้ จะต้องแจ้งชื่อที่อยู่ของผู้เขียนให้
นายอำเภอทราบด้วย เมื่ออยู่ต่อหน้านายอำเภอจะต้องให้ถ้อยคำต่อนายอำเภอและพยานว่า เป็น
พินัยกรรมของตน แล้วนายอำเภอจะจดถ้อยคำนั้นไว้บนซองประทับตราตำแหน่งไว้ แล้วให้ผู้ทำ
พินัยกรรมกับพยานลงลายมือชื่อไว้บนซองนั้น เป็นอันเสร็จสิ้น

๕.) พินัยกรรมแบบด้วยวาจา เป็นพินัยกรรมที่ทำขึ้นในภาวะฉุกเฉิน ไม่สามารถที่จะ
ทำขึ้นในลักษณะอื่นได้ โดยจะต้องมีพฤติการณ์พิเศษ เช่น ผู้ที่ทำพินัยกรรมตกอยู่ในอันตรายใกล้ความ
ตาย อยู่ในเรือที่กำลังจะล่ม ในสถานที่ที่เกิดสงคราม เป็นต้น เมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้ทำ
พินัยกรรมจะแสดงเจตนาของตนกำหนดข้อพินัยกรรมต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน ซึ่งอยู่ด้วยกันใน
ขณะนั้นว่า เมื่อตนตายไปแล้วจะยกทรัพย์สินให้ใครบ้าง หลังจากนั้นแล้ว พยานสองคนนั้นจะต้องรีบ
แสดงตนต่อหน้านายอำเภอโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ พร้อมกับแจ้งข้อความตามผู้ทำพินัยกรรม
ได้สั่งไว้, วันเดือนปี, สถานที่ที่ทำพินัยกรรม, และพฤติการณ์พิเศษนั้น ให้แก่นายอำเภอทราบ
นายอำเภอจะจดข้อความดังกล่าวไว้ แล้วให้พยานสองคนลงลายมือชื่อ เป็นอันเสร็จสิ้น

การทำพินัยกรรมด้วยวาจา ถ้าหลังจากทำเสร็จแล้ว ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย
หลังจากนั้น พินัยกรรมก็ใช้บังคับได้ แต่ถ้าผู้ทำพินัยกรรมไม่ตายสามารถมีชีวิตรอดได้ พินัยกรรมจะ
ยังคงบังคับได้ภายใน ๑ เดือน นับตั้งแต่วันที่ผู้นั้นรอดชีวิตและอยู่ในภาวะที่จะทำพินัยกรรมในแบบอื่น ๆ ได้
ฉบับ

๒.๒.๗.๖ การเพิกถอนพินัยกรรม

การเพิกถอนพินัยกรรม สามารถกระทำได้ ๒ ลักษณะคือ

๑.) โดยการทำพินัยกรรมขึ้นใหม่ ซึ่งเมื่อทำขึ้นใหม่แล้วก็เท่ากับเป็นการเพิกถอนฉบับเก่าไปในตัว การทำขึ้นใหม่ไม่จำเป็นต้องทำในลักษณะเดิมก็ได้ เพียงแต่จะต้องทำให้พินัยกรรมมีผลสมบูรณ์ ถูกต้องตามกำหนดเท่านั้น หรืออาจจะทำลายพินัยกรรมเดิมนั้นเสียก็ได้ หรือ

๒.) โดยการโอนทรัพย์ที่มีทั้งหมดไป ซึ่งการโอนนี้จะเป็นการขาย การให้ หรืออย่างใด ๆ ก็ได้ อันเป็นผลให้ทรัพย์สืบตามพินัยกรรมสูญไป ก็เท่ากับเป็นการเพิกถอนพินัยกรรมไปในตัว ข้อสำคัญ การโอนนี้ต้องเกิดจากความตั้งใจของผู้โอนจริง ๆ มิใช่เกิดจากการถูกขู่ข่มขู่จากบุคคลอื่น

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้นำชุมชนทางด้านกฎหมาย

ในหัวข้อนี้ เป็นการอธิบายถึงแนวคิดการกระจายอำนาจ ที่เป็นการกระจายอำนาจให้ตัวแทนของประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชน ที่มีบทบาทต่อชุมชน และอธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง ที่เป็นการต้องการความรู้สึกรู้สึก หรือความคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณของบุคคลที่คาดการณ์ล่วงหน้าถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าควรจะมีควรจะเป็นต่อผู้นำชุมชน

๒.๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ (Decentralization)

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า แนวคิดพื้นฐานที่เปรียบเสมือนกับกรอบความคิดใหญ่ในการจัดระบบการปกครองท้องถิ่นนั้น ก็คือ แนวคิดที่ว่าด้วย “การกระจายอำนาจ” (Decentralization) อย่างไรก็ตามแนวคิดและความหมายของการกระจายอำนาจนี้แม้ดูเหมือนจะเป็นแนวคิดที่รับรู้และเข้าใจกันอยู่ แต่หากสำรวจถึงคำอธิบายและการให้นิยามความหมายต่อคำดังกล่าว กลับมิได้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากแต่มีความแตกต่างหลากหลายอยู่ค่อนข้างมาก อีกทั้งยังถูกใช้หรือกล่าวถึงในหลากหลายบริบท หรือแม้กระทั่งการใช้ภายในได้บริบทเดียวกันก็ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้น ในเบื้องต้นนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจในความหมายของคำดังกล่าว ตลอดจนกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อลดความสับสนที่อาจจะเกิดขึ้นได้โดยมีผู้ให้ คำนิยาม ดังนี้ (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, ม.ป.ป.)

จรัส สุวรรณมาลา^{๓๑} ได้ตั้งข้อสังเกตว่า คำดังกล่าวซึ่งเป็นแนวคิดของตะวันตกที่นักวิชาการไทยหยิบยืมมาใช้เพื่ออธิบายสภาวะทางการเมืองและการบริหารปกครองในประเทศไทย และแปลเป็นภาษาไทยว่า “การกระจายอำนาจ” นั้น ผู้คนส่วนใหญ่มักตีความคำว่า “อำนาจ” ในคำว่ากระจายอำนาจที่ได้แปลมาว่า หมายถึง “อำนาจอธิปไตย” ซึ่งมักจะกล่าวกันว่าไม่สามารถแบ่งแยกได้หรือถ้าตีความตามแบบ นักสังคมวิทยาที่มองอำนาจว่า เป็นสภาวะที่บุคคลหรือองค์การหนึ่งมีอิทธิพล (Influence) เหนือความคิดหรือพฤติกรรมของบุคคลหรือองค์การอื่น ๆ ซึ่งแบ่งปันหรือกระจาย

^{๓๑} นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (ม.ป.ป.). การกระจายอำนาจ. สืบค้น ๘ มกราคม ๒๕๖๓ จาก <http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%B3%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B8%88>

อำนาจไปให้ใครก็ได้เช่นเดียวกัน จึงทำให้เกิดความสับสนในความหมายของการกระจายอำนาจ อันที่จริงความหมายดั้งเดิมของคำดังกล่าวนี้มีได้เน้นเรื่อง อำนาจ (Power) หากแต่เป็นเรื่องของสถานะ ศูนย์กลาง (Central) และสถานะกระจายอำนาจ (Decentral) เป็นสำคัญ หากมีเรื่องอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องก็หมายถึง “อำนาจการตัดสินใจ” ในการดำเนินกิจกรรม ดังนั้น จึงได้เสนอว่า “คำว่า Decentralization จึงควรจะหมายถึง การกระจายอำนาจในการตัดสินใจ มิใช่การแบ่งอำนาจ อธิปไตยของชาติการกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น มิใช่การสร้างอธิปไตย หากแต่เป็นการให้ (ยอมรับ) สิทธิในการปกครองตนเองของชุมชนและภูมิภาคภายใต้อธิปไตยของชาติหนึ่ง ๆ ร่วมกัน”

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้นำแนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) มาใช้เพื่อกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตนเอง ตามภารกิจหน้าที่ที่ระบุให้ดำเนินการอย่างชัดเจน มีพื้นที่รับผิดชอบชัดเจน มีผู้บริหารที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนหรืออาจจะได้รับความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น ท้องถิ่นในฐานะผู้รับมอบอำนาจจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการดำเนินการและการตัดสินใจของตนเอง

การจัดระเบียบราชการบริหารส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีอยู่ ๒ ระบบ คือ^{๓๒}

(ก) ระบบทั่วไปที่ใช้แก่ท้องถิ่นทั่วไป ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ ๓ รูปแบบ คือ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(ข) ระบบพิเศษที่ใช้เฉพาะท้องถิ่นบางแห่งซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ ๒ รูปแบบ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๖๘ ได้กำหนดว่าการปกครองอำเภอนอกจากที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องที่ซึ่งตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ยังได้กำหนดให้มีตำบล และหมู่บ้านเป็นการจัดการปกครองในระดับรองลงมาจากอำเภอ จึงถือได้ว่าตำบล และหมู่บ้านเป็นการปกครองราชการส่วนภูมิภาคด้วย

๑) ตำบล

ตำบล การจัดตั้งตำบลตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ระบุไว้ว่าหลายหมู่บ้านรวมกันราว ๒๐ หมู่บ้าน ให้จัดตั้งเป็นตำบลหนึ่ง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาจัดตั้งตำบลและกำหนดเขตตำบล แล้วรายงานไปยังกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้ความเห็นชอบก็ออกประกาศกระทรวงมหาดไทยจัดตั้งตำบล

การจัดระเบียบปกครองตำบล

๑) กำนัน

ในตำบลหนึ่ง มีกำนันคนหนึ่งซึ่งอาจมีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตตำบลนั้น กำนัน

^{๓๒} สำนักวิชาการและสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สารสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศไทย ด้านการปกครองท้องถิ่น, เอกสารรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ https://library๒.parliament.go.th/giventake/content_nrcinf/nrc๒๕๕๗-issue๔-absto๑.pdf สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖/๐๒/๒๕๖๓. หน้า ๑๑-๑๑.

มีฐานะเป็นเจ้าของพนักงานตามกฎหมาย แต่ไม่มีฐานะเป็นข้าราชการ เพราะกำนันมิได้รับเงินเดือนจากงบประมาณแผ่นดิน หมวดเงินเดือน แต่ได้รับเงินตอบแทนตำแหน่งกำนัน อันไม่ถือว่าเป็นเงินเดือน

กำนันเป็นผู้ได้รับเลือกจากราษฎรในตำบลนั้น โดยเลือกจากผู้ใหญ่บ้านตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน

กำนันมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล คดีอาญา ตรวจตราดูแล

และรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์

๒) แพทย์ประจำตำบล

ในตำบลหนึ่ง มีแพทย์ประจำตำบลซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ในวิชาแพทย์

แพทย์ประจำตำบล มีอำนาจหน้าที่ร่วมประชุมกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน ร่วมมือในการจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล และตรวจตราความไข้เจ็บที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในตำบลนั้น

๓) สารวัตรกำนัน

ในตำบลหนึ่งให้มีสารวัตรสำหรับเป็นผู้ช่วยกำนัน ๒ คน โดยกำนันเป็นผู้คัดเลือกด้วยความเห็นชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด

๒) หมู่บ้าน

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่ว่าบ้านหลายบ้านที่อยู่ในท้องที่หนึ่งซึ่งควรอยู่ในความปกครองอันเดียวกันได้ให้จัดเป็น

หมู่บ้านหนึ่งโดยถือเอาจำนวนราษฎรประมาณ ๒๐๐ คน หรือจำนวนบ้านไม่ต่ำกว่า ๕ บ้าน ถ้าเป็นท้องที่ที่มี

ราษฎรตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ห่างไกลกันถึงจำนวนจะน้อย

การจัดระเบียบการปกครองหมู่บ้าน

๑) ผู้ใหญ่บ้าน

ในหมู่บ้านหนึ่ง ให้มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งซึ่งได้รับเลือกโดยราษฎรในหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้านนั้น และมีอำนาจหน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎรตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

๒) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ในหมู่บ้านหนึ่ง ให้มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หมู่บ้านละ ๒ คน เว้นแต่หมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมีมากกว่า ๒ คน ให้ขออนุมัติกระทรวงมหาดไทย ในหมู่บ้านใดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรให้มี

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ก็ให้มีได้ตามจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร

๓) คณะกรรมการหมู่บ้าน

ในแต่ละหมู่บ้าน ให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานโดยตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง กับผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีจำนวนตามที่นายอำเภอจะเห็นสมควร แต่ไม่น้อยกว่า ๒ คน คณะกรรมการหมู่บ้านมี

หน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านจะต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

กล่าวโดยสรุป การกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นหลักการอย่างหนึ่งของการจัดระเบียบ การปกครองประเทศ โดยมีหลักการสำคัญ คือ เป็นการโอนอำนาจการปกครองจากส่วนกลาง ไปให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเองโดยอิสระพอสมควร ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายการกระจายอำนาจทำให้เกิดการจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ถือได้ว่าเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งตามแนวความคิดของหลักการกระจายอำนาจการปกครอง

ดังนั้นแนวคิดในการกระจายอำนาจการบริหารการปกครองให้ประชาชนจึงเกิดขึ้นเพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐบาลและสามารถสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นได้ทั่วถึง

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชน (Role Concepts)

๒.๓.๒.๑ ความหมายของบทบาท

บทบาท” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Role” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๒๕ : ๔๙) ให้ความหมายว่า “การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้” และได้มีผู้ให้ความหมายในแนวคิดของนักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักสังคมวิทยาได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับบทบาทไว้หลายความหมายหลายทัศนะ ดังนี้

ไพบูลย์ ช่างเรียน^{๓๓} ได้อธิบายความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทโดยทั่วไปจะพิจารณาได้สองนัย คือ นัยแรกพิจารณาโครงสร้างสังคมที่มีชื่อเสียงแตกต่างกันไป ซึ่งแสดงคุณลักษณะและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น และอีกนัยหนึ่งพิจารณาในด้านการแสดงบทบาทหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บทบาท หมายถึง ผลสืบเนื่องที่มีแบบแผนของการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปฏิสัมพันธ์นั้น บทบาทตามนัยแรกเป็นการจำแนกชนิดของบุคคลที่อยู่ในสังคม ซึ่งถูกจำแนกโดยคุณสมบัติและพฤติกรรมของเขายู่ที่มีปทัสถาน ตามนัยหลังบทบาทเป็นวิธีการแสดงพฤติกรรมของบุคคลว่าจะปฏิบัติอย่างไร หรือคาดหวังว่าบุคคลอื่นจะปฏิบัติตนอย่างไร บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของเขา บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกไปตามลักษณะ สถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุจูงใจ การอบรม ความพอใจ ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑) บทบาทมีประจำอยู่ทุกสถานภาพของบุคคล

๒) วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมเป็นสิ่งจำเป็นในการกำหนดบทบาท

๓) การที่บุคคลจะทราบได้ต้องทราบสังคมประกิต (Socialization)

๔) บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้น ไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนบทบาทที่คาดหวังหรือที่ควรจะเป็นเพราะบทบาทที่เป็นจริงนั้น เป็นผลแห่งปฏิกริยาแห่งบุคลิกภาพของบุคคลที่ครอง

^{๓๓} ไพบูลย์ ช่างเรียน. (๒๕๑๖). สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา. หน้า ๒๙-๓๐.

สถานภาพของบุคคลที่มีมาร่วมในพฤติกรรม และสิ่งกระตุ้นต่างๆ ที่มีในเวลาและสถานที่ซึ่งมีการแสดงบทบาทนั้น

พัทยา สายหู^{๓๔} ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับบทบาทว่า ตัวบทบาทคือขอบเขตอำนาจหน้าที่และสิทธิในการกระทำของแต่ละงานที่เรามีต่อบุคคลอื่น สถานภาพคือ ฐานะตำแหน่งที่บุคคลได้จากการปฏิบัติตามบทบาทนั้น เมื่อเทียบกับฐานะตำแหน่งของผู้อื่นตามบทบาทอื่น

ภิญโญ สาร^{๓๕} ให้ความหมายบทบาทว่า สิ่งที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งๆ โดยถูกผู้อื่นคาดหวังให้กระทำที่เรียกว่า “บทบาทหน้าที่” ซึ่งกำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งซึ่งบุคคลผู้นั้นครองอยู่หรือหมายถึง หน้าที่หรือเงื่อนไขที่ต้องการทำ

อมรา พงศาพิชญ์^{๓๖} ให้ความหมายว่า บทบาทคือ สิทธิหน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตัว เช่น บทบาทของพ่อคือทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี และบทบาทของลูกก็คือเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ และทำตนเป็นคนดี

สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา (๒๕๒๓: ๑๓) ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทหมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิซึ่งผูกพันอยู่กับสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งทางสังคม โดยสังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทของบุคคลในแต่ละสถานภาพ หรือฐานะตำแหน่งไว้เพื่อให้ผู้ดำรงอยู่ในสถานภาพหรือตำแหน่งนั้นๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

อุทัย หิรัญโต^{๓๗} ให้ความหมาย บทบาทคือ หน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหวัง (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่งๆ หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าว โดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคมหรือวัฒนธรรมบางกลุ่มหรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น ฉะนั้นบทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะหนึ่ง ที่พึงมีต่อบุคคลอื่นในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

ทิพวรรณ เคววางกูร^{๓๘} ได้ให้ความหมายว่า บทบาท คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคล และบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้น ๆ และพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคน คือ ผลที่ได้จากตำแหน่งทางสังคมของเขานั่นเองและทฤษฎีบทบาทจัดเป็นข้อตกลงประการแรกที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมคาดหวังว่าบุคคลที่ได้รับตำแหน่งต่าง ๆ ควรปฏิบัติอย่างไรบ้าง

^{๓๔} พัทยา สายหู. (๒๕๑๖). ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนชั่นที่ตั้งเซ็นเตอร์. หน้า ๖๘.

^{๓๕} ภิญโญ สาร. (๒๕๑๙). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช. หน้า ๓๐๔.

^{๓๖} อมรา พงศาพิชญ์. (๒๕๒๑). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า ๙๑-๙๒.

^{๓๗} อุทัย หิรัญโต. (๒๕๒๖). สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มนุษย์วิทยา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. หน้า ๑๙๙.

^{๓๘} ทิพวรรณ เคววางกูร. (๒๕๓๑). บทบาทของสตรีชนบทในการร่วมพัฒนาสหกรณ์การเกษตร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า ๑๕.

จากความหมายที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวข้างต้น สามารถสรุปความหมายของบทบาทว่า บทบาท หมายถึงการปฏิบัติตามหน้าที่หรือ การแสดงออกหรือการแสดงพฤติกรรมของคนตามความคิดของตนเองและตามที่ผู้อื่นคาดหวัง ให้เหมาะสมกับตำแหน่งทางสังคมอันเกิดจากการเรียนรู้และเกิดจากกระบวนการจัดระเบียบทางสังคม และสถานการณ์ทางสังคม ในการวิจัยนี้หมายถึง การแสดงออกหรือการแสดงพฤติกรรมของผู้นำชุมชน คือ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และประธานกลุ่มสตรี ในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๒.๓.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน

ก. ความหมาย คุณลักษณะ และประเภทของผู้นำ

คำว่า “ผู้นำ” ได้มีผู้ให้คำนิยามความหมายไว้มากมายตามทรรศนะของแต่ละคน ซึ่งล้วนแต่มีความหมายที่ใกล้เคียงกัน จึงได้นำเสนอดังนี้

กวี วงศ์พุดม^{๓๙} ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำไว้ ๕ ประการ คือ

๑) ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่มเปรียบเสมือน

แกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่มมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง

๒) ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากันไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมาย ที่วางไว้

แม้แต่เพียงชี้แนะนำให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่ นำกลุ่มออกนอกเส้นทางด้วย

๓) ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำกลุ่มได้

๔) ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะบางอย่างคือสามารถสอดแทรกอิทธิพลบาง

ประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด

๕) ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการเป็นบุคคลที่มี ส่วนร่วม

เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมการเป็นผู้นำ

นพพงษ์ บุญจิตราตุล^{๔๐} ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ดังนี้

๑) ผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลในที่สุดต่อการกระทำของผู้อื่น

๒) ผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลในการที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่นมากกว่าคนอื่นๆ ในกลุ่มหรือ

องค์การซึ่งเขาปฏิบัติงาน

^{๓๙} กวี วงศ์พุดม. (๒๕๔๒). ภาวะผู้นำ (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพมหานคร: พี.เค. อินเทอร์เน็ต. หน้า ๑๔-๑๕.

^{๔๐} นพพงษ์ บุญจิตราตุล. (๒๕๒๙). หลักการบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์กรุงเทพมหานคร. หน้า ๙๔.

๓) ผู้นำ คือ ผู้ที่ใช้อิทธิพลมากในการกำหนดเป้าหมายหรือปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

ของกลุ่มหรือองค์การ ได้กำหนดปัจจัยของผู้นำ ดังนี้

๓.๑) คุณลักษณะทางร่างกาย เช่น อายุ ส่วนสูง รูปร่าง และน้ำหนักโดยหลายคนเชื่อว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพควรจะเป็นชายรูปร่างใหญ่กำยำ มีเสียงทุ้ม และแข็งแรงกว่าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ดังเช่น การรับราชการทหารและตำรวจก็ได้วางข้อจำกัดบางอย่างต่อส่วนสูงและ น้ำหนักของบุคคลเอาไว้

๓.๒) ภูมิหลังทางสังคม เช่น การศึกษา สถานภาพสังคม และความคล่องตัวสำหรับบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจที่สูงจะเป็นข้อได้เปรียบต่อการบรรลุสถานภาพของความเป็นผู้นำ บุคคลที่มาจากสถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจที่ต่ำสามารถก้าวไปสู่ตำแหน่งระดับสูงภายในอุตสาหกรรมปัจจุบันมากขึ้นกว่าสิบแปดปีที่ผ่านมาและในปัจจุบันผู้นำจะมีการศึกษามากขึ้น

๓.๓) สติปัญญา การศึกษาหลายอย่างที่ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญา และสถานภาพของความเป็นผู้นำได้ชี้ให้เห็นว่าผู้นำจะมีคุณลักษณะ ความเด็ดขาด ความรู้ ที่เหนือกว่า

๓.๔) บุคลิกภาพ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะมีลักษณะทางบุคลิกภาพ เช่น ความตื่นตัว ความเชื่อมั่นตนเองและความซื่อสัตย์

๓.๕) คุณลักษณะทางงาน ผู้นำจะต้องมีความต้องการความสำเร็จและความรับผิดชอบที่สูง ผลลัพธ์เหล่านี้เสนอว่าผู้นำจะเป็นบุคคลที่มีแรงจูงใจที่สูง และต้องการความสำเร็จของงาน

๓.๖) คุณลักษณะทางสังคม ผู้นำจะเป็นส่วนร่วมที่กระตือรือร้นภายในกิจกรรมที่หลากหลายเกี่ยวพันกับบุคคลจำนวนมาก ให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่นและสามารถสร้างความสามัคคี ความไว้วางใจ และความยึดเหนี่ยวของกลุ่ม

เฉลา ประเสริฐสังข์ ^{๔๑}แบ่งประเภทของผู้นำที่เป็นที่รู้จักและยอมรับกัน ทั่วโลกมีอยู่ ๒ แบบ คือ

๑) ผู้นำแบบใช้อำนาจ (Autocratic Style) หมายถึง ผู้นำที่ใช้อำนาจตามแบบ อนุรักษนิยมหรือแบบที่ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นประเพณี ผู้นำมีหน้าที่ตัดสินใจทุกอย่างด้วยตนเอง แสดงตัวต่อผู้อยู่ใต้บังคับว่าตนเองเป็นผู้นำและคาดหวังที่จะให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม ทุกอย่างตามที่ตนบอก ผู้นำประเภทนี้อาจรับฟังหรือไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ก็ได้ แต่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาไม่เคยได้รับคำบอกว่ให้เขาแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลเพื่ออะไร

๒) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Style) หมายถึง ผู้นำที่ใช้กลุ่มเป็น เครื่องมือในการตัดสินใจ กล่าวคือ ผู้นำแบบนี้จะมีพฤติกรรมการทำงานที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

๒.๑) ให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาร่วมในการตัดสินใจ

๒.๒) มีลักษณะเป็นมิตรและสนับสนุนผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเมื่อต้องมีการ ตัดสินใจ

^{๔๑} เฉลา ประเสริฐสังข์. (๒๕๔๒). “จิตวิทยาการเรียนการสอน”. คณะครุศาสตร์. สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี. หน้า ๕๙.

เกี่ยวกับงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจะร่วมกัน พยายามมองหาปัญหาให้ชัดเจน เสนอทางแก้ไข และเลือกแนวทางแก้ไขที่อาจเป็นไปได้

ข. บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ

การปฏิบัติงานในองค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากจะต้องแบ่งระดับการปฏิบัติงานแล้วยังจะต้องมีการแบ่งงานที่รับผิดชอบ ซึ่งมีหัวหน้างานหรือผู้ที่หน่วยงานมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบงานตามลักษณะหน้าที่ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามบทบาทและหน้าที่ของผู้นำ ได้มีผู้จำแนกไว้หลายแบบ ซึ่งบางแบบก็มีความสอดคล้องกัน

สุเมธ เดียววิศเรศ ^{๔๒} ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้นำไว้ ๑๔ ประการ ดังนี้

๑) ผู้นำในฐานะผู้บริหาร จะเป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มที่อยู่ในองค์การเพื่อให้งานดำเนินไปด้วยดี โดยจะเป็นผู้ที่ควบคุมนโยบายและกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มรับผิดชอบนโยบายให้เป็นอย่างดี

๒) ผู้นำในฐานะผู้วางแผน จะเป็นผู้วางแผนปฏิบัติงาน เป็นผู้ตัดสินใจว่าบุคคลในกลุ่มของตนผู้ใดควรใช้วิธีการอย่างไร และใช้สิ่งใดมาประกอบเพื่อให้งานบรรลุตามความต้องการ มีหน้าที่ดูแลด้วยว่าแผนที่วางไว้มีการดำเนินงานตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่

๓) ผู้นำในฐานะผู้กำหนดนโยบาย ผู้นำมีสิทธิในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือการกำหนดนโยบายของกลุ่มหรือหมู่คณะเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

๔) ผู้นำในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำจำเป็นต้องทำหน้าที่คล้ายกับผู้ชำนาญการในสาขาวิชาชีพ เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้และความชำนาญ

๕) ผู้นำในฐานะเป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อติดต่อกับภายนอก สมาชิกภายในกลุ่มย่อยไม่สามารถที่จะทำการติดต่อกับบุคคลภายนอกได้ในขณะเดียวกันพร้อม ๆ กัน ผู้นำจึงเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและความสามารถที่จะทำหน้าที่แทนกลุ่มได้

๖) ผู้นำในฐานะผู้ควบคุมความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ผู้นำต้องคอยดูแลความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อการสร้างขวัญและกำลังใจของบุคลากร หากสมาชิกภายในกลุ่มไม่มีความเข้าใจแล้วอาจเกิดความแตกแยกขึ้นได้

๗) ผู้นำในฐานะผู้ให้คำแนะนำและให้โทษ ผู้เกี่ยวข้องกับการเสนอให้คุณและโทษแก่ผู้อื่นจะกลายเป็นผู้มีอำนาจและเป็นผู้นำในที่สุด คุณและโทษดังกล่าวอาจเป็นการขึ้นเงินเดือนตัดเงินเดือน การมอบหมายงานให้มากหรือน้อย ให้งานที่ยากหรือง่ายได้ทั้งสิ้น ซึ่งความเสียหายอาจเกิดขึ้นแก่หน่วยงานได้ ถ้าหากผู้นำมอบอำนาจประเพณีให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมากเกินไป

๘) ผู้นำในฐานะผู้ไกล่เกลี่ย ผู้นำที่เกิดขึ้นในภาวะที่มีการขัดแย้งภายในองค์การหรือหน่วยงาน ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหาย ผู้นำจึงเป็นผู้ที่คอยประสานความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยการไกล่เกลี่ย คู่กรณีให้มีความเข้าใจกัน

๙) ผู้นำในฐานะที่เป็นบุคคลตัวอย่าง บุคคลที่มีความประพฤติดีหรือปฏิบัติงานดีจนได้รับการยกย่องเสมอว่าเป็นตัวอย่างอันดีของหน่วยงาน มักจะมีโอกาสกลายเป็นผู้นำของผู้อื่นได้โดยง่าย

^{๔๒} สุเมธ เดียววิศเรศ. (๒๕๒๗). พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณการ. หน้า ๗๐-๗๓.

๑๐) ผู้นำในฐานะสัญลักษณ์ของกลุ่ม ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มมีความสำคัญต่อการดำรงหรือคงอยู่ของกลุ่ม แต่การที่คนหมู่มากมาอยู่รวมกันนั้นจะทำให้มีความสามัคคีกันอยู่ตลอดย่อมเป็นเรื่องลำบาก แต่จะมีบางคนที่ได้รับการยกย่องจากกลุ่มคนทั้งหลายภายในกลุ่มให้เป็นตัวแทนของกลุ่มโดยจะดีกับเขาเสมอไม่ว่าในโอกาสใด ๆ ก็ตามขณะเดียวกันบุคคลผู้นี้ก็รักและยึดกลุ่มเป็นสรณะของเขาด้วย บุคคลผู้นี้จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม อำนาจของเขามีจึงสูงสุดเหนือจิตใจของคนทุกคนภายในกลุ่ม

๑๑) ผู้นำในฐานะตัวแทนรับผิดชอบ หน่วยงานบางแห่งจะมีผู้นำที่อาสาเข้ารับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำบางอย่างของบุคคลบางคนในกลุ่มหรืออาจจะรับผิดชอบต่อกิจการทั้งหมดที่คนในกลุ่มนั้นกระทำโดยเหตุดังกล่าวในบางโอกาสต่อมากลุ่มจึงมอบหมายให้มีอำนาจตัดสินใจกระทำกรใด ๆ แทนกลุ่มได้

๑๒) ผู้นำในฐานะผู้มีอุดมคติ ผู้นำบางคนเป็นผู้กำหนดอุดมคติ สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นแก่บุคคลที่แวดล้อมเขา บางครั้งอาจเป็นผู้กำหนดคุณธรรมประจำใจ และกำหนดขนบธรรมเนียมที่ใช้ปฏิบัติภายในกลุ่ม อุดมคติดังกล่าวในตอนแรกอาจเป็นคำพูดของเขาที่ใคร ๆ พากันนิยมและประพฤติปฏิบัติตาม ต่อมาทำให้กลายเป็นอุดมคติที่เป็นทางการของกลุ่มไป

๑๓) ผู้นำในฐานะบิดาผู้มีแต่ความกรุณา ผู้นำชนิดนี้จะวางตนเป็นผู้อาวุโสของกลุ่มมีบุคลิกที่น่านับถือ เป็นบิดาของกลุ่ม จะว่ากล่าวดูดำใครก็ตามจะไม่มีใครถือโกรธ เพราะทุกคนทราบดีทั่วกันว่าเบื้องหลังการดูดำว่ากล่าวนั้น ล้วนแล้วแต่เต็มไปด้วยความรัก ความหวังดีอยู่ด้วยเสมอไป ผู้นำดังกล่าวจะเป็นที่พึ่งทางใจที่คอยช่วยเหลือแก่ทุกคนเมื่อมีความทุกข์

๑๔) ผู้นำในฐานะผู้รับความผิดแทน ผู้นำชนิดนี้เป็นความหวังของกลุ่ม เมื่อใดมีความเสียหายเกิดขึ้นผู้นำชนิดนี้จะถูกลงโทษหรือรับโทษนั้น ๆ แทนกลุ่ม โดยทั่ว ๆ ไป คนเราต่างก็ไม่ต้องการรับผิดชอบเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น แต่พากันชดทอดความผิดให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งการชดทอดเช่นนี้ ทำให้ผู้ถูกชดทอดกลายเป็นผู้นำขึ้นมา เพราะเมื่อเหตุการณ์ร้ายๆ นั้นผ่านพ้นไปผู้คนที่จะพากันเห็นใจที่เขาต้องรับเคราะห์กรรมแทนพวกตนแต่เพียงผู้เดียว

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้นำ ผู้นำต้องมีบทบาทและหน้าที่โดยเป็นผู้ประสานงาน วางแผน กำหนดนโยบาย ตัวแทนของกลุ่มเพื่อติดต่อกับภายนอก คอยช่วยเหลือ ดูแลความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม เป็นผู้ไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดภาวะที่มีการขัดแย้งภายในกลุ่ม เป็นบุคคลตัวอย่าง และเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มที่จะนำพากลุ่มให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์

๒.๓.๓ แนวความคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

๒.๓.๓.๑ ความหมายของความคาดหวัง

ความคาดหวังมีผู้ให้ความหมายที่สำคัญ มีดังนี้

พจนานุกรมของเว็บสเตอร์ (Webster's, ๑๙๗๖, p. ๑๗๒ อ้างถึงใน สุขเกษม ธรรมประกอบ, ๒๕๓๖) ให้ความหมายของความคาดหวัง คือ “สิ่งที่คิดเอาไว้ล่วงหน้า เหตุผลที่คาดเอาไว้ในบางเรื่อง” ส่วนพจนานุกรมของออกซ์ฟอร์ด ได้ให้ความหมายของความคาดหวังไว้ว่า “การคอยสิ่งที่คาดหวังจะมีขึ้น สิ่งที่น่าอกเหนือขึ้นไป สิ่งที่เราคาดคิดไว้ สิ่งที่เราคิดว่าเกิดขึ้น” (สำราญ เหลืองวิลาวัลย์, ๒๕๔๕, หน้า ๓๗)

พจนานุกรมของโคลิน (Collins, ๑๙๙๗, p. ๕๘๐) ได้ให้ความหมายของความคาดหวังว่า ความคาดหวังเป็นสิ่งที่ได้คาดหวังเอาไว้ เป็นความเชื่อว่าสิ่งใดน่าจะเกิดขึ้นและเป็นไปตามความต้องการที่ได้คาดหวังเอาไว้

ความคาดหวัง หมายถึง การคาดคะเนหรือมุ่งหวังของบุคคล ที่มีต่อคนอื่นในการกระทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนปรารถนา โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์การกระทำและอนาคต เพราะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกในปัจจุบันย่อมคาดหวังผลในอนาคต (สาธิต สื่อประเสริฐสุข, ๒๕๔๔, หน้า ๒)

แอนดริว (Andrew อ้างถึงใน สาธิต สื่อประเสริฐสุข, ๒๕๔๔, หน้า ๙) ได้สรุปว่า การที่คนมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ถ้ากล่าวถึงสาเหตุของแต่ละบุคคลก็เพราะว่าบุคคลมีความคาดหวัง

เต็มดวง เจริญสุข (๒๕๓๒) ได้ให้ความหมายของความคาดหวัง เป็นความคิด ความรู้สึกความต้องการ หรือความมุ่งหวังของบุคคลที่มีต่อบางอย่าง ซึ่งจะเป็นบุคคล เหตุการณ์ การกระทำ ฯลฯ เป็นการศึกษาไว้ล่วงหน้า และความคาดหวังจะเป็นไปตามประสบการณ์ของบุคคล

พินดา คำยุ (๒๕๓๘) ได้ให้ความหมายของความคาดหวังว่าเป็นความต้องการ ความรู้สึก หรือความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของบุคคลในการคาดคะเน หรือคาดการณ์ล่วงหน้าถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ติงาม ว่าควรจะมี ควรจะเป็นหรือควรจะมีในอนาคตตามความเหมาะสมกับสถานการณ์และความคาดหวังที่จะถูกต้อมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของความคาดหวังข้างต้นพอสรุปได้ว่า เป็นความต้องการ ความรู้สึก หรือความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของบุคคลที่คาดการณ์ล่วงหน้าถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าควรจะมี ควรจะเป็น หรือควรจะมีเกิดในสิ่งที่ดี ที่ถูกต้องหรือไม่ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

๒.๓.๓.๒ ทฤษฎีแห่งการคาดหวัง (the expectancy theory)

นักจิตวิทยาในยุคปัจจุบันที่อยู่ในกลุ่มปัญญานิยมมีความเชื่ออย่างหนักแน่นว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ใช้ปัญญาหรือความคิดในการตัดสินใจว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่สนองความต้องการของตนเองด้วยความเชื่อเช่นนี้จึงเกิดมีฐานคติ (assumptions) ๓ ประการ ดังนี้ (สิณฐาน ใจเอื้อ, ๒๕๓๘, หน้า ๒๑-๒๓)

๑. พฤติกรรมของมนุษย์ ถูกกำหนดขึ้นโดยผลรวมของแรงผลักดันภายในตัวของเขาเอง และแรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อม

๒. มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการ ความปรารถนา และเป้าหมายที่แตกต่างกัน

๓. บุคคลตัดสินใจที่จะทำพฤติกรรมโดยเลือกจากพฤติกรรมหลายอย่าง สิ่งที่เป็นข้อมูลให้เลือก ได้แก่ ความคาดหวังในค่าของผลลัพธ์ที่ได้รับภายหลังจากการแสดงพฤติกรรมนั้นไปแล้ว

จากฐานคติดังกล่าว นักจิตวิทยากลุ่มนี้ซึ่งได้นำโดย วรูม (Vroom) ลอร์เลอร์ (Lawler) และพอร์เตอร์ (Porter) จึงได้เสนอทฤษฎีซึ่งมีศัพท์วิชาการที่จะต้องทำความเข้าใจ ดังนี้

การคาดหวังในความพยายาม การกระทำ (effort-performance expectancy) หมายถึง การที่บุคลากรหวังไว้ล่วงหน้า ว่าถ้าหากตนเองลงมือแสดงพฤติกรรมอย่างเต็มที่ที่สุดความสามารถแล้ว จะมีโอกาสหรือความน่าจะเป็นสูงมากหรือน้อยเพียงใดที่จะกระทำสิ่งนั้นได้สำเร็จกล่าวได้ง่ายก็คือ บุคคลจะขังใจว่าพฤติกรรมที่จะต้องทำนั้นมันยากเกินกำลังความสามารถของตนหรือไม่ ก่อนที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นออกไป เช่น ถ้าผู้บริหารคนหนึ่งมีความต้องการที่จะซื้อเครื่องเสียงที่มีราคาแพง ผู้บริหารคนนั้นอาจแสดงพฤติกรรมหรือกระทำการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับคุณสมบัติต่าง ๆ

หรือราคาของผลิตภัณฑ์เพื่อนำมาเปรียบเทียบก่อนการตัดสินใจซื้อ เขาอาจคิดว่าโอกาสหรือความน่าจะเป็นในการแสวงหาข้อมูลนั้นยากเกินความสามารถของเขาหรือไม่ และเขาจะทำได้สำเร็จมากน้อยเพียงไร ถ้าหากเขาไม่สามารถแสวงหาข้อมูลดังกล่าวได้ก็อาจทำให้เกิดความลังเลที่จะซื้อสินค้านั้นได้

การคาดหวังในการกระทำ-ผลกรรม (performance outcome expectancy) หมายถึง การที่บุคลากรหวังไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมว่าถ้าหากเขาจะกระทำพฤติกรรมนั้นแล้วเขาจะได้ผลลัพธ์ที่จะเป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไรต่อตัวเขา ตัวอย่างเช่น ผู้บริโภคคนหนึ่งตัดสินใจซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ เขาก็จะคาดหวังเอาไว้ล่วงหน้าว่าตนเองจะได้รับผลลัพธ์ที่เป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไรบ้าง เช่นอาจเห็นว่าจะได้รับความสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายในเรื่องงานพิมพ์เอกสารในระยะยาว หรืออาจจะเกิดการใช้เวลาว่างที่ไม่เป็นประโยชน์ เช่น เล่นเกมหรือใช้ talk มากเกินไป เป็นต้น จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าแต่ละพฤติกรรมที่จะแสดงนั้นอาจนำไปสู่ผลลัพธ์หลายอย่างที่แตกต่างกัน

ค่าของผลกรรม (valence) หมายถึง คุณค่าหรือความต้องการที่ผลกรรมมีให้แก่บุคคลที่จะต้องแสดงพฤติกรรมออกไปเพื่อให้ได้มาซึ่งผลกรรมนั้น แต่ละบุคคลมีการรับรู้ที่แตกต่างกันต่อผลกรรมเดียวกัน เช่น ผู้บริโภคบางคนคิดว่า การซื้อหรือมีรถยนต์เป็นเครื่องแสดงฐานะทางสังคมอย่างหนึ่ง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมเดียวกันแต่บุคคลต่างก็อาจทำให้เกิดการรับรู้ถึงผลกรรมที่แตกต่างกันออกไปได้

จากแนวคิดของความคาดหวังและทฤษฎีแห่งการคาดหวัง (the expectancy theory) ทำให้พอสรุปได้ว่า บุคคลมีความคาดหวังในผลลัพธ์ไว้ล่วงหน้าหากระดับของผลลัพธ์ที่ใกล้เคียงกับความคาดหวังก็จะทำให้เกิดระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกันไป และระดับความพึงพอใจนี้จะมีผลต่อคู่ปฏิสัมพันธ์ ดังนั้น ผู้นำชุมชนย่อมเป็นที่คาดหวังของประชาชนในการให้บริการด้านต่าง ๆ ผลของการให้บริการย่อมสะท้อนถึงความพึงพอใจของประชาชน

๒.๔ คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้อง

กองมรดกมีบัญญัติไว้ตามมาตรา ๑๖๐๐ พอจำแนกให้เห็นได้ว่ามรดกของผู้ตายนั้นดังนี้
ทรัพย์สินของผู้ตายอยู่ก่อนหรือขณะผู้ตายถึงแก่ความตาย

- ๑ ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย คือ ทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้
- ๒ สิทธิของผู้ตาย เช่น สิทธิตามสัญญาเช่าซื้อ สิทธิในการไถ่ทรัพย์สินที่ขายฝาก
- ๓ หน้าที่ของผู้ตายเช่น หน้าที่ต้องชำระหนี้
- ๔ ความรับผิดชอบของผู้ตาย เช่น หนี้ของผู้ตายนั้นตกทอดไปยังทายาท

คำพิพากษาฎีกาที่สำคัญ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๗๘๘/๒๕๔๓ ผู้ร้องรับผิดชอบเสียภาษีอากรของห้างหุ้นส่วนจำกัดรวมถึง ห. ในฐานะเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัดดังกล่าวตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๗๗(๒) และ ๑๐๘๗ เมื่อ ห. ถึงแก่ความตาย ความรับผิดชอบในหนี้ค่าภาษีอากรจึงตกทอดแก่ทายาทตามมาตรา ๑๕๙๙ และ ๑๖๐๐ และเมื่อเจ้าหนี้กองมรดกยังไม่ได้รับชำระหนี้จึงต้องถือว่า

ทรัพย์สินมรดกยังคงอยู่ในระหว่างจัดการซึ่งผู้จัดการมรดกชอบที่จะทำการใด ๆ ในทางจัดการตามที่จำเป็นได้ตามมาตรา ๑๗๓๖ การที่จำเลยทำบันทึกยินยอมชำระหนี้ค่าภาษีอากรค้างแทน ห. ในฐานะทายาทโดยธรรมและในฐานะผู้จัดการมรดกของห. หุ่นส่วนผู้จัดการทำหุ่นส่วนจำกัด เป็นการกระทำการใด ๆ ในทางจัดการตามที่จำเป็นเพื่อชำระหนี้ค่าภาษีอากรที่ กองมรดกค้างชำระอยู่การที่จำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกของ ห. ทำบันทึกยินยอมชำระหนี้อีกฉบับหนึ่งหลังจากฉบับแรก ๙ เดือน ขอผิดผ่อนการ ชำระหนี้ค่าภาษีอากรค้างไปอีกคราวหนึ่ง ถือได้ว่าจำเลยทำบันทึกยินยอมชำระหนี้ฉบับที่สองทั้งในฐานะทายาทโดยธรรมและในฐานะผู้จัดการมรดกของห. เนื่องจากจำเลยทำบันทึกดังกล่าวขึ้นเพื่อขอผิดผ่อนการชำระหนี้ค่าภาษีอากรค้างตามที่ได้มีการทำบันทึกยินยอมชำระหนี้ฉบับแรกไว้ซึ่งซึ่งเป็นเจ้าหนี้กองมรดกยอมบังคับสิทธิเรียกร้องต่อจำเลยในฐานะทายาทโดยธรรมตามมาตรา ๑๗๓๗ แม้จำเลยจะทำบันทึกยินยอมชำระหนี้ โดยไม่ได้แย้งทั้งสิ้น แต่ความรับผิดชอบของจำเลยในฐานะทายาทเกี่ยวกับหนี้สินของ ห. เจ้ามรดกนั้น ทายาทไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ ตกทอดได้แก่ตนตามมาตรา ๑๖๐๑ นอกจากนี้จำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัวตามมาตรา ๑๗๒๔ ด้วย ปัญหานี้เป็น ข้อ กฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้มีได้ยกขึ้นว่ากล่าวและวินิจฉัยมาในชั้นศาลภาษีอากร ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัย เองได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๑๙/๒๕๓๘ แม้ ร. ชำระเงินค่าเช่าซื้อที่ดินพิพาทครบถ้วนแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๑๐ และ รมีสทธิเรียกร้องในที่ดินพิพาทตามสัญญาเช่าซื้ออันถือได้ว่าเป็น ทรัพย์สินอย่างหนึ่งของ ร. ก็ตามแต่ในระหว่างที่ ร. ยังมีชีวิตอยู่ในปี ๒๕๑๓ ร. ได้ทำหนังสือแสดงความจำนงตามข้อบังคับของสหกรณ์ ๖. ว่าหาก ร. ต้องพ้นจากสมาชิกภาพของสหกรณ์ ๖. ขอให้สหกรณ์ ๖. โอนบรรดาสหกรณ์ผลประโยชน์และหนี้สินที่ ร. มีอยู่ในสหกรณ์ ๖. ให้แก่จำเลยซึ่งเป็น ทายาทต่อมา ร. ทำกันที่ดินพิพาทไม่ไหวในปี ๒๕๑๘ สหกรณ์ ๖. ได้รับจ้างเช่าเป็นสมาชิกแทน ร. สิทธิในที่ดินพิพาทจึงโอนมาเป็นของจำเลย ตามข้อบังคับของสหกรณ์ดังกล่าวต่อมาปี ๒๕๒๒ ร. ถึงแก่ความตายสิทธิในที่ดินพิพาทไม่ใช่ทรัพย์สินที่ รมีอยู่ขณะถึงแก่ความตายจึงไม่เป็นมรดก ของ ร. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๙๙ วรรคหนึ่ง การที่จำเลยรับโอนที่ดินพิพาทโดยทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนการได้มา ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในปี ๒๕๓๑ จึงไม่ใช่การรับโอนมรดกของ ร. ในฐานะเจ้าของรวมผู้มีสิทธิรับมรดกร่วมกับโจทก์แต่เป็นเพียงทำให้การได้มาบริบูรณ์ตามกฎหมายเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๔๘๗/๒๕๓๘ จ. ครอบครองที่ดินพิพาทโดยความสงบและโดยเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของเป็นเวลายาวเกินกว่า ๑๐ ปี แล้ว จ. จึงได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินตั้ง กล่าวโดยการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๘๒ การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ดังกล่าวเป็นทรัพย์สินอันเป็นสิทธิ์อย่างหนึ่ง ที่เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๙๙ และ ๑๖๐๐ จึงตกทอดให้แก่โจทก์ทั้งสองซึ่งเป็นบุตรของ จ.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๖๒/๒๕๓๗ ที่ดินพิพาทเป็นสินส่วนตัวของผู้ตาย ผู้ตายขายให้แก่จำเลยแม้การซื้อขายจะเป็นโมฆะเพราะมิได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แต่ ที่ดินพิพาทเป็นที่ดินมือเปล่ามีเพียงสิทธิครอบครอง การที่ผู้ตายขายให้จำเลยย่อมเป็นการแสดงเจตนาสละสิทธิครอบครองที่พิพาทไม่ยึดถือเพื่อ ตนต่อไปแล้ว การครอบครองของผู้ตายจึงสิ้นสุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๗๗ จำเลยได้เข้าครอบครองเป็นเจ้าของที่ พินาทโดยนำเงินไป

ชำระหนี้แทนผู้ตายและรับ ส.ค.๑ มาจากเจ้าหนี้ผู้ตาย แล้วให้ ส. ทำประโยชน์ในที่ดินพิพาทต่างดอกเบีย ถือได้ว่าเป็นการ ยึดถือเพื่อตนจำเลยจึงได้สิทธิครอบครองที่ดินพิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๖๗ ที่ดินพิพาทจึงมิได้เป็นมรดกของผู้ตาย โจทก์ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมซื้อขาย เป็นการฟ้องร้องให้ได้ทรัพย์พิพาทขึ้นมาเป็นทรัพย์มรดกเป็นคดีมีทุนทรัพย์

ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับที่จะเป็นมรดกของผู้ตายต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. เป็นสิ่งที่ผู้ตายมีอยู่ก่อนตาย และ
๒. สิ่งนั้นไม่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายไม่ว่าโดยสภาพหรือโดยกฎหมาย
 ๑. เป็นสิ่งที่ผู้ตายมีอยู่ก่อนตาย

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๑๙/๒๕๙๕ เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่กรรม สิทธิในทางทรัพย์สินของผู้ตายย่อมตกทอดไปยังทายาททันที ฉะนั้นทายาทจึงมีสิทธิที่จะไถ่ถอนทรัพย์สินที่ผู้ตายขายฝากไว้ได้ (สิทธิในการไถ่ถอนทรัพย์สินเป็นสิทธิซึ่งเกิดขึ้นก่อนที่เจ้ามรดกจะถึงแก่ความตาย)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๙๕๓/๒๕๑๕ เงินสะสมเป็นเงินที่ทางราชการหักเก็บไว้จากเงินเดือนข้าราชการทุกเดือนและจ่ายคืนให้ เมื่อข้าราชการนั้นออกจากราชการเงินสะสมจึงเป็นมรดกของผู้ตาย เพราะเป็นเงินที่ผู้ตายมีอยู่ในขณะที่ผู้ตายถึงแก่ความตาย

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๒๖/๒๕๒๖ สิทธิเรียกร้องค่าชดเชยซึ่งนายจ้างต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างเมื่อเลิกจ้างเป็นสิทธิอย่างหนึ่งซึ่งถือได้ว่าเป็นมรดก ย่อมตกทอดแก่โจทก์ซึ่งเป็นทายาทของลูกจ้างผู้ถึงแก่กรรมได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๓๑/๒๕๐๖ เมื่อปรากฏว่าเงินทุนสงเคราะห์(ท.ส.ค.)ของผู้ปฏิบัติงานในการรถไฟ เป็นเงินที่เก็บจากผู้ปฏิบัติงานร้อยละ ๕ ของเงินเดือนทุกเดือน และการรถไฟจ่ายสมทบอีกมีจำนวนร้อยละ ๑๐ ถ้าผู้ปฏิบัติงานต้องออกจากงานนอกจากถูกไล่ออกให้จ่ายให้ผู้ปฏิบัติงานรวมทั้งดอกเบียและกองทุนจ่ายเพิ่มให้อีกเป็นจำนวนเท่ากันนั้น เห็นได้ว่าทุนสงเคราะห์นี้เป็นเงินที่ผู้ปฏิบัติงานมีสิทธิได้รับอยู่ก่อนแล้ว หากผู้นั้นตายลงก็ย่อมตกเป็นมรดก (เหตุที่จะได้รับมิได้เกิดขึ้นจากความตายของเจ้ามรดก ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ผู้ตายมีอยู่ก่อนตายจึงเป็นมรดก)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒/๒๕๐๗ เงินทุนสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลืองานศพและอุปการะบุตรของผู้ตายโดยเฉพาะ ซึ่งองค์การ ข.พ.ค. จะจ่ายให้เมื่อสมาชิกถึงแก่ความตายนั้นมิใช่กองมรดกของผู้ตาย ผู้ตายไม่มีอำนาจแสดงเจตนาโดยพินัยกรรมสั่งเสียนั้นได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๖๖/๒๕๑๐ ขอลาออกจากราชการตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๗ และทางราชการอนุญาตให้ออกได้ตั้งแต่วันนั้น แม้คำสั่งอนุญาตนั้นจะออกเมื่อหลังจากผู้นั้นตายไปแล้ว สิทธิที่ผู้นั้นจะได้รับบำเหน็จก็มีมาตั้งแต่วันที่ได้รับอนุญาตให้ออกจากราชการแล้ว เมื่อผู้นั้นตายสิทธิในการได้รับบำเหน็จจึงเป็นสิทธิอย่างหนึ่งในกองมรดกซึ่งผู้นั้นมีอยู่ ขณะถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๐๐ จึงแสดงเจตนาโดยพินัยกรรมกำหนดให้สิทธิในบำเหน็จนั้นตกแก่ผู้รับพินัยกรรมได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๔๖ (สิทธิที่

ผู้ตายจะได้รับบำเหน็จเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ได้รับอนุญาตให้ลาออกแม้ว่าจะยังไม่ได้รับมา ก็เป็นมรดกของผู้ตาย)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๙๕๓/๒๕๑๕ ในกรณีที่ข้าราชการตายในระหว่างรับราชการและทางราชการจะจ่ายเงินช่วยเหลือให้เป็นจำนวนสามเท่าของอัตราเงินเดือน ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการจ่ายเงินเดือนนั้น เงินช่วยเหลือนี้มีใช้เงินเดือนของข้าราชการ และก็มีใช้เงินอันเป็นมรดกของข้าราชการที่ตายนั้นด้วย จึงไม่อยู่ในความรับผิดชอบในหนี้สินของข้าราชการผู้ตาย

๒. สิ่งนั้นไม่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายไม่ว่าโดยสภาพหรือโดยกฎหมาย

- ททรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตามกฎหมายเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๐๘/๒๕๓๗ สัญญาเช่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เช่า ย่อมเป็นอันสิ้นสุดลงเมื่อผู้เช่าตายไม่เป็นมรดกที่จะตกทอดแก่ทายาท

- ททรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบซึ่งโดยสภาพเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยสภาพ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๓๘/๒๕๒๒ จ. มอบอำนาจให้จำเลยนำที่ดิน น.ส.๓ มาประกันตัวผู้ต้องหาต่ออัยการ โดยยอมรับผิดตามสัญญาที่จำเลยทำกับอัยการ จำเลยส่งตัวผู้ต้องหาตามนัดไม่ได้ อัยการอนุญาตให้เลื่อนกำหนดตามที่ผู้ประกันขอ ก่อนครบกำหนดส่งตัวครั้งหลังผู้ประกันตาย เป็นการก่อนผู้ประกันรับผิดชอบสัญญา สัญญาประกันไม่ตกทอดไปยังทายาท

ตามมาตรา ๑๖๐๓ ประเภทของทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย เรียกว่า “ทายาทโดยธรรม” และ
๒. ทายาทที่มีสิทธิตามพินัยกรรม เรียกว่า “ผู้รับพินัยกรรม”

คำพิพากษาฎีกาที่สำคัญ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๗๔๒/๒๕๔๕ การเป็นทายาทโดยธรรมในฐานะพี่น้องร่วมบิดาเดียวกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๒๙(๔) นั้น นอกจากกฎหมาย มีกำหนดว่าพี่น้องร่วมบิดาเดียวกัน จะต้องเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาเดียวกันแล้ว การที่จะตีความบทกฎหมายดังกล่าวว่าพี่น้องร่วม บิดาเดียวกันจะต้องเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาเดียวกันผลก็จะกลายเป็นว่าพี่น้องร่วมบิดาเดียวกันจะมีได้แต่เฉพาะเมื่อการสมรสระหว่าง บิดากับมารดาคนก่อน สิ้นสุดลงแล้วเท่านั้น ซึ่งเป็นการตีความที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวแคบเกินกว่าบทบัญญัติตามตัวอักษรของ กฎหมายและมีใช้ความมุ่งหมายของบทบัญญัติที่ให้ทายาทโดยธรรมซึ่งอยู่ในฐานะเป็นญาติสนิทที่ใกล้ชิดที่สุดอยู่ในลำดับมีสิทธิรับมรดกก่อน หลังและตัดญาติห่างซึ่งอยู่ในลำดับถัดลงไปไม่ให้มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๓๐ ทั้งการเป็น พี่น้องด้วยกันนี้ก็หาไม่มีบทบัญญัติให้เกิดสิทธิหน้าที่ต่อกันเหมือนเช่นการเกิดสิทธิหน้าที่ระหว่าง บิดากับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายไม่ ฉะนั้น การเป็น ทายาทโดยธรรมในฐานะพี่น้องร่วมบิดาเดียวกันจึงต้องถือตามความเป็นจริง เมื่อผู้ร้องและผู้ตายต่างมีบิดาคนเดียวกัน แม้จะเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาก็ถือว่าผู้ร้องกับผู้ตายเป็นพี่น้องร่วมบิดาเดียวกัน ผู้ร้องจึงอยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๒๙(๔) เมื่อผู้ตายไม่มีทายาทโดยธรรมในลำดับ

ดับอื่นที่สูงกว่าผู้ร้อง ผู้ร้องจึงมีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตาย ส่วนผู้คัดค้านที่เข้ารับมรดก แทนที่บิดา ซึ่งเป็นลุงของผู้ตายถือเป็นทายาทในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตายตามมาตรา ๑๖๓๐ จึงไม่มีส่วนได้เสียที่จะยื่น คำร้องคัดค้านการที่ผู้ร้องขอจัดการมรดกของผู้ตา

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๙๗/๒๕๕๑ การเป็นทายาทโดยธรรมในฐานะพี่น้องร่วมบิดาเดียวกัน ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๙ (๔) นั้น นอกจากกฎหมายมิได้กำหนดว่า พี่น้องร่วม บิดาเดียวกันจะต้องเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาเดียวกันแล้ว การที่จะตีความบทกฎหมายดังกล่าวว่า พี่น้องร่วม บิดาเดียวกันจะต้องเป็น บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาเดียวกันผลก็จะกลายเป็นว่า พี่น้องร่วมบิดาเดียวกันจะมีได้แต่เฉพาะเมื่อการสมรสระหว่างบิดากับมารดาคนก่อนสิ้น สิ้นสุดแล้วเท่านั้น ซึ่งเป็นการตีความที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายแคบเกินกว่าบทบัญญัติตามตัวอักษรของกฎหมาย และมีใช้ความมุ่งหมายของ บทบัญญัติที่ให้ทายาทโดยธรรมซึ่งอยู่ในฐานะเป็นญาติสนิทที่ใกล้ชิดที่สุดอยู่ในลำดับมีสิทธิรับมรดกก่อนหลังและตัดญาติห่างซึ่งอยู่ในลำดับถัดไปไม่ให้มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตาย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๓๐ ทั้งการเป็นพี่น้องด้วยกันนี้ก็หาได้มีบทบัญญัติให้เกิดสิทธิหน้าที่ต่อกันเหมือนเช่นการเกิดสิทธิหน้าที่ระหว่างบิดากับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายไม่ ฉะนั้น การเป็นทายาทโดยธรรมในฐานะพี่น้องร่วมบิดาเดียวกันจึงต้องถือ ตามความเป็นจริง เมื่อผู้ร้องที่ ๑ และผู้ตายต่างมีบิดาคนเดียวกันแม้ผู้ตายจะเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาก็ถือว่าผู้ร้องที่ ๑ กับผู้ตายเป็น พี่น้องร่วมบิดาเดียวกัน ผู้ร้องที่ ๑ จึงอยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมตามมาตรา ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๙ (๔) เมื่อผู้ตายไม่มีทายาทโดยธรรมในลำดับอื่นที่สูง กว่าผู้ร้องที่ ๑ ผู้ร้องที่ ๑ จึงมีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตาย ส่วนผู้คัดค้านเป็นเพียงบุตรของ จ. ซึ่งเป็นลุงของผู้ตาย โดย จ. เป็นทายาทโดยธรรม ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๙ (๖) เมื่อมีผู้ร้องที่ ๑ ซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมในลำดับที่ ๔ ซึ่งสูงกว่า จ. แล้ว จ. จึงไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตายตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๓๐ วรรคหนึ่ง ทำให้ผู้คัดค้านไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดก ดังนั้น ผู้ร้องทั้งสามมีสิทธิร้องขอศาลให้ตั้งผู้ร้องที่ ๑ เป็นผู้จัดการมรดก ของผู้ตายได้ ส่วนผู้คัดค้านไม่มีสิทธิดังกล่าวตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๓

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓/๒๕๖๐ ที่ที่เอกชนทั้งสองยื่นฟ้องหน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐว่า ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองร่วมกันรังวัดและออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน หลวงทับที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ก) ของผู้ฟ้องคดีทั้งสองและปกปิดประกาศว่าเป็นที่สาธารณประโยชน์รุกร้าที่ดินพิพาท ขอให้เพิกถอนหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินหลวงและให้คืนสิทธิในที่ดินแก่ผู้ฟ้องคดีทั้งสอง ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองให้การว่า ที่ดินพิพาทเป็นที่สาธารณ สมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินหลวงชอบด้วยกฎหมาย เห็นว่า แม้ผู้ฟ้องคดีทั้งสองจะมีค่าขอให้ ศาลเพิกถอนหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินหลวง โดยอ้างว่าเป็นการออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม แต่การที่ศาลจะมีคำพิพากษาตามคำขอของผู้ ฟ้องคดีทั้งสองได้นั้น ศาลจำต้องพิจารณาให้ได้ความเสียก่อนว่า ที่ดินพิพาทเป็นของผู้ฟ้องคดีทั้งสองตามที่กล่าวอ้างหรือเป็นที่สาธารณสมบัติ ของแผ่นดินเป็นสำคัญ แล้วจึงจะพิจารณาประเด็นอื่นต่อไป จึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาล ยุติธรรม

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒/๒๕๖๐ คดีที่เอกชนยื่นฟ้องสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่า โจทก์เป็นผู้จัดการมรดกของมารดา เจ้าของที่ดิน น.ส.๒ แต่จำเลยนำ ที่ดินบางส่วน

ของโจทก์ไปจัดสรรและออก ส.ป.ก. ๔-๐๑ ก. และไปขอออกเป็นโฉนดที่ดิน เมื่อโจทก์ขอลงโฉนดที่ดิน เจ้าพนักงานที่ดินจึงไม่ ออกให้ ขอให้เพิกถอน ส.ป.ก.๔-๐๑ ก. และโฉนดที่ดินส่วนที่ทับ น.ส.๒ ของโจทก์ จำเลยให้การว่า เดิมที่ดินพิพาทเป็นที่สาธารณประโยชน์ ต่อมา มีพระราชกฤษฎีกาให้ที่ดินพิพาทเป็นที่ดินในเขตปฏิรูป จำเลยจึงมีอำนาจที่ดินพิพาทมาทำการปฏิรูปได้ การขอลงโฉนดและการออกโฉนด ที่ดินชอบด้วยกฎหมาย เห็นว่าตามคำฟ้องและคำให้การคู่ความต่างฝ่ายต่างกล่าวอ้างว่า ตนเป็นผู้มีสิทธิในที่ดินพิพาท การที่ศาลจะมีคำพิพากษา หรือคำสั่งในคดีได้นั้น จำต้องพิจารณาให้ได้ ความเสียก่อนว่า ที่ดินพิพาททั้งสองแปลงดังกล่าว โจทก์เป็นผู้มีสิทธิครอบครองมาก่อนตามที่กล่าวอ้างหรือไม่เป็นสำคัญ แล้วจึงจะพิจารณาประเด็นอื่นได้ต่อไป โดยไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยการกระทำของหน่วยงานทางปกครองว่าชอบหรือไม่ชอบด้วย กฎหมายแต่อย่างใด คดีจึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง แต่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๓๒/๒๕๖๐ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ที่ดินพิพาทเป็นทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดก ไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้ร้องสอดทั้งสามที่ได้รับการยกให้ก่อนเจ้ามรดก ถึงแก่ความตาย ฉะนั้น เมื่อจำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกของเจ้ามรดกได้ขอลงโฉนดแทนหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ก) และจดทะเบียน โอนที่ดินพิพาทมาเป็นของตนเองแล้วโอนขายต่อไปยัง อ. ตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ ที่ดินพิพาทจึงไม่ได้เป็นทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกอีกต่อไป ผู้ร้องสอด ทั้งสามแม้จะเป็นทายาทของเจ้ามรดกก็ไม่มีสิทธิใด ๆ ในที่ดินพิพาทแล้ว เพราะย่อมต้องมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายอันผู้ จัดการมรดกได้ทำไปภายในขอบอำนาจในฐานะที่เป็นผู้จัดการมรดก ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๔ วรรคหนึ่ง และการที่ในปี ๒๕๕๐ จำเลยยังใช้ หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ ก.) ฉบับเจ้าของที่ดิน ที่เคยแจ้งสูญหายไปนำเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินสำหรับที่ดินพิพาทในนามของเจ้า มรดก ก็ไม่ก่อให้เกิดสิทธิใด ๆ แก่ทายาทของเจ้ามรดก การออกโฉนดที่ดินสำหรับที่ดินพิพาทในการนำเดินสำรวจของจำเลยในฐานะทายาทของ เจ้ามรดกจึงเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อโจทก์เป็นผู้รับโอนที่ดินพิพาทคนล่าสุดก็ย่อมเป็นเจ้าของมีสิทธิในที่ดินพิพาท

อนึ่ง ผู้ร้องสอดทั้งสามได้เข้ามาในคดีเป็นคู่ความฝ่ายที่สามเป็นปฏิปักษ์ต่อโจทก์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๗ (๑) แม้โจทก์จะได้ถอนฟ้อง จำเลยไปหลังจากนั้น แต่ศาลชั้นต้นก็ได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อมาในฐานะที่โจทก์กับผู้ร้องสอดทั้งสามพิพาทกันที่ดินพิพาท ทั้งนี้ เมื่อโจทก์ เป็นฝ่ายชนะคดีและคำขอของโจทก์ที่เดิมขอให้บังคับจำเลยโดยขอให้เพิกถอนโฉนดที่ดินพิพาทนั้นอยู่ในสภาพที่เปิดช่องให้บังคับแก่ผู้ร้องสอด ทั้งสามผู้เก็บรักษาโฉนดที่ดินพิพาทได้ จึงชอบที่จะบังคับให้เป็นไปตามคำขอของโจทก์ มิใช่แต่เพียงยกคำร้องสอดของผู้ร้องสอดทั้งสามเท่านั้น ปัญหานี้เป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้เองแม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้น ฎีกาตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๔๙ วรรคสอง อันเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ขณะที่โจทก์ยื่นฟ้องคดีนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๑๔/๒๕๖๐ ป.เป็นผู้จัดการมรดกของ อ. ตามคำสั่งศาลจึงมีฐานะเป็นผู้แทนตามกฎหมายของทายาท ย่อมมีสิทธินำหุ้นอันเป็นทรัพย์สินมรดกของ อ. เข้าร่วมเป็นองค์ประชุมในการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นของบริษัทจำเลยอันเป็นการกระทำไปตามอำนาจหน้าที่ทั่วไปของผู้จัดการมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๙ และมาตรา ๑๗๒๓ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอม

จากโจทก์ทั้งสามซึ่งเป็นทายาทเพราะอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้จัดการ มรดกต่อทายาท เกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ไม่ได้มีลักษณะเป็นตัวแทนของทายาท เนื่องจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ ลักษณะมรดก ให้นำบทบัญญัติ บรรพ ๓ ลักษณะตัวแทนมาใช้โดยอนุโลมเท่านั้น และการกระทำเช่นนี้ไม่ใช่การทำนิติกรรมอันจะ ต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๒ จึงไม่ตกเป็นโมฆะ การที่โจทก์ที่ ๑ ถูกถอดถอนอำนาจกระทำการแทนบริษัทจำเลย แล้วให้ ป. เป็นกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัทจำเลยเกิดจากการลงมติ ด้วยคะแนนเสียงข้างมากของผู้ถือหุ้น แม่ ป. ในฐานะส่วนตัวจะออกเสียงลงคะแนนเห็นชอบตามมติดังกล่าว แต่ต่างออกเสียงลงคะแนนในฐานะ ผู้จัดการมรดกของ อ. การกระทำของ ป. จึงไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต และใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะทำให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นตามมาตรา ๕ และ มาตรา ๔๒๑ เมื่อการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นมีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมรวมกันแทนหุ้นไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนหุ้นทั้งหมดครบองค์ประชุมตามข้อ บังคับ การประชุมและมติที่ประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นของบริษัทจำเลยชอบแล้ว

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยฉัตร ศักดิ์ศรีเวชกุล (๒๕๕๑) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การทำพินัยกรรม : ศึกษากรณีการกันส่วนมรดกให้แก่ทายาทโดยธรรม ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พินัยกรรมเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับตามหลักกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและหลักอิสระในทางแพ่ง แต่ผลของพินัยกรรมที่สมบูรณ์นั้นกลับมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ กล่าวคือ พินัยกรรมที่สมบูรณ์ในบางประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศไทย ที่บทบัญญัติของกฎหมายส่งผลให้ทายาทโดยธรรมที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ทำพินัยกรรมอาจได้รับความเดือดร้อนจนเกินสมควร เช่น ทายาทโดยธรรมถูกตัดมิให้รับมรดก หรือทายาทโดยธรรมมีสิทธิได้รับมรดกเฉพาะที่มีได้ทำพินัยกรรมไว้เท่านั้น แต่พินัยกรรมที่สมบูรณ์ในบางประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศอังกฤษ กลับมิได้ส่งผลให้ทายาทโดยธรรมได้รับความเดือดร้อนแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงต้องการพิสูจน์ให้เห็นว่าบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยในปัจจุบันนี้สมควรได้รับการแก้ไข เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิการรับมรดกของทายาทโดยธรรมผู้ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ทำพินัยกรรม จากการศึกษาหลักกฎหมายต่างประเทศ ทั้งหลักกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศอังกฤษ จะเห็นได้ว่าทายาทโดยธรรมในประเทศดังกล่าวได้รับความคุ้มครองสิทธิในการรับมรดกเป็นอย่างมาก โดยการนำหลักการกันส่วนมรดกให้แก่ทายาทโดยธรรมมาใช้บังคับไปพร้อม ๆ กับผลของพินัยกรรมที่สมบูรณ์ เช่น การให้สิทธิเรียกร้องมรดกแก่ทายาทโดยธรรม ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมกำจัดทายาทโดยธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ค.ศ. ๑๘๙๖ ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือการให้สิทธิเรียกร้องมรดกแก่ทายาทโดยธรรม ในกรณีที่ทายาทโดยธรรมมิได้รับ “ส่วนแบ่งทางการเงินที่เหมาะสม” จากกองมรดกตามพระราชบัญญัติสิทธิการรับมรดก (ส่วนแบ่งแก่ครอบครัวและบริวาร) ค.ศ. ๑๙๗๕ (The Inheritance (Provision for Family and Dependents) Act ๑๙๗๕ ของประเทศสหราชอาณาจักร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นสมควรเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ของประเทศไทยว่าด้วยเรื่องพินัยกรรม โดยการนำหลักการกันส่วนมรดกให้แก่ทายาทโดยธรรมมาเป็นแนวทางในการแก้ไข เพื่อให้ทายาทโดยธรรมได้รับความคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของตน อีกทั้งยังเป็นการจำกัดอำนาจในการทำพินัยกรรมของผู้ทำพินัยกรรมที่เกินควรอีกด้วย

พรชัย สุนทรพันธุ์ (๒๕๕๙) ได้ศึกษาเรื่อง สัญญาค้ำประกันเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทหรือไม่ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สัญญาค้ำประกัน เป็นการประกันด้วยตัวบุคคลโดยผู้ค้ำประกันทำสัญญากับเจ้าหนี้ว่าหากลูกหนี้ผิดนัดต่อเจ้าหนี้ ผู้ค้ำประกันจะชำระหนี้แทนลูกหนี้ ซึ่งแตกต่างจากการประกันหนี้ในลักษณะอื่น เช่น จำนองหรือจำนำ โดยกรณีจำนองหรือจำนำนั้นผู้จำนองหรือผู้จำนำจะนำทรัพย์สินไปเป็นประกันหนี้ ซึ่งกรณีสัญญาค้ำประกันนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบไว้แต่อย่างใด กำหนดไว้แต่เพียงว่าหากจะมีการฟ้องร้องให้บังคับคดีตามสัญญาค้ำประกันจะต้องมี หลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกัน หากเจ้าหนี้ใช้หลักฐานเป็นหนังสือที่ลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันมาเป็นหลักฐานในการฟ้องร้องให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบตามสัญญา หลักฐานดังกล่าวไม่ต้องปิดอากรแสตมป์ก็ใช้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องได้ แต่อย่างไรก็ตาม หากสัญญาค้ำประกันทำเต็มรูปแบบลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันและเจ้าหนี้ เช่นนี้ สัญญาค้ำประกันถือเป็นหนังสือตราสารอย่างหนึ่ง ซึ่งหากจะใช้สัญญาดังกล่าวฟ้องร้องผู้ค้ำประกันให้รับผิดชอบตามสัญญา สัญญาค้ำประกันนั้นจะต้องติดอากรแสตมป์จึงจะใช้ฟ้องคดีนั้นได้

จากกรณีที่สัญญาค้ำประกันเป็นการประกันด้วยบุคคล เมื่อลูกหนี้ผิดนัดต่อเจ้าหนี้ในขณะที่ผู้ค้ำประกันยังมีชีวิตอยู่ ความรับผิดของผู้ค้ำประกันย่อมเกิดขึ้นแล้วและต่อมาผู้ค้ำประกันถึงแก่ความตาย ความรับผิดของผู้ค้ำประกันย่อมเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทของผู้ค้ำประกัน เนื่องจากความรับผิดของผู้ค้ำประกันไม่ใช่เรื่องเฉพาะตัวของผู้ค้ำประกัน แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ค้ำประกันถึงแก่ความตายก่อนที่ลูกหนี้จะผิดนัดต่อเจ้าหนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สัญญาค้ำประกันน่าจะต้องระงับเพราะจากที่กล่าวมาแล้วว่าการทำสัญญาค้ำประกันเป็นการประกันหนี้ด้วยตัวบุคคลซึ่งน่าจะเป็นสัญญาเฉพาะตัวของผู้ค้ำประกัน สิทธิและหน้าที่ตามสัญญาค้ำประกันจึงไม่น่าจะเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาท ดังนั้น หากลูกหนี้ผิดนัดต่อเจ้าหนี้ภายหลังที่ผู้ค้ำประกันถึงแก่ความตายถือว่าความรับผิดของผู้ค้ำประกันเกิดหลังจากที่ผู้ค้ำประกันถึงแก่ความตาย ทายาทของผู้ค้ำประกันจึงไม่น่าจะต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ แต่อย่างไรก็ตามมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๖๘/๒๕๕๕ วินิจฉัยว่า แม้ผู้ค้ำประกันจะถึงแก่ความตายก่อนลูกหนี้ผิดนัดต่อเจ้าหนี้ ความรับผิดก็ยังคงต้องตกแก่ทายาทของผู้ค้ำประกัน ด้วยความเคารพในคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อผู้ค้ำประกันถึงแก่ความตายก่อนที่ความรับผิดของผู้ค้ำประกันจะเกิดขึ้น ทายาทของผู้ค้ำประกันจึงหาจำต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้แต่อย่างใดไม่^{๔๓}

^{๔๓} พรชัย สุนทรพันธุ์, สัญญาค้ำประกันเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทหรือไม่, วารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๘), หน้า ๓๔.

จिरพงษ์ แก้วบัว (๒๕๖๒) ได้ศึกษาเรื่อง เกี่ยวกับปัญหาความรับผิดของทายาท ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๐๑ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๐๑ เป็นเพียงผลแห่งกฎหมายเท่านั้น การที่ทายาทไม่ได้รับมรดกตกทอดก็หาได้ตัดสิทธิ์เจ้าหนี้ที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีกับทายาทให้รับผิดในหนี้กองมรดกนั้นอยู่ โดยที่เจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องสืบทรัพย์มรดกกว่ามีทรัพย์สินตกทอดถึงทายาทหรือไม่และทายาทก็ไม่ได้อยู่ในฐานะลูกหนี้ชั้นต้นหรือลูกหนี้ร่วมต้องกลับมาเป็นคู่ความตามกฎหมายและเมื่อศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ทายาทต้องรับผิดในหนี้กองมรดกนั้นแม้คำพิพากษาของศาลจะระบุท้ายคำพิพากษาว่าทายาทไม่จำเป็นต้องรับผิดเกินกว่าทรัพย์สินในกองมรดกก็ตามแต่คำพิพากษาหาได้ครอบคลุมถึงทรัพย์สินอื่น ๆ ด้วยไม่ ทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับคดีแก่ทรัพย์สินซึ่งอาจเป็นทรัพย์สินของทายาทโดยตรงทำให้ทายาทต้องรับภาระในการต่อสู้คดีเพื่อให้เพิกถอนการบังคับแก่ทรัพย์นั้น ปัญหาในปัจจุบัน เจ้าหนี้ไม่ได้สืบทรัพย์ของเจ้ามรดกก่อนว่ามีทรัพย์มรดกตกทอดถึงทายาทหรือไม่ แต่กลับมาฟ้องทายาทในกองมรดกให้รับผิดในหนี้กองมรดกนั้นและการที่ทายาทจะได้รับมรดกตกทอดหรือไม่ก็ถูกจำกัดสิทธิ์ห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ทางคดีได้จึงเป็นการเพิ่มภาระให้ทายาทซึ่งทายาทไม่ได้รับทรัพย์มรดกตกทอดและไม่ได้อยู่ในฐานะลูกหนี้ร่วมแต่กลับถูกฟ้องให้ดำเนินคดีตามกฎหมายเป็นการทำให้คดีขึ้นสู่ศาลมากเกินไปและเป็นการจำกัดสิทธิ์ในการสู้คดีซึ่งจำเลยมีสิทธิที่จะให้การอย่างไรเพื่อประกอบการพิจารณาคดีที่จะสู้คดีได้ถึงที่สุดเช่นนี้ควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มมาตรการให้แก่เจ้าหนี้และทายาทเมื่อเจ้าหนี้และทายาททราบถึงความตายของเจ้ามรดกให้เจ้าหนี้สืบทรัพย์ของลูกหนี้ว่ามีทรัพย์มรดกตกทอดถึงทายาทหรือไม่ก่อนฟ้องคดีและให้ทายาทยื่นคำร้องขอสงวนมรดกได้ทำให้ทายาทได้หลุดพ้นจากการที่เจ้าหนี้ของเจ้ามรดกฟ้องให้ทายาทรับผิดชอบต่อหนี้ของเจ้ามรดก ทำให้ทายาทไม่ต้องรับภาระต่อหนี้มรดกของเจ้ามรดกโดยทันทีจะได้ตัดสิทธิ์แก่เจ้าหนี้ที่มีสิทธิที่จะฟ้องทายาทให้รับผิดตามหนี้มรดกนั้นเพื่อความยุติธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง^{๔๔}

^{๔๔} จิระพงษ์ แก้วบัว, เกี่ยวกับปัญหาความรับผิดของทายาท ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๐๑, การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ ๑๐ มหาวิทยาลัยมหาดไทย, ๒๕๖๒, หน้า ๗๙๕.

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน ๒) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย
- ๓.๓ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยนี้เป็นการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions)

๑) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร งานวิทยานิพนธ์ การสืบค้นทางสืบสวนสนเทศ และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายมรดก ในเรื่องความเป็นมา ความสำคัญ ความหมายของกฎหมายมรดก ทายาทผู้รับมรดก พิณัยกรรม ที่สามารถนำมาสนับสนุนงานวิจัย

๒) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) ทำในรูปแบบการสัมภาษณ์บุคคลแบบเชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์ จำนวน ๓๐ คน ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และประธานกลุ่มสตรี เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน

๓) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions)

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย จำนวน ๑๐ คน ประกอบด้วย

(๑) บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย จำนวน ๕ คน

(๒) อาจารย์ผู้สอนกฎหมายในสถานศึกษา จำนวน ๕ คน

๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการจัดเก็บข้อมูล โดยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑) การสัมภาษณ์บุคคลแบบเชิงลึก (In-depth interview)

ผู้วิจัยได้กำหนดการสัมภาษณ์บุคคลแบบเชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการในชุมชน ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตร กำนัน ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีและประธานกลุ่มสตรี จำนวน ๓๐ คน ประกอบด้วย

- นายกองค้การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๑ คน ได้แก่
 - ๑) นายวิทยา กันกา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลป่าแดง
- คณะผู้บริหาร จำนวน ๓ คน ได้แก่
 - ๑) นายเกษม บุญคำชู รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบลป่าแดง
 - ๒) นายบดีรินทร์ เพิ่มผล รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบลป่าแดง
 - ๓) ว่าที่ร้อยตรีณิพนรัตน์ วงศ์สูง เลขาธิการ นายก อบต. ตำบลป่าแดง
- กำนัน จำนวน ๑ คน ได้แก่
 - ๑) นางณัฐธก้า กันกา กำนันตำบลป่าแดง
- ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน ๙ คน ได้แก่

๑) นายวิทยา	ธรรมใจ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑
๒) นางสาวจินตนา	ฉาใจ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒
๓) นายบรรจง	ปกอกแก้ว	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓
๔) นางสาวพัชรินทร์	เดชา	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔
๕) นายประเสริฐ	อินประถม	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๕
๖) นายเอกพงษ์	ทะฤณี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖
๗) นายสมศักดิ์	ชัตแสนจักร	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗
๘) นายมนูญ	ฉาใจ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘
๙) นายสมคิด	สิงห์หน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๙
- สารวัตรกำนัน จำนวน ๒ คน ได้แก่
 - ๑) นางเพียรทอง แสงโรจน์
 - ๒) นางพิชชาภา อุตส่าห์

- กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จำนวน ๙ คน ได้แก่

๑) พยอม	แชมน้อย
๒) วันเพ็ญ	จันทร์ทร
๓) สมบูรณ์	แดงจิ้น
๔) ชุติกาญจน์	เขาวัวพจน์
๕) ธันย์จิรา	โยธินสินวัฒน์
๖) ภัทรพร	พงศาชวลิต
๗) รุติตาพร	ตันสกุล
๘) สິงวาลย์	แมตสี
๙) ศรีนวล	วงศ์สุวรรณ

- กลุ่มแม่บ้าน ๕ คน ได้แก่

๑) อัมพวัน	รุ่งเรืองเลิศ
๒) อัมราพร	มั่งทอง
๓) เกตุสุดา	อ่ำเอี่ยม
๔) ศศิมาพร	แก้วอิน
๕) นางลักษณ์	ชัตติโย

๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions)

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย จำนวน ๑๐ คน ประกอบด้วย

(๑) บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย

๑) นายยุกุท	ไชยนวล
๒) นายสมโพธิ	นันทา
๓) นายเรวัต	สุวรรณภาค
๔) นางสาวศิรินทิพย์	เวียงนาค
๕) นางสาวบุญยนุช	สุทชนะ

(๒) อาจารย์ผู้สอนกฎหมายในสถานศึกษา จำนวน ๕ คน

๑) นายอุเทน	สุขท้าวญาติ
๒) นายรัฐวัฒน์	สรรสรวิสุทธิ์
๓) นายนายณานิติ	สันตะพันธ์
๔) นายณัฏภณ	กุลนพฤกษ์
๕) นางสาวพัชราภรณ์	ห่อตระกูล

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีอยู่ ๒ ประเภทคือ ก) แบบสัมภาษณ์ (Interview) และ ข) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions)

ก) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยนำแนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมาและผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน ซึ่งได้พิจารณาความถูกต้องและความชัดเจนของการใช้ภาษา ครอบคลุมเนื้อหา หัวข้อที่จะวิจัย และหลังจากที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ของเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้มีความเหมาะสม ชัดเจนด้านสำนวนภาษาครอบคลุมด้วยเนื้อหาตามที่ได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๓ ท่านแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๓๐ คน เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชนในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยแนวทางการสัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ สอบถามเกี่ยวกับด้านวิชาการ เรื่อง กฎหมายมรดก ในประเด็นมรดก ทายาท ผู้รับมรดก และพินัยกรรม

ข) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) เป็นการประชุมโดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายเข้าร่วมประชุม จำนวน ๑๐ คน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก เกี่ยวกับประเด็นที่สำคัญต่อการพัฒนาผู้นำชุมชน ๕ ประเด็นที่สำคัญ คือ ๑) แนวทางในการบริการให้ความรู้ ๒) แนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเรื่องความเข้าใจในกฎหมายมรดก ๓) แนวทางในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกแก่สาธารณชน ๔) แนวทางในการให้ความช่วยเหลือในเรื่องคดีความ และ ๕) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับต่อไปนี้

๓.๔.๑ มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร (Document Study and Literature Review) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือเอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร งานวิทยานิพนธ์ การสืบค้นทางสื่อสารสนเทศ และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาสนับสนุนงานวิจัย

๓.๔.๒ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) จากผู้ให้สัมภาษณ์ คือ การสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคล้ายกับการใช้แบบสอบถาม เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดที่แน่นอนจะใช้สัมภาษณ์บุคคลใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน มีลำดับขั้นตอนที่เหมือนกัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยใช้สถานที่ทำการของผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นสถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดวันนัดหมายวันสัมภาษณ์ โดยได้แจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบก่อนล่วงหน้า ซึ่งการสัมภาษณ์จะใช้การจดบันทึกและบันทึกเสียง โดยก่อนสัมภาษณ์จะขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ในการบันทึกการสนทนาก่อนทุกครั้ง

๓.๔.๓. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยอาศัยวิธีการของ Denzin

ได้เสนอไว้ดังนี้

(๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเวลาสถานที่และบุคคลที่ต่างกันต้องได้ข้อมูลที่ตรงกัน

(๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือการตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไรโดยไม่เปลี่ยนตัวผู้สังเกตแทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกตโดยตลอดในกรณีที่ไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสนามควรเปลี่ยนตัวผู้วิจัยให้มีหลายคน

(๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือการตรวจสอบว่าถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) พร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักวิจัยเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มีการตรวจสอบข้อมูลโดยเทคนิคสามเส้า เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากบุคคล เวลาและสถานที่ที่ต่างกันและทำการเชื่อมโยงความสอดคล้องของเนื้อหาเทียบเคียงกับแนวคิด ทฤษฎีควบคู่กับบริบท และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารต่าง ๆ และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) เพื่อให้ได้ผลการศึกษาดังตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน ประกอบภาพถ่าย โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะผู้บริหาร ประธานกลุ่มผู้นำสตรี ประธานกลุ่มแม่บ้าน จำนวน ๓๐ คน มีการเก็บข้อมูลโดยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการอ้างอิง จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในเรื่องของความรู้เรื่องกฎหมายมรดก ที่ประกอบไปด้วย ความสำคัญ ความหมายของกฎหมายมรดก ทายาทผู้รับมรดก และพินัยกรรม และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) ที่เป็นการประชุมโดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายเข้าร่วมประชุม จำนวน ๑๐ คน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก เกี่ยวกับประเด็นที่สำคัญต่อการพัฒนาผู้นำชุมชน ๕ ประเด็นที่สำคัญ คือ ๑) แนวทางในการบริการให้ความรู้ ๒) แนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเรื่องความเข้าใจในกฎหมายมรดก ๓) แนวทางในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกแก่สาธารณชน ๔) แนวทางในการให้ความช่วยเหลือในเรื่องคดีความ และ ๕) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลในประเด็นข้อมูลทั่วไป และความรู้ความเข้าใจ เรื่องกฎหมายมรดก ในประเด็นมรดก ทายาทผู้รับมรดก และพินัยกรรม และทำการการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) ประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและนักวิชาการด้านกฎหมายเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก เกี่ยวกับประเด็นที่สำคัญต่อการพัฒนาผู้นำชุมชน ๕ ประเด็นที่สำคัญ คือ ๑) แนวทางการให้บริการให้ความรู้ ๒) แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเรื่องความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก ๓) แนวทางการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกแก่สาธารณชน ๔) แนวทางการให้ความช่วยเหลือในเรื่องคดีความ และ ๕) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

๔.๑ ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน

๔.๒ แนวทางการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก

๔.๑ ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน

๔.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปร อายุ ตำแหน่งหน้าที่ในการทำงาน ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษา รายละเอียดปรากฏตามตารางที่นำเสนอ ดังนี้

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนร้อยละของอายุของกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	อายุของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
๑	๒๕ - ๓๕ ปี	๑	๓.๓๓
๒	๓๖ - ๔๕ ปี	๓	๑๐
๓	๔๖ - ๕๕ ปี	๑๒	๔๐
๔	๕๖ - ๖๕ ปี	๑๑	๓๖.๖๗
๕	๖๖ - ๗๕ ปี	๓	๑๐
	รวม	๓๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑ จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน ๓๐ คน มีอายุระหว่าง ๔๖ - ๕๕ ปี มากที่สุด จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐ รองลงมา มีอายุระหว่าง ๕๖ - ๖๕ ปี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ รองลงมา มีอายุระหว่าง ๓๖ - ๔๕ ปี และ ๖๖ - ๗๕ ปี จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐ รองลงมา มีอายุระหว่าง ๒๕ - ๓๕ ปี จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนร้อยละของตำแหน่งหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
๑	ผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	๔	๑๓.๓๓
๒	ผู้นำชุมชนอื่น ๆ	๒๖	๘๖.๖๗
รวม		๓๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๒ จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน ๓๐ คน มีตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชนอื่น ๆ มากที่สุด จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๖๗ รองลงมาคือ ผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓

ตารางที่ ๓ แสดงจำนวนร้อยละของประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	ช่วง/ปี	จำนวน	ร้อยละ
๑	๑-๕	๑๑	๓๖.๖๗
๒	๖-๑๐	๗	๒๓.๓๓
๓	๑๑-๑๕	๗	๒๓.๓๓
๔	๑๖-๒๐	๔	๑๓.๓๓
๕	๒๐ ปีขึ้นไป	๑	๓.๓๓
รวม		๓๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๓ จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน ๓๐ คน มีประสบการณ์ใน ตำแหน่งมากที่สุดระหว่าง ๑ - ๕ ปี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ รองลงมา ระหว่าง ๖ - ๑๐ ปี และ ๑๑-๑๕ ปี จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓๓ รองลงมา ระหว่าง ๑๖-๒๐ปี จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ และ ๒๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔ แสดงจำนวนร้อยละของระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
๑	ระดับประถมศึกษา	๒	๖.๖๗
๒	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	๒	๖.๖๗
๓	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๑	๓๖.๖๗
๔	ระดับอนุปริญญา	๔	๑๓.๓๓
๕	ระดับปริญญาตรี	๑๐	๓๓.๓๓
๖	ระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี	๑	๓.๓๓
รวม		๓๐	๑๐๐.๐๐

จากการศึกษาพบว่าระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน มีการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๗ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๗ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ ระดับอนุปริญญา จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ตามลำดับ

๔.๑.๒ ผลการสัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจ เรื่องกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชนจำนวน ๓๐ คน โดยมีผลสรุป ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายมรดกใน ๓ ประเด็น คือ ๑) ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก ๒) ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องทายาทผู้รับมรดก และ ๓) ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพินัยกรรม พบว่า

(๑) ในด้านความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายมรดก ประเด็นนี้มีการตั้งคำถาม เรื่องมรดกในความเข้าใจของท่าน คืออะไร เงินสะสมหักจากเงินเดือนที่จ่ายเมื่อออกจากราชการ เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อตาย เป็นมรดกหรือไม่ และกรณีที่เจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทมีสิทธิ์จะเรียกเงินคืนจากผู้กู้หรือไม่ จากการสัมภาษณ์พบว่า

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินทุกชนิด เช่น ที่ดิน บ้าน รถยนต์ ที่มีมาก่อนที่เจ้าของจะถึงแก่ความตายรวมทั้งสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ เช่นกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ ที่ดิน รวมถึงหนี้สิน เห็นว่าเงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ที่ให้ภรรยาหรือลูกเป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกเป็นเจ้าหนี้ก่อนที่จะเสียชีวิต ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้^๑

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินของเรามีอยู่ รวมทั้งสิทธิ หน้าที่ เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^๒

มรดกในความเข้าใจ คือ ที่ดิน บ้าน รถยนต์ เครื่องประดับ ทรัพย์สินเงินทอง เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ที่ให้ภรรยาหรือลูกเป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกเป็นเจ้าหนี้ก่อนที่จะเสียชีวิต ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้^๓

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินที่สืบทอดมา เช่น ที่ดิน บ้าน เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิต

^๑ สัมภาษณ์นายวิทยา กันกา, ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

^๒ สัมภาษณ์นายเกษม บุญคำชู, ตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

^๓ สัมภาษณ์นายบัณฑิต เพิ่มผล, ตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม

เป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกเป็นเจ้าหนี้ก่อนที่จะเสียชีวิต ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้^๔

มรดกในความเข้าใจ คือ ที่ดิน บ้าน รถยนต์ เครื่องประดับ ทรัพย์สินเงินทอง จะเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทก็ต่อเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตาย เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการ เป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^๕

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินที่ทายาทได้รับตกทอดมาจากบรรพบุรุษ เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^๖

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายที่มีอยู่ก่อนถึงแก่ความตาย เช่น ที่ดิน บ้าน รถยนต์ เงินในธนาคาร รวมทั้งหนี้สิน เงินสะสมหักจากเงินเดือนที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^๗

มรดกในความเข้าใจ คือ บ้าน รถยนต์ ทรัพย์สินเงิน ทอง เครื่องประดับ เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^๘

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินที่มีอยู่ เช่น เงิน ที่ดิน บ้าน รถยนต์ รวมถึงหนี้สิน ที่เจ้าของมรดกมีอยู่ก่อนเสียชีวิต จะเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทก็ต่อเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตาย เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^๙

มรดกในความเข้าใจ คือ ที่ดินของพ่อ แม่ และทรัพย์สินต่าง ๆ เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ ไม่เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อ

^๔ สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรีพรรัตน์ วงศ์สูง, ตำแหน่งเลขานุการนายกอบต.ตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^๕ สัมภาษณ์นางณัฐธิดา กันกา, ตำแหน่งกำนันตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^๖ สัมภาษณ์นายวิทยา ธรรมใจ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^๗ สัมภาษณ์นางสาวจินตนา ฉาใจ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^๘ สัมภาษณ์นายบรรจง ปอกแก้ว, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^๙ สัมภาษณ์นางสาวพัชรินทร์ เดชา, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

เสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๑๐}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินที่สืบทอดมา เช่น ที่ดิน บ้าน เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกเป็นเจ้าหนี้ก่อนที่จะเสียชีวิต ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้^{๑๑}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินที่สืบทอดมา เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๑๒}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ต่าง ๆ เช่น กรรมสิทธิ์ในที่ดิน บ้าน เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๑๓}

มรดกในความเข้าใจ คือ บ้าน ที่ดิน รถยนต์ เครื่องประดับ ทรัพย์สินเงินทอง เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๑๔}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินจากบิดา มารดา เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๑๕}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายที่มีอยู่ก่อนถึงแก่ความตาย เช่น บ้าน ที่ดิน เงินในธนาคาร เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๑๖}

มรดกในความเข้าใจ คือ ที่ดิน บ้าน รถยนต์ เงิน ที่เจ้าของมรดกมีอยู่ก่อนเสียชีวิต จะเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทก็ต่อเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตาย เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และ

^{๑๐} สัมภาษณ์นายประเสริฐ อินประถม ,ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๕, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๑๑} สัมภาษณ์นายเอกพงษ์ ทะฤาษี, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๑๒} สัมภาษณ์นายสมศักดิ์ ชัดแสนจักร, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๑๓} สัมภาษณ์นายมนูญ ฉาใจ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๑๔} สัมภาษณ์นายสมคิด สิงห์หน, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๙, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๑๕} สัมภาษณ์นางเพียรทอง แสงโรจน์, ตำแหน่งสารวัตรกำนัน, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๑๖} สัมภาษณ์นางพิชชาภา อุตสำห, ตำแหน่งสารวัตรกำนัน, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

หากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๑๗}

มรดกในความเข้าใจ คือ บ้าน รถยนต์ ที่ดิน เงิน เช่น บ้านที่อยู่ปัจจุบันนี้ไม่ใช่ของเรา เป็นของสามี ถ้าเป็นมรดกก็จะไปทางพ่อของเขา เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการ เป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๑๘}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินทุกชนิดที่มีมาก่อนที่เจ้าของจะถึงแก่ความตาย เช่น บ้าน ที่ดิน รถยนต์ เงิน รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ จะเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทก็ต่อเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตาย เห็นว่าเงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ที่ให้ภรรยาหรือลูกเป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกเป็นเจ้าของหนี้ก่อนที่จะเสียชีวิต ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้^{๑๙}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินทุกชนิดที่มีมาก่อนที่เจ้าของจะถึงแก่ความตาย เช่น บ้าน ที่ดิน รถยนต์ เงิน รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ จะเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทก็ต่อเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตาย เห็นว่าเงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ที่ให้ภรรยาหรือลูกเป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกเป็นเจ้าของหนี้ก่อนที่จะเสียชีวิต ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้^{๒๐}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินที่ตกทอดมาจากบิดา มารดา หรือผู้ที่ได้ด้วยความชอบธรรม เช่น ทำพินัยกรรมยกให้ เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๒๑}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินจากบิดา มารดา เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๒๒}

มรดกในความเข้าใจ คือ บ้าน ที่ดิน รถยนต์ เงิน เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก

^{๑๗} สัมภาษณ์พยอม แชนน้อย, ตำแหน่งประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๑๘} สัมภาษณ์วันเพ็ญ จันทร์ทร, ตำแหน่งเลขานุการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๑๙} สัมภาษณ์สมบุญ แดงจัน, ตำแหน่งประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๒๐} สัมภาษณ์นางอัมราพร มั่งทอง, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๒๑} สัมภาษณ์เกตุสุดา อ่ำเอี่ยม, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๒๒} สัมภาษณ์นงลักษณ์ ชัดติโย, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๒๓}

มรดกในความเข้าใจ คือ ที่ดิน บ้าน รถยนต์ เงิน ทอง เครื่องประดับ อัญมณี ประกันชีวิต เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๒๔}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายที่มีอยู่ก่อนถึงแก่ความตาย เช่น บ้าน รถยนต์ เงินในธนาคาร เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๒๕}

กฎหมายมรดกในความเข้าใจ คือ กฎหมายที่ครอบคลุมทรัพย์สินทุกชนิดที่เจ้ามรดกมีอยู่ เช่น บ้าน ที่ดิน รถยนต์ เงิน ครอบคลุมว่าใครจะเป็นผู้ที่ได้รับมรดกของเจ้ามรดก หนี้ก็ถือเป็นมรดก และจะเป็นมรดกได้ก็ต่อเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เห็นว่าเงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ให้ภรรยาหรือลูกไม่เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกเป็นเจ้าหนี้ก่อนที่จะเสียชีวิต ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ เพราะหนี้ก็เป็นมรดก^{๒๖}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินที่มีอยู่ เช่น เงิน ที่ดิน บ้าน รถยนต์ รวมถึงหนี้สินที่เจ้าของมรดกมีอยู่ก่อนเสียชีวิต จะเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทก็ต่อเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตาย เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๒๗}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สิน บ้าน รถยนต์ หนี้สิน ที่เจ้าของมรดกมีอยู่ก่อนเสียชีวิต เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๒๘}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย เช่น บ้าน รถยนต์ ที่ดิน เงินในธนาคาร เงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก

^{๒๓} สัมภาษณ์อัมพวัน รุ่งเรืองเลิศ, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๒๔} สัมภาษณ์นางชุตติกาญจน์ เชาวไวพจน์, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๒๕} สัมภาษณ์ธัญจิรา โยธินสินวัฒน์, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๒๖} สัมภาษณ์ภัทรพร พงศาขวลิต, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๒๗} สัมภาษณ์ฐิตาพร ตันสกุล, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๒๘} สัมภาษณ์สังวาลย์ แมตส์, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๒๙}

มรดกในความเข้าใจ คือ ทรัพย์สินที่ตกทอดมาจากบิดา มารดา เงินสะสมหักจากเงินเดือนที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูก มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้^{๓๐}

ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายมรดก สรุปได้ว่า มรดกในความเข้าใจของผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ คือ สิ่งที่ทายาทได้รับตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินทุกชนิด เช่น ที่ดิน บ้าน รถยนต์ เครื่องประดับ อัญมณี ทรัพย์สินเงินทอง เงินในธนาคาร ที่มีมาก่อนที่เจ้าของจะถึงแก่ความตาย รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ เช่น กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน รวมถึงหนี้สิน โดยจะเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทก็ต่อเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตาย เห็นว่าเงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ที่ให้ภรรยาหรือลูกเป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกเป็นเจ้าหนัีก่อนที่จะเสียชีวิต ทายาทที่เป็นภรรยา หรือลูกที่ชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้เพราะหนี้เป็นมรดกที่ตกทอดสู่ทายาท

(๒) ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องทายาทผู้รับมรดก ประเด็นนี้มีการตั้งคำถาม เรื่องทายาทผู้รับมรดกว่า ทายาทโดยธรรม และทายาทโดยพินัยกรรม คือใคร เจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้ บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรยังมีสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรมอีกหรือไม่ บุตรที่บิดา มารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน แต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นรับทราบว่าเป็นบุตร เช่นนี้ บุตรสามารถรับมรดกของบิดาได้หรือไม่ บุตรบุญธรรม สามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้หรือไม่ ผู้รับบุตรบุญธรรม สามารถรับมรดก ของบุตรบุญธรรมได้หรือไม่ ถ้าเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา ถามว่า ใครจะได้รับมรดกบ้าง จากการสัมภาษณ์พบว่า

ทายาทโดยธรรม คือ บุตร หลาน หลาน หลาน ภรรยา ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุไว้ในพินัยกรรมตามคำสั่งเสียของเจ้ามรดก และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นรับทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ^{๓๑}

^{๒๙} สัมภาษณ์ศรีนวล วงศ์สุวรรณ, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๓๐} สัมภาษณ์ศศิมาพร แก้วอิน ,ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๓๑} สัมภาษณ์นายวิทยา กัณกา, ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดก ได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๓๕}

ทายาทโดยธรรม คือ บุตร หลาน เหลน ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อไว้ในพินัยกรรม และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บุตร ภรรยา บิดา มารดา^{๓๖}

ทายาทโดยธรรม คือ บุตร หลาน เหลน พ่อ แม่ พี่ น้อง และคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสกับเจ้ามรดก ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อลงในพินัยกรรม เป็นผู้ที่มีสิทธิ์ที่จะรับมรดกตามคำสั่งเสีย และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๓๗}

ทายาทโดยธรรม คือ ผู้สืบทอดและคู่สมรส ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อลงในพินัยกรรม และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๓๘}

ทายาทโดยธรรม คือ ลูกที่ชอบด้วยกฎหมาย สามีหรือภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่เจ้าของทรัพย์สินระบุชื่อไว้ในพินัยกรรมให้รับมรดกของตน และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับ

^{๓๕} สัมภาษณ์นางณัฐธิดา กัณกา, ตำแหน่งกำนันตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๓๖} สัมภาษณ์นายวิทยา ธรรมใจ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๓๗} สัมภาษณ์นางสาวจินตนา ฉาใจ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๓๘} สัมภาษณ์นายบรรจง ปอกแก้ว, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

มรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ ทุกคน ยกเว้น อนุภรรยา^{๓๙}

ทายาทโดยธรรม คือ ลูก ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ลูกทุกคน หากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้เพราะใช้นามสกุล กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ กรณีผู้รับบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา ทุกคนสามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้^{๔๐}

ทายาทโดยธรรม คือ บุตร และคู่สมรส ทายาทโดยพินัยกรรม คือ บุตร และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๔๑}

ทายาทโดยธรรม และทายาทโดยพินัยกรรม คือ บุตร หากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก กรณีบุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๔๒}

ทายาทโดยธรรม คือ ถ้าอย่างผมไม่มีครอบครัว พ่อแม่เสียแล้ว หลาน ก็ได้มรดกผม ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อลงในพินัยกรรม และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วม

^{๓๙} สัมภาษณ์นางสาวพัชรินทร์ เตชะ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๔๐} สัมภาษณ์นายประเสริฐ อินประถม, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๕, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๔๑} สัมภาษณ์นายเอกพงษ์ ทะถาษี, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๔๒} สัมภาษณ์นายสมศักดิ์ ชัดแสนจักร, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

บิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ^{๔๓}

ทายาทโดยธรรม และทายาทโดยพินัยกรรม คือ บุตร หากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก กรณีบุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดูผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ และผู้รับบุตรบุญธรรมก็สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้เช่นกัน หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ^{๔๔}

ทายาทโดยธรรม คือ ผู้สืบสันดาน และคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสกับเจ้ามรดก ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อลงในพินัยกรรม และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ^{๔๕}

ทายาทโดยธรรม คือ บุตร หลาน เหลน พ่อ แม่ พี่ น้อง และคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสกับเจ้ามรดก ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อลงในพินัยกรรม ว่าเป็นผู้มีสิทธิ์ที่จะรับมรดกตามคำสั่งเสีย และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ^{๔๖}

ทายาทโดยธรรม คือ ผู้สืบสายเลือด คู่สมรส ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อไว้ในพินัยกรรม และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับ

^{๔๓} สัมภาษณ์นายมนูญ ฉาใจ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๔๔} สัมภาษณ์นายสมคิด สิงห์หน, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๙, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๔๕} สัมภาษณ์นางเพียรทอง แสงโรจน์, ตำแหน่งสารวัตรกำนัน, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๔๖} สัมภาษณ์นางพิชชาภา อุตสำห, ตำแหน่งสารวัตรกำนัน, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

มรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๔๗}

ทายาทโดยธรรม คือ ลูก หลาน พ่อ แม่ และคู่สมรส ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่เจ้ามรดกระบุชื่อลงในพินัยกรรม และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๔๘}

ทายาทโดยธรรม คือ บุตร หลาน เหลน สามี ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุไว้ในพินัยกรรมตามคำสั่งเสียของเจ้ามรดก และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๔๙}

ทายาทโดยธรรม คือ บุตร หลาน เหลน สามี ภรรยา ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุไว้ในพินัยกรรมตามคำสั่งเสียของเจ้ามรดก และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๕๐}

ทายาทโดยธรรม คือ ผู้ที่สืบสายเลือดโดยตรง เช่น ลูก หลาน พ่อ แม่ ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อไว้ในพินัยกรรม หากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก กรณีบุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถ

^{๔๗} สัมภาษณ์พยอม แชนน้อย, ตำแหน่งประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๔๘} สัมภาษณ์วันเพ็ญ จันทร์ทร, ตำแหน่งเลขานุการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๔๙} สัมภาษณ์สมบุรณ์ แดงจีน, ตำแหน่งประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๕๐} สัมภาษณ์นางอัมราพร มิ่งทอง, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

รับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บุคคลทุกคน ยกเว้น อนุภรรยา^{๕๑}

ทายาทโดยธรรม คือ ผู้สืบสันดาน ลูก หลาน หลาน หลาน พ่อ แม่ พี่ น้อง และคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสกับเจ้ามรดก ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อลงในพินัยกรรม และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๕๒}

ทายาทโดยธรรม คือ ลูก หลาน พ่อ แม่ และคู่สมรส ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่เจ้ามรดกระบุชื่อลงในพินัยกรรม และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๕๓}

ทายาทโดยธรรม คือ ผู้สืบสายเลือด และทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อไว้ในพินัยกรรม และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๕๔}

ทายาทโดยธรรม คือ บุตร หลาน หลาน พ่อ แม่ พี่ น้อง และคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสกับเจ้ามรดก ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อลงในพินัยกรรม ว่าเป็นผู้มีสิทธิที่จะรับมรดกตาม

^{๕๑} สัมภาษณ์เกตุสุดา อ่ำเอี่ยม, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๕๒} สัมภาษณ์นงลักษณ์ ชัดติโย, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๕๓} สัมภาษณ์อัมพวัน รุ่งเรืองเลิศ, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๕๔} สัมภาษณ์นางชุตติกาญจน์ ชาวไวพจน์, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม

คำสั่งเสีย และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๕๕}

ทายาทโดยธรรม คือ ผู้สืบสันดานทางสายเลือดโดยตรง ภรรยาที่จดทะเบียนสมรส ทายาทโดยพินัยกรรม คือ บุคคลที่ผู้ทำพินัยกรรมจะมอบมรดกให้ และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ เพราะให้ใช้นามสกุล กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๕๖}

ทายาทโดยธรรม คือ ลูกที่ชอบด้วยกฎหมาย สามีหรือภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่เจ้าของทรัพย์สินระบุชื่อไว้ในพินัยกรรมให้รับมรดกของตน และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ ทุกคน ยกเว้น อนุภรรยา^{๕๗}

ทายาทโดยธรรม คือ ลูก คู่สมรส ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อไว้ในพินัยกรรม และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่

^{๕๕} สัมภาษณ์ฉันทย์จิรา โยธินสินวัฒน์, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๕๖} สัมภาษณ์ภัทรพร พงศาขวลิต, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๕๗} สัมภาษณ์รัฐิดาพร ตันสกุล, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ ทุกคน ยกเว้น อนุภรรยา^{๕๘}

ทายาทโดยธรรม คือ บุตร หลาน เหลน พ่อ แม่ พี่ น้อง และคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสกับ เจ้ามรดก ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุชื่อลงในพินัยกรรม ว่าเป็นผู้มีสิทธิที่จะรับมรดกตาม คำสั่งเสีย และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมี มรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดา ได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับ มรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วย กฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย^{๕๙}

ทายาทโดยธรรม คือ ผู้ที่สืบสายเลือดโดยตรง เช่น ลูก หลาน ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ ถูกระบุชื่อไว้ในพินัยกรรม หากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หาก เจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก กรณีบุตรที่บิดา มารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับ มรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรม ไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดก ได้แก่ บุคคลทุกคน ยกเว้น อนุภรรยา^{๖๐}

ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในเรื่องทายาทผู้รับมรดก สรุปได้ว่า ทายาทโดยธรรม คือ บุตร ที่ชอบด้วยกฎหมาย หลาน เหลน บิดา มารดา พี่ น้อง สามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ทายาทโดย พินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุไว้ในพินัยกรรมตามคำสั่งเสียของเจ้ามรดก และหากเจ้าของมรดกทำ พินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิได้รับ มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้ นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับ มรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้า มรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และ อนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๓) **ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพินัยกรรม** ประเด็นนี้มีการตั้งคำถามเรื่องพินัยกรรมใน ความเข้าใจของท่านคืออะไร ใครบ้างที่ไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำ พินัยกรรมได้หรือไม่ หากต้องการทำพินัยกรรม จะทำได้อย่างไร ต้องมีพยานหรือไม่ ถ้าผู้ตายทำ พินัยกรรมไว้หลายฉบับ ฉบับใดที่มีผลสมบูรณ์ จากการสัมภาษณ์พบว่า

^{๕๘} สัมภาษณ์สังวาลย์ แมตลี, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๕๙} สัมภาษณ์ศรินทร์ล วงศ์สุวรรณ, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๖๐} สัมภาษณ์ศศิมาพร แก้วอิน, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

พินัยกรรม คือ คำสั่งหรือเจตนาของเจ้ามรดกที่ทำไว้เพื่อจัดการทรัพย์สินของตนเองหรือสั่งไว้ให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่ดินเสียชีวิตลง เด็กอายุไม่ถึง ๑๕ ปีหรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะครบถ้วน ในขณะทำพินัยกรรม การทำพินัยกรรมทำได้โดย การเขียนเองก็ได้ หรือไปทำที่อำเภอ ต้องมีพยานจำนวน ๒ คนขึ้นไป หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๖๑}

พินัยกรรม คือ คำสั่งสุดท้ายซึ่งแสดงเจตนากำหนดการเมื่อตายในเรื่องทรัพย์สิน คนจิตไม่ปกติ ไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมสามารถเขียนเอง แต่ต้องมีพยาน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับปัจจุบันคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๖๒}

พินัยกรรม คือ คำสั่งหรือเจตนาของเจ้ามรดกที่ทำไว้เพื่อจัดการทรัพย์สินของตนเองหรือสั่งไว้ให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่ดินเสียชีวิตลง เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมสามารถเขียนเอง แต่ต้องมีพยาน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับปัจจุบันคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๖๓}

พินัยกรรม คือ คำสั่งที่เจ้าของมรดกทำไว้ให้ทายาท เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมสามารถเขียนเองได้ หรือพิมพ์ก็ได้ แต่ต้องมีพยาน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับปัจจุบันคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๖๔}

พินัยกรรม คือ คำสั่งสุดท้ายซึ่งแสดงเจตนากำหนดเมื่อตายในเรื่องทรัพย์สิน กิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ทำพินัยกรรม เพื่อที่จะเกิดผลบังคับตามกฎหมายในเมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่กรรม คนวิกลจริต คนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมสามารถเขียนเอง แต่ต้องมีพยาน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับปัจจุบันคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๖๕}

พินัยกรรม คือ คำสั่งหรือเจตนารมย์ของเจ้ามรดกทำไว้เพื่อส่งมอบมรดกให้แก่ผู้ที่ถูกระบุชื่อไว้ในพินัยกรรม โดยระบุเป็นวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร บุคคลที่ไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ คือ คนวิกลจริต เด็กอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี เด็กที่อายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมต้องมีพยานอย่างน้อย ๒ คนขึ้นไป หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับล่าสุดคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๖๖}

พินัยกรรม เป็นคำสั่งของเจ้ามรดกที่ทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อจัดการเรื่องทรัพย์สินของตนเองนั้น หรือสั่งไว้ให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่ดินเสียชีวิตลงแล้ว เด็กอายุ ๑๕ ปี และบุคคลที่มีสติสัมปชัญญะครบถ้วนสามารถทำพินัยกรรมได้ ส่วนบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้

^{๖๑} สัมภาษณ์นายวิทยา กันกา, ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

^{๖๒} สัมภาษณ์นายเกษม บุญคำชู, ตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

^{๖๓} สัมภาษณ์นายบัณฑิต เพิ่มผล, ตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๖๔} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรีพรรัตน์ วงศ์สูง, ตำแหน่งเลขานุการนายกอบต.ตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๖๕} สัมภาษณ์นางณัฐธิดา กันกา, ตำแหน่งกำนันตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๖๖} สัมภาษณ์นายวิทยา ธรรมใจ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรม ทำเป็นหนังสือ ลงวันเดือนปี ลงลายมือชื่อ ต่อหน้าพยาน ๒ คน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๖๗}

พินัยกรรม คือ คำสั่งสุดท้าย เจตนาที่กำหนดการเมื่อตายในเรื่องทรัพย์สิน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ทำพินัยกรรม เพื่อที่จะเกิดผลบังคับตามกฎหมายเมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่กรรม เด็กที่อายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมต้องมีพยาน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับปัจจุบันคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๖๘}

พินัยกรรม คือ คำสั่งสุดท้ายที่ผู้ทำพินัยกรรมทำในเรื่องทรัพย์สิน ว่าต้องการจะยกทรัพย์สินของตนเองให้แก่บุคคลใดบ้างก็จะระบุชื่อลงในพินัยกรรม เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ ผู้ทำพินัยกรรมต้องมีสติสัมปชัญญะในขณะที่ทำพินัยกรรม การทำพินัยกรรมทำแบบเขียนเองได้ การทำพินัยกรรมต้องมีพยานรับรองอย่างน้อย ๒ คน โดยพยานต้องไม่เป็นผู้รับมรดกตามพินัยกรรมของเจ้าของมรดก มิเช่นนั้นจะหมดสิทธิ์ในการรับมรดกตามพินัยกรรม หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับล่าสุดคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๖๙}

พินัยกรรม คือ เจ้าของมรดกทำไว้ มอบให้ผู้ที่อยู่อาศัยด้วย คนจิตไม่ปกติ และเด็กอายุ ๑๕ ปี ไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ ไม่ทราบวิธีการทำพินัยกรรม และไม่ทราบว่า หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับใดที่มีผลสมบูรณ์^{๗๐}

พินัยกรรม คือ คำสั่งที่เจ้าของมรดกทำไว้ให้ทายาท เด็กอายุ ๑๕ ปี ไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมสามารถเขียนเองได้ หรือพิมพ์ก็ได้ แต่ต้องมีพยาน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับปัจจุบันคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๗๑}

พินัยกรรม คือ คำสั่งที่เจ้าของมรดกทำไว้ให้ทายาท เด็กอายุ ๑๕ ปี ไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมสามารถเขียนพินัยกรรมเองได้ การทำพินัยกรรมต้องมีพยาน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับปัจจุบันคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๗๒}

พินัยกรรม คือ สิ่งที่แสดงเจตนาในเรื่องทรัพย์สิน กิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ทำพินัยกรรม พินัยกรรมจะเกิดผลบังคับตามกฎหมายเมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่กรรม คนวิกลจริต คนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมสามารถเขียนเอง แต่ต้องมีพยาน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับล่าสุดคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๗๓}

พินัยกรรม คือ คำสั่งสุดท้ายที่แสดงเจตนาที่กำหนดการเมื่อตายในเรื่องทรัพย์สิน คนวิกลจริต คนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำ

^{๖๗} สัมภาษณ์นางสาวจินตนา ฉาใจ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๖๘} สัมภาษณ์นายบรรจง ปอกแก้ว, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๖๙} สัมภาษณ์นางสาวพัชรินทร์ เตชะ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๗๐} สัมภาษณ์นายประเสริฐ อินประถม, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๕, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๗๑} สัมภาษณ์นายเอกพงษ์ ทะฤาษี, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๗๒} สัมภาษณ์นายสมศักดิ์ ชัดแสนจักร, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๗๓} สัมภาษณ์นายมณูญ ฉาใจ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

พินัยกรรมสามารถเขียนเอง แต่ต้องมีพยาน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับปัจจุบันคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๗๔}

พินัยกรรม คือ เอกสารที่ทำไว้ในขณะที่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินยังมีชีวิตอยู่ โดยมอบให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรม ต้องมีพยาน ๒ คน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับปัจจุบันคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๗๕}

พินัยกรรม เป็นคำสั่งหรือเจตนาของเจ้ามรดกที่ทำไว้เพื่อจัดการเรื่องทรัพย์สินของตนเองนั้น หรือสั่งไว้ให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่ดินเสียชีวิตลงแล้ว เด็กอายุ ๑๕ ปี และบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรม มี ๕ แบบ แบบแรก คือแบบธรรมดา ทำเป็นหนังสือ ลงวันเดือนปี ลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน ๒ คน แบบที่สองแบบเขียนเองจะมีพยานหรือไม่ก็ได้ แบบที่สามแบบเอกสารฝ่ายเมือง ต้องมีพยาน ๒ คน แบบที่สี่แบบลับ ต้องมีพยาน ๒ คน แบบที่ห้าแบบวาจา ต้องมีพยาน ๒ คน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๗๖}

พินัยกรรม คือ คำสั่งสุดท้าย ซึ่งแสดงเจตนากำหนดการเมื่อตาย ในเรื่องทรัพย์สินของผู้ทำพินัยกรรม เพื่อที่จะเกิดผลบังคับตามกฎหมายเมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่กรรม เด็กที่อายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมต้องมีพยานรับรอง ๒ คน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับล่าสุดคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๗๗}

พินัยกรรม คือ คำสั่งสุดท้ายที่แสดงเจตนากำหนดการเมื่อตายในเรื่องทรัพย์สิน ทำเป็นลายลักษณ์อักษร คนวิกลจริต ไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมสามารถเขียนเอง แต่ต้องมีพยาน ๒ คน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๗๘}

พินัยกรรม คือ คำสั่งหรือเจตนาของเจ้ามรดกที่ทำไว้เพื่อจัดการทรัพย์สินของตนเองหรือสั่งไว้ให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่ดินเสียชีวิตลง เด็กอายุไม่ถึง ๑๕ ปี หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมทำได้โดย การเขียนเองก็ได้ หรือไปทำที่อำเภอ ต้องมีพยานจำนวน ๒ คนขึ้นไป โดยผู้ทำพินัยกรรมต้องทำขณะที่มีสติสัมปชัญญะครบถ้วน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๗๙}

พินัยกรรม คือ คำสั่งหรือเจตนาของเจ้ามรดกที่ทำไว้เพื่อจัดการทรัพย์สินของตนเองหรือสั่งไว้ให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่ดินเสียชีวิตลง เด็กอายุไม่ถึง ๑๕ ปีหรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมทำได้โดย การเขียนเองก็ได้ หรือไปทำที่

^{๗๔} สัมภาษณ์นายสมคิด สิงห์หน, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๙, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๗๕} สัมภาษณ์นางเพียรทอง แสงโรจน์, ตำแหน่งสารวัตรกำนัน, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๗๖} สัมภาษณ์นางพิชชาภา อุตสาร์, ตำแหน่งสารวัตรกำนัน, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.

^{๗๗} สัมภาษณ์พยอม แหม่น้อย, ตำแหน่งประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๗๘} สัมภาษณ์วันเพ็ญ จันทร์ทร, ตำแหน่งเลขานุการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๗๙} สัมภาษณ์สมบูรณ์ แดงจิ้น, ตำแหน่งประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

อำเภอ ต้องมีพยานจำนวน ๒ คนขึ้นไป หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๘๐}

พินัยกรรม คือ เอกสารหรือสิ่งที่จะระบุว่ามอบสิทธิ หรือ ทรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลใด บุคคลทุกคนสามารถทำพินัยกรรมได้ เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้และไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา บุคคลที่ไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ เช่น บุคคลที่มีสติไม่สมประกอบ การทำพินัยกรรมสามารถเขียนพินัยกรรมเองได้ การทำพินัยกรรมต้องมีพยานอย่างน้อย ๒ คน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์ แต่ต้องพิจารณาความสมบูรณ์ของพินัยกรรมด้วยว่าถูกข่มขู่หรือไม่ หรือขณะทำพินัยกรรมมีสติสัมปชัญญะครบถ้วนดีหรือไม่^{๘๑}

พินัยกรรม คือ เอกสารที่ทำไว้ในขณะที่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินยังมีชีวิตอยู่ โดยมอบให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรม ต้องมีพยาน ๒ คน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๘๒}

พินัยกรรม คือ คำสั่งสุดท้ายที่แสดงเจตนากำหนดการเมื่อตายในเรื่องทรัพย์สิน คนวิกลจริต คนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมสามารถเขียนเอง แต่ต้องมีพยาน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับปัจจุบันคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๘๓}

พินัยกรรม คือ คำสั่งสุดท้าย ซึ่งแสดงเจตนากำหนดการเมื่อตาย ในเรื่องทรัพย์สิน หรือ กิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ทำพินัยกรรม เพื่อที่จะเกิดผลบังคับตามกฎหมายเมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่กรรม เด็กที่อายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมต้องมีพยานรับรอง หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับปัจจุบันเท่านั้นคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๘๔}

พินัยกรรม เป็นคำสั่งหรือเจตนาของเจ้ามรดกที่ทำไว้เพื่อจัดการเรื่องทรัพย์สินของตนเองนั้น หรือสั่งไว้ให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่ดินเสียชีวิตลงแล้ว เด็กอายุ ๑๕ ปี และบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรม มีแบบธรรมดา คือทำเป็นหนังสือ ลงวันเดือนปี ลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน ๒ คน แบบเขียนเองจะมีพยานหรือไม่ก็ได้ แบบที่ไปทำที่อำเภอ ต้องมีพยาน ๒ คน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๘๕}

พินัยกรรม คือ เอกสารที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรกำหนดว่าจะมอบทรัพย์สินที่มีให้กับบุคคลใด เด็กอายุไม่ถึง ๑๕ ปีหรือ คนวิกลจริต ไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องมี

^{๘๐} สัมภาษณ์นางอัมราพร มั่งทอง, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๘๑} สัมภาษณ์เกตุสุดา อ่ำเอี่ยม, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๘๒} สัมภาษณ์นงลักษณ์ ชัดดีโย, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๘๓} สัมภาษณ์อัมพวัน รุ่งเรืองเลิศ, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๘๔} สัมภาษณ์นางชุตติกาญจน์ เชาววิไลพจน์, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๘๕} สัมภาษณ์ธันย์จิรา โยธินสินวิวัฒน์, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

สติสัมปชัญญะครบถ้วนในขณะที่ทำพินัยกรรม การทำพินัยกรรมทำได้โดย การเขียนเองก็ได้ หรือไปทำที่อำเภอ ต้องมีพยานจำนวน ๒ คน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๘๖}

พินัยกรรม คือ คำสั่งสุดท้ายของผู้ทำพินัยกรรมก่อนเสียชีวิต ในเรื่องทรัพย์สิน ว่าต้องการจะยกทรัพย์สินของตนเองให้แก่บุคคลใดบ้างก็ให้ระบุชื่อลงในพินัยกรรม เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ ผู้ทำพินัยกรรมต้องมีสติสัมปชัญญะในขณะที่ทำพินัยกรรม การทำพินัยกรรมทำแบบเขียนเองได้ การทำพินัยกรรมต้องมีพยานรับรองอย่างน้อย ๒ คน โดยพยานต้องไม่เป็นผู้รับมรดกตามพินัยกรรมของเจ้าของมรดก มิเช่นนั้นจะหมดสิทธิ์ในการรับมรดกตามพินัยกรรม หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับล่าสุดคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๘๗}

พินัยกรรม คือ คำสั่งสุดท้ายของผู้ทำพินัยกรรม เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมทำแบบเขียนเองได้ การทำพินัยกรรมต้องมีพยานรับรอง ๒ คน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับล่าสุดคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๘๘}

พินัยกรรม เป็นคำสั่งหรือเจตนาของเจ้ามรดกที่ทำไว้เพื่อจัดการเรื่องทรัพย์สินของตนเอง หลังจากที่ตนเสียชีวิตลงแล้ว เด็กอายุ ๑๕ ปี และบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรม มีแบบธรรมดา คือทำเป็นหนังสือ ลงวันเดือนปี ลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน ๒ คน แบบเขียนเองจะมีพยานหรือไม่ก็ได้ แบบที่ไปทำที่อำเภอ ต้องมีพยาน ๒ คน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๘๙}

พินัยกรรม คำสั่งสุดท้ายที่แสดงเจตนากำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สิน ทำเป็นลายลักษณ์อักษร คนวิกลจริต ไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรมสามารถเขียนเอง แต่ต้องมีพยานอย่างน้อย ๒ คน หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์^{๙๐}

ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพินัยกรรม สรุปได้ว่า พินัยกรรม คือ คำสั่งหรือเจตนาของเจ้ามรดกที่ทำไว้เพื่อจัดการทรัพย์สินของตนเองหรือสั่งไว้ให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่ตนเสียชีวิตลง เด็กอายุไม่ถึง ๑๕ ปีหรือบุคคลที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรม มี ๕ แบบ แบบแรก คือแบบธรรมดา ทำเป็นหนังสือ ลงวันเดือนปี ลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน ๒ คน แบบที่สองแบบเขียนเองจะมีพยานหรือไม่ก็ได้ แบบที่สามแบบเอกสารฝ่ายเมือง ต้องมีพยาน ๒ คน แบบที่สี่แบบลับ ต้องมีพยาน ๒ คน แบบที่ห้าแบบวาจา ต้องมีพยาน ๒ คน ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะครบถ้วนในขณะที่ทำพินัยกรรม ไม่ถูกหลอกหรือถูกข่มขู่ในขณะที่ทำพินัยกรรม หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์แต่

^{๘๖} สัมภาษณ์ภัทรพร พงศาขวลิต, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๘๗} สัมภาษณ์ฐิตาพร ต้นสกุล, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๘๘} สัมภาษณ์สังวาลย์ แมตส์, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๘๙} สัมภาษณ์ศรินทร์ล วงศ์สุวรรณ, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๙๐} สัมภาษณ์ศศิมาพร แก้วอิน, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

ต้องพิจารณาความสมบูรณ์ของพินัยกรรมด้วยว่าถูกข่มขู่หรือไม่ หรือขณะทำพินัยกรรมมีสติสัมปชัญญะครบถ้วนดีหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน หากวิเคราะห์ในภาพรวมจะพบว่า ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกพอสมควร แต่ยังไม่ครอบคลุม และยังไม่ทราบถึงบทบัญญัติของกฎหมายมรดกที่สำคัญในบางประการ ซึ่งส่งผลให้ยังไม่สามารถที่จะให้คำปรึกษาชี้แนะประชาชนในชุมชนได้อย่างถูกต้องเท่าที่ควร การส่งเสริม เผยแพร่ให้ความรู้ทางกฎหมายกับผู้นำชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณา

๔.๒ แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก

๔.๒.๑ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก

จากการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมายประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและนักวิชาการด้านกฎหมายเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก โดยมีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) เกี่ยวกับประเด็นที่สำคัญต่อการพัฒนาผู้นำชุมชน ๕ ประเด็นที่สำคัญ คือ ๑) แนวทางในการบริการให้ความรู้ ๒) แนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเรื่องความเข้าใจในกฎหมายมรดก ๓) แนวทางในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกแก่สาธารณชน ๔) แนวทางในการให้ความช่วยเหลือในเรื่องคดีความ และ ๕) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยมีรายละเอียดและผลสรุป ดังต่อไปนี้

๑) แนวทางในการบริการให้ความรู้

จากการสนทนากลุ่มพบว่า แนวทางในการบริการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำชุมชน ควรเป็นการจัดโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายมรดกแก่ผู้นำชุมชน^{๙๑} ซึ่งได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดงและคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตร กำนัน ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และประธานกลุ่มสตรี ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของกฎหมายมรดกกับการจัดการมรดก ในประเด็น กองมรดก ทายาทโดยธรรม ทายาทโดยพินัยกรรม^{๙๒} ความรับผิดชอบของทายาทเกี่ยวกับหนี้ที่เจ้ามรดกได้ก่อขึ้น การทำพินัยกรรม การแบ่งมรดก การโอนทรัพย์สินมรดก การตั้งผู้จัดการมรดก การเพิกถอนผู้จัดการมรดก ผู้จัดการมรดกทำผิดหน้าที่จัดการทรัพย์สินมรดกไม่เป็นธรรม เจ้าหนี้กองมรดก อายุความในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก^{๙๓} ซึ่งรูปแบบการจัดโครงการอาจเป็นการจัดโครงการเผยแพร่ความรู้โดยสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่เอง หรือเป็นการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ไม่ว่าจะเป็นการ บูรณาการร่วมกับผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด ศาล สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิ (สคช.) สภานายความ ยุติธรรมจังหวัด^{๙๔}

^{๙๑} นายรัฐวัฒน์ สรรสวัสดิ์, อาจารย์ผู้สอนกฎหมายในสถานศึกษา, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓.

^{๙๒} นางสาวบุญยง สุขธนะ, ผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓.

^{๙๓} นายณัฐภณ กุลนพฤกษ์, อาจารย์ผู้สอนกฎหมายในสถานศึกษา, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓.

^{๙๔} นายนายณานิธิ์ สันตะพันธ์, อาจารย์ผู้สอนกฎหมายในสถานศึกษา, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓.

การทำให้ผู้นำชุมชนเข้าใจในกฎหมายมรดกสามารถทำได้หลายระดับ ดังนี้

(๑) ควรมีการจัดทำคำอธิบายที่เข้าใจง่ายเกี่ยวกับกฎหมายมรดก เพื่อให้ผู้นำชุมชนเข้าใจนำไปใช้ และถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง^{๙๕}

(๒) สำนักงานกิจการยุติธรรมมีการจัดทำหนังสืออินโฟกราฟฟิคกฎหมายมรดก ซึ่งเป็นการอธิบายกฎหมายให้เข้าใจง่าย ก็สามารถนำมาใช้เป็นสื่อให้กับผู้นำชุมชนได้ หากมีการทำเป็นรูปแบบ PDF จะยิ่งสะดวกต่อการเรียนรู้ และง่ายต่อการเผยแพร่ไปยังกลุ่มผู้นำชุมชน^{๙๖}

(๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิ สภานายความ สถานีตำรวจ เรือนจำ มีแผนพับให้ความรู้สำหรับประชาชน หากมีการจัดโครงการร่วมกันก็สามารถนำเอกสารเหล่านั้นมาเผยแพร่ ก็จะสามารถเสริมสร้างความเข้าใจด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชนมากยิ่งขึ้น^{๙๗}

๒) แนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเรื่องความเข้าใจในกฎหมายมรดก จากการสนทนากลุ่มพบว่า แนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเรื่องความเข้าใจในกฎหมายมรดก คือมีการจัดตั้งคลินิกกฎหมาย หรือคลินิกยุติธรรม หรือศูนย์ให้คำแนะนำด้านกฎหมายเคลื่อนที่ให้กับผู้นำชุมชน โดยเป็นการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด เช่น งานจังหวัดเคลื่อนที่ สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิ (สคช.) สภานายความ ยุติธรรมจังหวัด เพื่อเสริมทักษะด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชน^{๙๘}

หรือมีการฝึกอบรม ประชุม/สัมมนา ออกให้คำแนะนำ ให้ความรู้ทางกฎหมายมรดกแก่ผู้นำชุมชน ร่วมกับสภานายความที่ได้มีการดำเนินโครงการเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชน หรือโครงการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายของสำนักอัยการคุ้มครองสิทธิ (สคช.)^{๙๙}

๓) แนวทางในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกแก่สาธารณชน

จากการสนทนากลุ่มพบว่า แนวทางในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกแก่สาธารณชน สามารถประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกได้หลายช่องทาง โดยสื่อหรือช่องทางที่ใช้ในการสื่อสาร ถือเป็นตัวกลางที่ช่วยในการนำส่งสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ประกอบด้วยสื่อ ๓ ประเภท คือ

(๑) สื่อกระแสหลัก ได้แก่ สื่อต่าง ๆ ของชุมชน เสียงตามสายในหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ในท้องถิ่น

(๒) สื่อออนไลน์ ได้แก่ ช่องทางข้อมูลทาง Social Media ไม่ว่าจะเป็น Website, Facebook, Line, E-mail เป็นต้น รวมถึงมีการจัดทำเป็นภาพยนตร์หนังสั้น คลิปวีดีโอสั้นเผยแพร่ความรู้ทางด้านกฎหมายมรดก^{๑๐๐}

^{๙๕} นางสาวพัชราภรณ์ ห่อตระกูล, อาจารย์ผู้สอนกฎหมายในสถานศึกษา, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓.

^{๙๖} นายสมโพธิ นันตา, ผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓.

^{๙๗} นายเรวัต สุวรรณภาค, ผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓.

^{๙๘} นายสุขุม กันกา, ผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓.

^{๙๙} นายอุเทน สุขทัญญาติ, อาจารย์ผู้สอนกฎหมายในสถานศึกษา, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓.

^{๑๐๐} นางสาวศิริทิพย์ เวียงนาค, ผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓.

(๓) โครงการหรือกิจกรรม ได้แก่ การจัดการกระจายเสียง การประชุม สัมมนา การฝึกอบรม การจัดกิจกรรม และการจัดทำคู่มือ เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ วารสาร การจัดหน่วยเคลื่อนที่ในชุมชน การจัดให้มีที่ปรึกษาทางกฎหมาย เป็นต้น

โดยจากการสนทนากลุ่มมีความเห็นว่า การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายมรดกจะมีประสิทธิผลมากขึ้นหากดำเนินการผ่านเครือข่ายยุติธรรมชุมชน เนื่องจากมีความสำคัญและสามารถเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ได้ทั่วถึงมากขึ้น

๔) แนวทางการให้ความช่วยเหลือในเรื่องคดีความ

จากการสนทนากลุ่มพบว่า แนวทางการให้ความช่วยเหลือในเรื่องคดีความ คือ การจัดตั้งศูนย์ประสานงานของผู้นำชุมชนในพื้นที่^{๑๑๑} ทำหน้าที่ประสานหน่วยงานยุติธรรมในจังหวัด ดำรวจพนักงานสอบสวน อัยการ สภานายความ สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิ (สคช.) เพื่อให้ความช่วยเหลือในกรณีมีปัญหาหรือข้อพิพาททางกฎหมาย

๕) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาทางสังคม แต่เพียงการใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอที่แก้ไขปัญหาหรือลดข้อพิพาทที่จะนำขึ้นสู่ชั้นศาลได้ ในกรณีที่มีปัญหาผู้นำชุมชนในฐานะที่เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับให้เป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชน มีบทบาทในการช่วยเหลือดูแลความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน จึงควรใช้หลักกฎหมายอย่างถูกต้อง เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ประกอบกับใช้หลักศีลธรรม คุณธรรมด้วย^{๑๑๒} เพื่อลดข้อพิพาทที่จะนำสู่ชั้นศาลได้ ดังนั้น ในเรื่องของการสร้างจิตสำนึก หรือปลูกจิตสำนึกให้ผู้นำมีความเคารพกฎหมาย และใช้กฎหมายควบคู่ไปกับหลักคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมอันดีงามจึงเป็นอีกประการหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญ

^{๑๑๑} นายยงยุทธ ไชยวาล, ผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓.

^{๑๑๒} นายนายณานิตี สันตะพันธ์, อาจารย์ผู้สอนกฎหมายในสถานศึกษา, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓.

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน ๒) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในภาคสนาม (Field Study) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ บันทึกข้อมูลตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์ จำนวน ๓๐ คน และ สนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมายประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและนักวิชาการด้านกฎหมายโดยมีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) สรุปเป็นการศึกษาวิจัย ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน ๓๐ คน มีอายุระหว่าง ๔๖ - ๕๕ ปี มากที่สุด จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๕๖ - ๖๕ ปี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๓๖ - ๔๕ ปี และ ๖๖ - ๗๕ ปี จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๒๕ - ๓๕ ปี จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ตามลำดับ มีตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชนอื่น ๆ มากที่สุด จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๖๗ รองลงมาคือ ผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ มีประสบการณ์ในตำแหน่งมากที่สุดระหว่าง ๑ - ๕ ปี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ รองลงมาคือระหว่าง ๖ - ๑๐ ปี และ ๑๑-๑๕ ปี จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓๓ รองลงมาคือระหว่าง ๑๖-๒๐ ปี จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ และ ๒๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ตามลำดับ มีการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๗ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๗ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ ระดับอนุปริญญา จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ตามลำดับ

๕.๑.๒ ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน

ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายมรดก สรุปได้ว่า มรดกในความเข้าใจของผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ คือ สิ่งที่ยากลำบากได้รับตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ไม่ว่าจะทรัพย์สินทุกชนิด เช่น ที่ดิน บ้าน รถยนต์ เครื่องประดับ อัญมณี ทรัพย์สินเงินทอง เงินในธนาคาร ที่มีมาก่อนที่เจ้าของจะถึงแก่ความตาย รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ เช่น กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน รวมถึง

หนี้สิน โดยจะเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทก็ต่อเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตาย เห็นว่าเงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฉาบปกิจสงเคราะห์ที่ให้ภรรยาหรือลูกเป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกเป็นเจ้าหนี้ก่อนที่จะเสียชีวิต ทายาทที่เป็นภรรยาหรือลูกที่ชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้เพราะหนี้เป็นมรดกที่ตกทอดสู่ทายาท

ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในเรื่องทายาทผู้รับมรดก สรุปได้ว่า ทายาทโดยธรรม คือ บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หลาน เหลน บิดา มารดา พี่ น้อง สามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุไว้ในพินัยกรรมตามคำสั่งเสียของเจ้ามรดก และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรม สามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย

ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพินัยกรรม สรุปได้ว่า พินัยกรรม คือ คำสั่งหรือเจตนาของเจ้ามรดกที่ทำไว้เพื่อจัดการทรัพย์สินของตนเองหรือสั่งไว้ให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่ตนเสียชีวิตลง เด็กอายุไม่ถึง ๑๕ ปีหรือบุคคลที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรม มี ๕ แบบ แบบแรก คือแบบธรรมดา ทำเป็นหนังสือ ลงวันเดือนปี ลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน ๒ คน แบบที่สองแบบเขียนเองจะมีพยานหรือไม่ก็ได้ แบบที่สามแบบเอกสารฝ่ายเมือง ต้องมีพยาน ๒ คน แบบที่สี่แบบลับ ต้องมีพยาน ๒ คน แบบที่ห้าแบบวาจา ต้องมีพยาน ๒ คน ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะครบถ้วนในขณะที่ทำพินัยกรรม ไม่ถูกหลอกหรือถูกข่มขู่ในขณะที่ทำพินัยกรรม หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์แต่ต้องพิจารณาความสมบูรณ์ของพินัยกรรมด้วยว่าถูกข่มขู่หรือไม่หรือขณะทำพินัยกรรมมีสติสัมปชัญญะครบถ้วนดีหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน หากวิเคราะห์ในภาพรวมจะพบว่า ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกพอสมควร แต่ยังไม่ครอบคลุม และยังไม่ทราบถึงบทบัญญัติของกฎหมายมรดกที่สำคัญในบางประการ ซึ่งส่งผลให้ยังไม่สามารถที่จะให้คำปรึกษาชี้แนะประชาชนในชุมชนได้อย่างถูกต้องเท่าที่ควร การส่งเสริม เผยแพร่ให้ความรู้ทางกฎหมายกับผู้นำชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณา

๕.๑.๓ แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก

แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก สามารถสรุปแนวทางในอนาคตที่สำคัญคือ

๑) แนวทางในการบริการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำชุมชน คือการจัดโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายมรดก ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของกฎหมายมรดกแก่ผู้นำชุมชน ใน

รูปแบบที่สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่เป็นผู้จัดโครงการเอง หรือการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

๒) มีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชน โดยการจัดตั้งคลินิกกฎหมาย หรือคลินิกยุติธรรม หรือศูนย์ให้คำแนะนำด้านกฎหมายเคลื่อนที่ให้กับผู้นำชุมชน โดยบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เพื่อเสริมทักษะด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชน

๓) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกสามารถทำผ่านสื่อต่าง ๆ ของชุมชน เสียงตามสายในหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ในท้องถิ่น สื่อออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงการทำโครงการหรือกิจกรรม การจัดทำคู่มือ เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ วารสาร การจัดหน่วยเคลื่อนที่ในชุมชน การจัดให้มีที่ปรึกษาทางกฎหมาย

๔) การจัดตั้งศูนย์ประสานงานของผู้นำชุมชนในพื้นที่ ทำหน้าที่ประสานหน่วยงานยุติธรรมในจังหวัด ตำรวจ พนักงานสอบสวน อัยการ สภานายความ สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิ (สคช.) เพื่อให้ความช่วยเหลือในกรณีมีปัญหาหรือข้อพิพาททางกฎหมาย

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กฎหมายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับบุคคลทุกคน เพราะเป็นสิ่งที่ต้องประสบในชีวิตประจำวัน การทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ทางกฎหมาย การจัดโครงการ กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย ให้กับประชาชนในชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม ให้ความรู้กฎหมายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืม ค่าประกัน จำน่า จำนอง กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน กฎหมายประกันภัย กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาความรู้ความเข้าใจของผู้นำชุมชนเรื่องกฎหมายที่ผู้นำชุมชนควรทราบ ไม่เพียงเฉพาะกฎหมายมรดกเท่านั้น

๒) ควรมีการหาแนวทางการจัดกิจกรรม โครงการที่จำเป็นในด้านกฎหมายสำหรับประชาชนทั่วไปไม่เพียงเฉพาะกฎหมายมรดกเท่านั้น

บรรณานุกรม

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

กฤษรัตน์ ศรีสว่าง. คำอธิบายกฎหมายมรดก. กรุงเทพฯ : วิญญูชน .๒๕๖๒.

กวี วงศ์พัฒน์. ภาวะผู้นำ .พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: พี.เค. อินเตอร์พริ้นท์.๒๕๔๒.

กีรติ กาญจนรินทร์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๖ มรดก. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษา กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. ๒๕๖๐.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กฎหมายทั่วไป. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ฉลา ประเสริฐสังข์. จิตวิทยาการเรียนการสอน. คณะครุศาสตร์. สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี. ๒๕๔๒.

ทิพวรรณ เคาวางกูร. บทบาทของสตรีชนบทในการร่วมพัฒนาสหกรณ์การเกษตร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ๒๕๓๑.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล. หลักการบริหารการศึกษา .พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การ พิมพ์ กรุงเทพมหานคร.๒๕๒๙.

พงษ์วัฒน์ บุญพิทักษ์. การแบ่งทรัพย์สินมรดกระหว่างทายาทโดยธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

พรชัย สุนทรพันธุ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก .พิมพ์ ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษา กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. ๒๕๖๒.

พัทยา สายหู. ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนศพรินต์ติ้งเซ็นเตอร์. ๒๕๑๖.

เพียบ หุตางกูร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๖๑.

ไพโรจน์ กัมพูสิริ .หลักกฎหมายมรดก.พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๖๐.

ไพบูลย์ ช่างเรียน. สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา. ๒๕๑๖.

ภิญโญ สาธร. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.๒๕๑๙.

ภูมิชัย สุวรรณดี และคณะ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม. ๒๕๔๔.

ภูมิชัย สุวรรณดี และคณะ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม. ๒๕๔๔.

ม.ล.เฉลิมชัย เกษมสันต์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. ๒๕๕๖.

มานิตย์ จุ่มปา. บรรณาธิการ. **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๕.

มานิตย์ จุ่มปา. บรรณาธิการ. **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์. ๒๕๔๖.

สมยศ เชื้อไทย. **คำอธิบายกฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป เล่ม ๑ ความรู้กฎหมายทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร ๑ สำนักพิมพ์วิญญูชน. ๒๕๔๐.

สมยศ เชื้อไทย. **คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพฯ : วิญญูชน. ๒๕๕๓.

สุเมธ เดียววิศเรศ. **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณการ. ๒๕๒๗.

หยุด แสงอุทัย. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๕๒.

อมรา พงศาพิชญ์. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๒๑.

อุทัย หิรัญโต. **สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มนุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. ๒๕๒๖.

ค. งานวิจัย

จิระพงศ์ แก้วบัว. **เกี่ยวกับปัญหาความรับผิดชอบของทนายท ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๐๑.วารสารการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ ๑๐ มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่**. ๒๕๖๒.

พรชัย สุนทรพันธุ์. **สัญญาค้ำประกันเป็นมรดกตกทอดแก่ทนายทหรือไม่. วารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘)**

ง. เอกสารออนไลน์

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (ม.ป.ป.). **การกระจายอำนาจ**. สืบค้น ๘ มกราคม ๒๕๖๓ จาก <http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%B3%E0%B8%89%E0%B8%B2%E0%B8%88>

สำนักวิชาการและสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **สาระสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศไทย ด้านการปกครองท้องถิ่น. เอกสารรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์** https://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrcinf/nrc๒๕๕๗-issue๔-abst๐๑.pdf วันที่ ๒๖/๐๒/๒๕๖๓.

สำนักงานเขตธนบุรี. <http://www.bangkok.go.th/thonburi/page/sub/๑๑๑๙/๐/๑/info/๔๙๐๖/สืบค้นออนไลน์> วันที่ ๒๔/๐๒/๒๕๖๓.

สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดมหาสารคาม. <http://www.srk-ju.go.go.th/index.php/๒๐๑๓-๐๖-๑๑-๐๗-๐๖-๕๕.สืบค้นออนไลน์ วันที่ ๒๔/๐๒/๒๕๖๓>

สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดมหาสารคาม. <http://www.srk-ju.go.go.th/index.php/๒๐๑๓-๐๖-๑๑-๐๗-๐๖-๕๕.สืบค้นออนไลน์ วันที่ ๒๔/๐๒/๒๕๖๓>

จ. ผู้ให้สัมภาษณ์

- นายวิทยา กันกา, ตำแหน่งนายกองค้การบริหารส่วนตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓
- นายเกษม บุญคำชู, ตำแหน่งรองนายกองค้การบริหารส่วนตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓
- นายบดีรินทร์ เพิ่มผล, ตำแหน่งรองนายกองค้การบริหารส่วนตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- ว่าที่ร้อยตรีณิพนรัตน์ วงศ์สูง, ตำแหน่งเลขานุการนายกอบต.ตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- นางณัฐธกานันท์ กันกา, ตำแหน่งกำนันตำบลป่าแดง, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- นายวิทยา ธรรมใจ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- นางสาวจินตนา ฉาใจ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- นายบรรจง ปอกแก้ว, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- นางสาวพัชรินทร์ เตชะ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- นายประเสริฐ อินประถม, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๕, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- นายเอกพงษ์ ทะฤาษี, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- นายสมศักดิ์ ชัดแสนจักร, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- นายมนูญ ฉาใจ, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- นายสมคิด สิงห์หน, ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๙, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- นางเพ็ชรทอง แสงโรจน์, ตำแหน่งสารวัตรกำนัน, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- นางพิชชาภา อุตสาห์, ตำแหน่งสารวัตรกำนัน, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓.
- พยอม แหม่น้อย, ตำแหน่งประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
- วันเพ็ญ จันทร์ทร, ตำแหน่งเลขานุการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
- สมบูรณ์ แดงจิ้น, ตำแหน่งประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
- นางอัมราพร มั่งทอง, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
- เกตุสุดา อ่ำเอี่ยม, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
- นงลักษณ์ ชัดดีโย, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
- อัมพวัน รุ่งเรืองเลิศ, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
- นางชุตติกาญจน์ เชาวไวพจน์, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
- ฉันทย์จิรา โยธินสินวัฒน์, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
- ภัทรพร พงศาชวลิต, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
- ฐิตาพร ต้นสกุล, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
- สังวาลย์ แมตสี, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

ศรีนวล วงศ์สุวรรณ, ตำแหน่งสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.
ศศิมาพร แก้วอิน, ตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้าน, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

ผนวก ก
บทความวิจัย

ABSTRACT

Research study “A Study of Knowledge, Understanding and Development Approaches of Local Leaders in the Succession Law: Case Study in Pa Daeng Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province” The main research objectives were 1) To study the understanding of local leaders in Succession Law. 2) To study the method in local leaders development in knowledge and understanding the Succession Law. This research is Qualitative Research. The researcher studies form documentary and field study that used the questionnaires’ in-depth interview were conducted with a target group of 30 people and focus group discussion with 10 populations

The result were found that The understanding of Succession Law of local leaders most understood that estate of a deceased refers to properties of every kind that heirs get from their ancestors, such as land, houses, cars, jewelry, property, money, gold, money in the bank that existed before the death of the owner. Including various rights and duties for example, Car ownership, Land ownership. Including liabilities. There are two types of heirs. The first is statutory heirs, for example, legal children, grandchildren, great-grandchildren, parents, siblings, lawful husbands and wives. The second is the heir by will; the person identified in the will by order of the owner of the property. Although most local leaders have basic knowledge of Succession Law, it does not cover other important issues.

Guidelines for developing local leaders in knowledge and understanding of Succession Law, it was found There are 4 important guidelines: 1) Legal education services to local leaders by organizing a project to disseminate knowledge on Succession law for local leaders 2) Organize activities to develop legal capacity for local leaders by establishing a Legal Clinic or a Justice Clinic or a mobile legal advice center for local leaders 3) Publicize and disseminate knowledge about the Succession Law, which can be done through various media such as the voice community in the village, Local newspaper. 4) Establish a center for the coordination of local leaders. Coordinating with the various justice agencies in the area in case of legal problems or disputes.

บทนำ

“กฎหมาย” เป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน เริ่มตั้งแต่เมื่อมีสภาพบุคคล คือ คลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก กฎหมายได้กำหนดสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ไว้ตลอดอายุขัย และเมื่อบุคคลใดได้สิ้นสภาพบุคคลหรือเสียชีวิต กฎหมายก็ยังเข้ามาเกี่ยวข้องกับแบ่งปันมรดกให้แก่ทายาททั้งหลายของผู้เสียชีวิตนั้น ประกอบทั้งทารกในครรภ์มารดาที่สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่มารดาตั้งครรภ์และคลอดออกมามีสภาพบุคคลเรื่อยไปตลอดอายุขัย ย่อมหนีไม่พ้นกฎหมาย^๑ ซึ่งการศึกษาและรู้กฎหมายในเบื้องต้นนั้นเพื่อต้องการให้เห็นว่ากฎหมายไม่ใช่ศาสตร์เฉพาะแต่นักกฎหมายเท่านั้น การศึกษาและรู้กฎหมายก็เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจพอที่จะอ่านกฎหมายได้ ตีความและใช้กฎหมายในชีวิตประจำวันได้ถูกต้อง รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองที่พึงมี ที่จะปฏิบัติต่อสังคม อันก่อให้เกิดกระบวนการคิดที่เป็นระบบและวิเคราะห์ความเป็นไปของสังคมได้อย่างถ่องแท้ ทั้งยังเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนในสังคมมีความยุติธรรมและช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเป็นธรรมอันเป็นสิ่งสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

กฎหมายมรดก เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยบทบัญญัติทั่วไปของมรดก สิทธิรับมรดกโดยธรรม สิทธิรับมรดกโดยพินัยกรรม วิธีจัดการและแบ่งปันทรัพย์มรดก มรดกที่ไม่มีผู้รับ อายุความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ เป็นวิชาที่จำเป็นที่ทุกคนควรต้องศึกษาเมื่อมีการตายเกิดขึ้น ทรัพย์สินของผู้ตายจะจัดการอย่างไร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อญาติพี่น้องของผู้เสียชีวิตเป็นอย่างมาก ทั้งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและให้คำแนะนำแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ต้องการทราบเกี่ยวกับมรดกได้ เพราะกฎหมายมรดกเป็นกฎหมายที่มีมักจะถูกนำมาใช้ก็ต่อเมื่อมีการสูญเสียชีวิตของผู้ที่มีทรัพย์สินที่ไม่สามารถจัดการแบ่งตามเจตนารมณ์ของเจ้าของทรัพย์สินที่เสียชีวิตลงได้ ซึ่งในทางกฎหมายนั้น ได้กำหนดเกี่ยวกับการรับมรดกไว้ ๒ ลักษณะ คือ ทายาทโดยพินัยกรรม กับทายาทโดยธรรมหรือทายาทโดยผลของกฎหมาย ซึ่งทายาทโดยธรรมนี้จะมีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตายต่อเมื่อ ผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์มรดกของตนเอาไว้ หรือจำหน่ายไว้ไม่หมด (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๐) เช่น นายจันทร์ทำพินัยกรรมยกที่ดินแปลงหนึ่งของตนให้แก่ นายอินทร์น้องชายต่างมารดา ส่วนที่ดินแปลงอื่น และทรัพย์สินอื่นนายจันทร์ไม่ได้ทำพินัยกรรมให้แก่ผู้ใดเช่นนี้ ที่ดินแปลงซึ่งยกให้แก่นายอินทร์ก็ตกทอดให้แก่นายอินทร์ ส่วนที่ดินแปลงอื่น และทรัพย์สินอื่นก็จะตกทอดให้แก่ทายาทโดยธรรมของนายจันทร์^๒

ผู้นำชุมชน ถือว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้ที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดความสงบสุขในชุมชน รวมถึงสามารถนำพาชุมชนของตนไปสู่

^๑ หยุต แสงอุทัย. (๒๕๕๒). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า ๑๒.

^๒ พรชัย สุนทรพันธุ์.คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก (พิมพ์ ครั้งที่ ๑๑), กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๖๒ .หน้า ๓.

การพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับการเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ซึ่งองค์ประกอบของผู้นำชุมชนมีลักษณะที่ไม่ต่างจากลักษณะของผู้นำทั่วไป เพียงแต่ความเป็นผู้นำในระดับชุมชนนั้นจะมีความเป็นกันเองกับชาวบ้าน มีความใกล้ชิดและเป็นระบบเครือข่ายซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ ๑) มีความรู้ ความสามารถในกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นอย่างดี ๒) มีคุณธรรม เช่น ความโอ้อ้อมอารี เป็นที่ยอมรับได้ในชุมชน ๓) มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ๔) สามารถประสานต่อเรื่องต่าง ๆ ได้ ๕) มีฐานะค่อนข้างมั่นคง ๖) มีความเป็นกันเองสูง หรือมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีนั่นเอง^๓

การที่ผู้นำมีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะความรู้ทางกฎหมายถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการให้คำชี้แนะและบอกแนวทางแก่ประชาชน โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก ที่ถือเป็นปัญหาของหลายๆชุมชนจนนำไปสู่การสร้างความไม่พอใจ แยกแยะ จนถึงขั้นต้องขึ้นโรงขึ้นศาล หรือในบางรายก็เป็นสาเหตุนำไปสู่ความรุนแรงจนสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินในที่สุด กฎหมายเกี่ยวกับกบการจัดการมรดกนั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำชุมชนในสังคมปัจจุบันควรที่จะศึกษาและมีความรู้ความเข้าใจในระดับที่สามารถใช้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมรอบนอก เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งในกรณีที่เจ้าของทรัพย์หรือบิดามารดาเสียชีวิตลง ปัญหาที่ตามมาก็คือ หากบิดามารดาไม่ได้จัดทำพินัยกรรมไว้อย่างเป็นทางการลักษณะอักษรนั้น ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการจัดการมรดกย่อมที่จะตามมาได้ และผู้ที่มีบทบาทที่ต้องรับทราบเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวก็คือ ผู้นำชุมชน ที่จะต้องทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหา เพื่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำชุมชนจะต้องมีความรู้พื้นฐานและได้รับการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้กฎหมายมรดกพอสมควรจึงจะสามารถแนะนำประชาชนเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้น คณะผู้วิจัยในฐานะที่มีความรู้ ประสบการณ์ และการสอนวิชากฎหมายมรดก จึงมีความตระหนักถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชนที่สามารถให้คำแนะนำแก่ประชาชนในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม การสร้างความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกแก่ผู้นำชุมชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชนได้อีกวิธีการหนึ่ง จากประเด็นดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกให้แก่ผู้นำชุมชนและสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมต่อไป

ปัญหาการวิจัย

๑. ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกอย่างไรบ้าง
๒. แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดกมีอะไรบ้าง

^๓ กวี วงศ์พัฒน์. (๒๕๔๒). ภาวะผู้นำ (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพมหานคร: พี.เค. อินเทอร์เน็ต. หน้า ๑๔-๑๕.

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน
๒. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ

- กฎหมายมรดก ความหมายและความสำคัญ
- การส่งเสริมผู้นำชุมชนทางด้านกฎหมาย
- แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก

๒. ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงเพื่อนำมาสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ประกอบด้วย นายกองค้การ บริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และประธานกลุ่มสตรี จำนวน ๓๐ คน และสนทนากลุ่มเฉพาะ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย จำนวน ๑๐ คน ประกอบด้วย บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย จำนวน ๕ คน และอาจารย์ผู้สอนกฎหมายในสถานศึกษา จำนวน ๕ คน

๓. ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยนี้เริ่มดำเนินการวิจัย ๑ มกราคม ๒๕๖๓ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓

๔. ขอบเขตด้านพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้คือ ศึกษาตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ระเบียบวิธีการวิจัย

๑. รูปแบบงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยนี้เป็นการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions)

๑) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร งานวิทยานิพนธ์ การสืบค้นทางสื่อ

สารสนเทศ และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายมรดก ในเรื่องความเป็นมา ความสำคัญ ความหมายของกฎหมายมรดก ทายาทผู้รับมรดก พิณัยกรรม ที่สามารถนำมาสนับสนุนงานวิจัย

๒) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) ทำในรูปแบบการสัมภาษณ์บุคคลแบบเชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์ จำนวน ๓๐ คน ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และประธานกลุ่มสตรี เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน

๓) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions)

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย จำนวน ๑๐ คน ประกอบด้วย

(๑) บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย จำนวน ๕ คน

(๒) อาจารย์ผู้สอนกฎหมายในสถานศึกษา จำนวน ๕ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีอยู่ ๒ ประเภทคือ ก) แบบสัมภาษณ์ (Interview) และ ข) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions)

ก) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยนำแนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมาและผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน ซึ่งได้พิจารณาความถูกต้องและความชัดเจนของการใช้ภาษา ครอบคลุมเนื้อหา หัวข้อที่จะวิจัย และหลังจากที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ของเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้มีความเหมาะสม ชัดเจนด้านสำนวนภาษาครอบคลุมด้วยเนื้อหาตามที่ได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๓ ท่านแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๓๐ คน เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชนในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยแนวทางการสัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ สอบถามเกี่ยวกับด้านวิชาการ เรื่อง กฎหมายมรดก ในประเด็นมรดก ทายาทผู้รับมรดก และพิณัยกรรม

ข) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) เป็นการประชุมโดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายเข้าร่วมประชุม จำนวน ๑๐ คน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก เกี่ยวกับประเด็นที่สำคัญต่อการพัฒนาผู้นำชุมชน ๕ ประเด็นที่สำคัญ คือ ๑) แนวทางในการบริการให้ความรู้ ๒) แนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเรื่องความเข้าใจในกฎหมายมรดก ๓) แนวทางในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกแก่สาธารณชน ๔) แนวทางในการให้ความช่วยเหลือในเรื่องคดีความ และ ๕) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับต่อไปนี้

๑) มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร (Document Study and Literature Review) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร งานวิทยานิพนธ์ การสืบค้นทางสื่อสารสนเทศ และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาสนับสนุนงานวิจัย

๒) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) จากผู้ให้สัมภาษณ์ คือ การสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคล้ายกับการใช้แบบสอบถาม เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดที่แน่นอนจะใช้สัมภาษณ์บุคคลใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน มีลำดับขั้นตอนที่เหมือนกัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยใช้สถานที่ทำการของผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นสถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดวันนัดหมายวันสัมภาษณ์โดยได้แจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบก่อนล่วงหน้า ซึ่งการสัมภาษณ์จะใช้การจดบันทึกและบันทึกเสียง โดยก่อนสัมภาษณ์จะขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ในการบันทึกการสนทนาก่อนทุกครั้ง

๓) การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยอาศัยวิธีการของ Denzin ได้เสนอไว้ดังนี้

(๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเวลาสถานที่และบุคคลที่ต่างกันต้องได้ข้อมูลที่ตรงกัน

(๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือการตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไรโดยไม่เปลี่ยนตัวผู้สังเกตแทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกตโดยตลอดในกรณีที่ไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสมควรเปลี่ยนตัวผู้วิจัยให้มีหลายคน

(๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือการตรวจสอบว่าถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) พร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักวิจัยเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มีการตรวจสอบข้อมูลโดยเทคนิคสามเส้าเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากบุคคล เวลาและสถานที่ที่แตกต่างกันและทำการเชื่อมโยงความสอดคล้องของเนื้อหาเทียบเคียงกับแนวคิด ทฤษฎีควบคู่กับบริบท และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารต่าง ๆ และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) เพื่อให้ได้ผลการศึกษาดังตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

นิยามศัพท์

กฎหมายมรดก หมายถึง กฎหมายลักษณะมรดกเป็นกฎหมายที่ว่าด้วย ทรัพย์สิน สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้ามรดก การตกทอดแห่งทรัพย์สินมรดก ประเภทของทายาท ทายาทผู้มีสิทธิ

รับมรดก พันัยกรรม อายุความมรดก เป็นต้น ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ทำให้ทราบถึงหลักการของกฎหมายมรดกที่ว่า เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งถึงแก่ความตายแล้วจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป ผลจะเป็นเช่นไร โดยการดำเนินการต่าง ๆ จะต้องนำบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะมรดกมาใช้บังคับ แต่ในงานวิจัยนี้ กฎหมายมรดก หมายรวมถึง ความหมายของมรดก ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก และ พันัยกรรม

ผู้นำชุมชน หมายถึง ตัวแทนของกลุ่มประชาชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนในการทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรม หรือการดำเนินการอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ซึ่งแสดงถึงเจตนาแทนกลุ่มประชาชนได้ ประกอบด้วย ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลป่าแดงและคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดง และกลุ่มผู้นำชุมชนอื่น ๆ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และประธานกลุ่มสตรี

ผลการวิจัย

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน ๓๐ คน มีอายุระหว่าง ๔๖ - ๕๕ ปี มากที่สุด จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๕๖ - ๖๕ ปี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๓๖ - ๔๕ ปี และ ๖๖ - ๗๕ ปี จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๒๕ - ๓๕ ปี จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ตามลำดับ มีตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชนอื่น ๆ มากที่สุด จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๖๗ รองลงมาคือ ผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ มีประสบการณ์ในตำแหน่งมากที่สุดระหว่าง ๑ - ๕ ปี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ รองลงมาคือระหว่าง ๖ - ๑๐ ปี และ ๑๑ - ๑๕ ปี จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓๓ รองลงมาคือระหว่าง ๑๖ - ๒๐ ปี จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ และ ๒๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ตามลำดับ มีการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๗ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๗ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ ระดับอนุปริญญา จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ตามลำดับ

๒. ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน

ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายมรดก สรุปได้ว่า มรดกในความเข้าใจของผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ คือ สิ่งที่ทายาทได้รับตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินทุกชนิด เช่น ที่ดิน บ้าน รถยนต์ เครื่องประดับ อัญมณี ทรัพย์สินเงินทอง เงินในธนาคาร ที่มีมาก่อนที่เจ้าของจะถึงแก่ความตาย รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ เช่น กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน รวมถึงหนี้สิน โดยจะเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทก็ต่อเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตาย เห็นว่าเงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ที่ให้ภรรยาหรือลูกเป็นมรดก

เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกเป็นเจ้าหนี้ก่อนที่จะเสียชีวิต ทายาทที่เป็นภรรยาหรือลูกที่ชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้เพราะหนี้เป็นมรดกที่ตกทอดสู่ทายาท

ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในเรื่องทายาทผู้รับมรดก สรุปได้ว่า ทายาทโดยธรรม คือ บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หลาน หลาน หลาน บิดา มารดา พี่ น้อง สามีนภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุไว้ในพินัยกรรมตามคำสั่งเสียของเจ้ามรดก และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรม สามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย

ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพินัยกรรม สรุปได้ว่า พินัยกรรม คือ คำสั่งหรือเจตนาของเจ้ามรดกที่ทำไว้เพื่อจัดการทรัพย์สินของตนเองหรือสั่งไว้ให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่เขาเสียชีวิตลง เด็กอายุไม่ถึง ๑๕ ปีหรือบุคคลที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรม มี ๕ แบบ แบบแรก คือแบบธรรมดา ทำเป็นหนังสือ ลงวันเดือนปี ลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน ๒ คน แบบที่สองแบบเขียนเองจะมีพยานหรือไม่ก็ได้ แบบที่สามแบบเอกสารฝ่ายเมือง ต้องมีพยาน ๒ คน แบบที่สี่แบบลับ ต้องมีพยาน ๒ คน แบบที่ห้าแบบวาจา ต้องมีพยาน ๒ คน ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะครบถ้วนในขณะที่ทำพินัยกรรม ไม่ถูกหลอกหรือถูกข่มขู่ในขณะที่ทำพินัยกรรม หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มีผลสมบูรณ์แต่ต้องพิจารณาความสมบูรณ์ของพินัยกรรมด้วยว่าถูกข่มขู่หรือไม่หรือขณะทำพินัยกรรมมีสติสัมปชัญญะครบถ้วนดีหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน หากวิเคราะห์ในภาพรวมจะพบว่า ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกพอสมควร แต่ยังไม่ครอบคลุม และยังไม่ทราบถึงบทบัญญัติของกฎหมายมรดกที่สำคัญในบางประการ ซึ่งส่งผลให้ยังไม่สามารถที่จะให้คำปรึกษาชี้แนะประชาชนในชุมชนได้อย่างถูกต้องเท่าที่ควร การส่งเสริม เผยแพร่ให้ความรู้ทางกฎหมายกับผู้นำชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณา

๓. แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก

แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก สามารถสรุปแนวทางในอนาคตที่สำคัญคือ

๑) แนวทางในการบริการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำชุมชน คือการจัดโครงการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายมรดก ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของกฎหมายมรดกแก่ผู้นำชุมชน ใน

รูปแบบที่สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่เป็นผู้จัดโครงการเอง หรือการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

๒) มีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชน โดยการจัดตั้งคลินิกกฎหมาย หรือคลินิกยุติธรรม หรือศูนย์ให้คำแนะนำด้านกฎหมายเคลื่อนที่ให้กับผู้นำชุมชน โดยบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เพื่อเสริมทักษะด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชน

๓) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกสามารถทำผ่านสื่อต่าง ๆ ของชุมชน เสียงตามสายในหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ในท้องถิ่น สื่อออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงการทำโครงการหรือกิจกรรม การจัดทำคู่มือ เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ วารสาร การจัดหน่วยเคลื่อนที่ในชุมชน การจัดให้มีที่ปรึกษาทางกฎหมาย

๔) การจัดตั้งศูนย์ประสานงานของผู้นำชุมชนในพื้นที่ ทำหน้าที่ประสานหน่วยงานยุติธรรมในจังหวัด ตำรวจ พนักงานสอบสวน อัยการ สภานายความ สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิ (สคช.) เพื่อให้ความช่วยเหลือในกรณีมีปัญหาหรือข้อพิพาททางกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กฎหมายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับบุคคลทุกคน เพราะเป็นสิ่งที่ต้องประสบในชีวิตประจำวัน การทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ทางกฎหมาย การจัดโครงการ กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย ให้กับประชาชนในชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม ให้ความรู้กฎหมายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืม ค่าประกัน จำน่า จำนอง กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน กฎหมายประกันภัย กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

๒. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาความรู้ความเข้าใจของผู้นำชุมชนเรื่องกฎหมายที่ผู้นำชุมชนควรทราบ ไม่เพียงเฉพาะกฎหมายมรดกเท่านั้น

๒) ควรมีการหาแนวทางการจัดกิจกรรม โครงการที่จำเป็นในด้านกฎหมายสำหรับประชาชนทั่วไปไม่เพียงเฉพาะกฎหมายมรดกเท่านั้น

บรรณานุกรม

กวี วงศ์พุม. **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: พี.เค. อินเตอร์พริ้นท์. ๒๕๔๒.

พรชัย สุนทรพันธุ์. **คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก**. พิมพ์ ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษา

กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. ๒๕๖๒.

หยุด แสงอุทัย. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๕๒.

ภาคผนวก ข

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา
และผลที่ได้รับของโครงการ

โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชนในเรื่อง
กฎหมายมรดก : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่”

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- ๑) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน
- ๒) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก

สรุปผลการดำเนินการตามแผนงาน/กิจกรรม ตาม Proposal Research ในรอบ ๑๒ เดือน

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุนวัตถุประสงค์	ร้อยละความพึงพอใจต่อผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
๑. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ/ทุติยภูมิจากเอกสารตำรา บทความ งานวิจัย เพื่อหาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ทำให้ทราบความหมายและความสำคัญของกฎหมายมรดก ทราบแนวคิดการส่งเสริมผู้นำชุมชนทางด้านกฎหมาย และทราบแนวคิดในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก	ได้ทราบข้อมูลที่เป็นสิ่งสนับสนุนแนวความคิดของนักวิจัย เพื่อให้เกิดแนวทางในการดำเนินงานในการวิจัย	ข้อที่ ๑	๑๐๐%
๒. ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	ทราบข้อมูลจากการลงพื้นที่ในเรื่องความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน	ได้ทราบข้อมูลจากการลงพื้นที่จริง	ข้อที่ ๑	๑๐๐%
๓. สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย จำนวน ๑๐ คน	ทราบแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก	ได้ทราบข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ	ข้อที่ ๒	๑๐๐%
๔. เขียนรายงานวิจัย	รายงานเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน และแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	- ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมรดก - ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน - ได้แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนเรื่องกฎหมายมรดก	ข้อที่ ๑-๒	๑๐๐%

ลงนาม.....
(นางสาวสุพิชญา กันกา)
หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน
วันที่ ๑๕ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๓

ภาคผนวก ค
แบบสรุปโครงการวิจัย

แบบสรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่ เลขที่สัญญา พร.๖๓๐๒๑๑
ชื่อโครงการ การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก
 : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
หัวหน้าโครงการ นางสาวสุพิชญา กันกา และคณะ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
 โทรศัพท์ ๐๘๘ ๒๘๑๒๗๒๘ Email : supitchaya.kun@mcu.ac.th

๑. ความเป็นมาและความสำคัญ

“กฎหมาย” เป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน เริ่มตั้งแต่เมื่อมีสภาพบุคคล คือ คลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก กฎหมายได้กำหนดสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ไว้ตลอดอายุขัย และเมื่อบุคคลใดได้สิ้นสภาพบุคคลหรือเสียชีวิต กฎหมายก็ยังเข้ามาเกี่ยวข้องกับแบ่งปันมรดกให้แก่ทายาททั้งหลายของผู้เสียชีวิตนั้น ประกอบทั้งทารกในครรภ์มารดาที่สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่มารดาตั้งครรภ์และคลอดออกมามีสภาพบุคคลเรื่อยไปตลอดอายุขัย ย่อมหนีไม่พ้นกฎหมาย^๑ ซึ่งการศึกษาและรู้กฎหมายในเบื้องต้นนั้นเพื่อต้องการให้เห็นว่ากฎหมายไม่ใช่ศาสตร์เฉพาะแต่นักกฎหมายเท่านั้น การศึกษาและรู้กฎหมายก็เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจพอที่จะอ่านกฎหมายได้ ตีความและใช้กฎหมายในชีวิตประจำวันได้ถูกต้อง รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองที่พึงมี ที่จะปฏิบัติต่อสังคม อันก่อให้เกิดกระบวนการคิดที่เป็นระบบและวิเคราะห์ความเป็นไปของสังคมได้อย่างถ่องแท้ ทั้งยังเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ผู้คนในสังคมมีความยุติธรรมและช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเป็นธรรมอันเป็นสิ่งสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

กฎหมายมรดก เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยบทบัญญัติทั่วไปของมรดก สิทธิรับมรดกโดยธรรม สิทธิรับมรดกโดยพินัยกรรม วิธีจัดการและแบ่งปันทรัพย์มรดก มรดกที่ไม่มีผู้รับ อายุความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ เป็นวิชาที่จำเป็นที่ทุกคนควรต้องศึกษาเมื่อมีการตายเกิดขึ้น ทรัพย์สินของผู้ตายจะจัดการอย่างไร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อญาติพี่น้องของผู้เสียชีวิตเป็นอย่างมาก ทั้งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและให้คำแนะนำแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ต้องการทราบเกี่ยวกับมรดกได้ เพราะกฎหมายมรดกเป็นกฎหมายที่มักจะถูกนำมาใช้ก็ต่อเมื่อมีการสูญเสียชีวิตของผู้ที่มีทรัพย์สินที่ไม่สามารถจัดการแบ่งตามเจตนารมณ์ของเจ้าของทรัพย์สินที่เสียชีวิตลงได้ ซึ่งในทางกฎหมายนั้น ได้กำหนดเกี่ยวกับการรับมรดกไว้ ๒ ลักษณะ คือ ทายาทโดยพินัยกรรม กับทายาทโดยธรรมหรือทายาทโดยผลของกฎหมาย ซึ่งทายาทโดยธรรมนี้จะมีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตายต่อเมื่อ ผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์มรดกของตนเอาไว้ หรือจำหน่ายไว้ไม่หมด (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๐) เช่น นายจันทร์ทำพินัยกรรมยกที่ดินแปลงหนึ่งของตนให้แก่ นายอินทร์น้องชายต่างมารดา ส่วนที่ดินแปลงอื่น

^๑ หยุด แสงอุทัย. (๒๕๕๒). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพฯ :

และทรัพย์สินอื่นนายจันทร์ไม่ได้ทำพินัยกรรมให้แก่ผู้ใดเช่นนี้ ที่ดินแปลงซึ่งยกให้แก่นายอินทร์ก็ตกทอดให้แก่นายอินทร์ ส่วนที่ดินแปลงอื่น และทรัพย์สินอื่นก็จะตกทอดให้แก่ทายาทโดยธรรมของนายจันทร์^๒

ผู้นำชุมชน ถือว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้ที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดความสงบสุขในชุมชน รวมถึงสามารถนำพาชุมชนของตนไปสู่การพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับการเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ซึ่งองค์ประกอบของผู้นำชุมชนมีลักษณะที่ไม่ต่างจากลักษณะของผู้นำทั่วไป เพียงแต่ความเป็นผู้นำในระดับชุมชนนั้นจะมีความเป็นกันเองกับชาวบ้าน มีความใกล้ชิดและเป็นระบบเครือข่ายที่สามารถสรุปได้ดังนี้ ๑) มีความรู้ ความสามารถในกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นอย่างดี ๒) มีคุณธรรม เช่น ความโอบอ้อมอารี เป็นที่ยอมรับได้ในชุมชน ๓) มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ๔) สามารถประสานต่อเรื่องต่าง ๆ ได้ ๕) มีฐานะค่อนข้างมั่นคง ๖) มีความเป็นกันเองสูง หรือมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีนั่นเอง^๓

การที่ผู้นำมีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะความรู้ทางกฎหมายถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการให้คำชี้แนะและบอกแนวทางแก่ประชาชน โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก ที่ถือเป็นปัญหาของหลายๆ ชุมชนจนนำไปสู่การสร้าง ความไม่พอใจ แยกแยก จนถึงขั้นต้องขึ้นโรงขึ้นศาล หรือในบางรายก็เป็นสาเหตุนำไปสู่ความรุนแรงจนสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินในที่สุด กฎหมายเกี่ยวกับกบการจัดการมรดกนั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำชุมชนในสังคมปัจจุบันควรที่จะศึกษาและมีความรู้ความเข้าใจในระดับที่สามารถใช้การได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมรอบนอก เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งในกรณีที่เจ้าของทรัพย์สินหรือบิดามารดาเสียชีวิตลง ปัญหาที่ตามมาคือ หากบิดามารดาไม่ได้จัดทำพินัยกรรมไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการจัดการมรดกย่อมที่จะตามมาได้ และผู้ที่มีบทบาทที่ต้องรับทราบเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวก็คือ ผู้นำชุมชน ที่จะต้องทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหาเพื่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำชุมชนจะต้องมีความรู้พื้นฐานและได้รับการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้กฎหมายมรดกพอสมควรจึงจะสามารถแนะนำประชาชนเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้น คณะผู้วิจัยในฐานะที่มีความรู้ ประสบการณ์ และการสอนวิชากฎหมายมรดก จึงมีความตระหนักถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชนที่สามารถให้คำแนะนำแก่ประชาชนในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม การสร้างความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกแก่ผู้นำชุมชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชนได้อีกวิธีการหนึ่งจากประเด็นดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชนเพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกให้แก่ผู้นำชุมชนและสร้างความสงบสุขให้แก่สังคมต่อไป

^๒ พรชัย สุนทรพันธุ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก (พิมพ์ ครั้งที่ ๑๑), กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๖๒ .หน้า ๓.

^๓ กวี วงศ์พุด. (๒๕๔๒). ภาวะผู้นำ (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพมหานคร: บี.เค. อินเตอร์พริ้นท์. หน้า ๑๔-๑๕.

๒. วัตถุประสงค์โครงการ

- ๑) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน
- ๒) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก

๓. ผลการวิจัย

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน ๓๐ คน มีอายุระหว่าง ๔๖ - ๕๕ ปี มากที่สุด จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๕๖ - ๖๕ ปี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๓๖ - ๔๕ ปี และ ๖๖ - ๗๕ ปี จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๒๕ - ๓๕ ปี จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ตามลำดับ มีตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชนอื่น ๆ มากที่สุด จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๖๗ รองลงมาคือ ผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ มีประสบการณ์ในตำแหน่งมากที่สุดระหว่าง ๑ - ๕ ปี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ รองลงมาคือระหว่าง ๖ - ๑๐ ปี และ ๑๑ - ๑๕ ปี จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓๓ รองลงมาคือระหว่าง ๑๖ - ๒๐ ปี จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ และ ๒๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ตามลำดับ มีการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๗ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๗ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖๗ ระดับอนุปริญญา จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓ ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๓ ตามลำดับ

๒. ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน

ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายมรดก สรุปได้ว่า มรดกในความเข้าใจของผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ คือ สิ่งที่ยายาทได้รับตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินทุกชนิด เช่น ที่ดิน บ้าน รถยนต์ เครื่องประดับ อัญมณี ทรัพย์สินเงินทอง เงินในธนาคาร ที่มีมาก่อนที่เจ้าของจะถึงแก่ความตาย รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ เช่น กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน รวมถึงหนี้สิน โดยจะเป็นมรดกตกทอดสู่ทายาทที่ต่อเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตาย เห็นว่าเงินสะสมหักจากเงินเดือน ที่จ่ายเมื่อออกจากราชการเป็นมรดก เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ที่ให้ภรรยาหรือลูกเป็นมรดก เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อเสียชีวิตเป็นมรดก และหากเจ้าของมรดกเป็นเจ้าหนี้ก่อนที่จะเสียชีวิต ทายาทที่เป็นภรรยาหรือลูกที่ชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิ์ที่จะเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ได้เพราะหนี้เป็นมรดกที่ตกทอดสู่ทายาท

ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในเรื่องทายาทผู้รับมรดก สรุปได้ว่า ทายาทโดยธรรม คือ บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หลาน หลาน หลาน บิดา มารดา พี่ น้อง สามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ทายาทโดยพินัยกรรม คือ ผู้ที่ถูกระบุไว้ในพินัยกรรมตามคำสั่งเสียของเจ้ามรดก และหากเจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีมรดกอื่นอีก บุตรนั้นยังมีสิทธิ์ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอีก บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นทราบว่าเป็นบุตร สามารถรับมรดกของบิดาได้ กรณีบุตรบุญธรรมสามารถรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ หากเจ้า

มรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และ
อนุภรรยา บุคคลที่สามารถรับมรดกของเจ้ามรดกได้แก่ บิดา มารดา ภรรยา บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย

ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพินัยกรรม สรุปได้ว่า พินัยกรรม คือ คำสั่งหรือ
เจตนาของเจ้ามรดกที่ทำไว้เพื่อจัดการทรัพย์สินของตนเองหรือสั่งไว้ให้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ
หลังจากที่ตนเสียชีวิตลง เด็กอายุไม่ถึง ๑๕ ปีหรือบุคคลที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไม่
สามารถทำพินัยกรรมได้ การทำพินัยกรรม มี ๕ แบบ แบบแรก คือแบบธรรมดา ทำเป็นหนังสือ ลงวัน
เดือนปี ลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน ๒ คน แบบที่สองแบบเขียนเองจะมีพยานหรือไม่ก็ได้ แบบที่สาม
แบบเอกสารฝ่ายเมือง ต้องมีพยาน ๒ คน แบบที่สี่แบบลับ ต้องมีพยาน ๒ คน แบบที่ห้าแบบวาจา
ต้องมีพยาน ๒ คน ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะครบถ้วนในขณะที่ทำพินัยกรรม ไม่ถูก
หลอกหรือถูกข่มขู่ในขณะที่ทำพินัยกรรม หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับฉบับสุดท้ายคือฉบับที่มี
ผลสมบูรณ์แต่ต้องพิจารณาความสมบูรณ์ของพินัยกรรมด้วยว่าถูกข่มขู่หรือไม่ หรือขณะทำพินัยกรรม
มีสติสัมปชัญญะครบถ้วนหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน หาก
วิเคราะห์ในภาพรวมจะพบว่า ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกพอสมควร แต่ยังไม่
ครอบคลุม และยังไม่ทราบถึงบทบัญญัติของกฎหมายมรดกที่สำคัญในบางประการ ซึ่งส่งผลให้ยังไม่
สามารถที่จะให้คำปรึกษาชี้แนะประชาชนในชุมชนได้อย่างถูกต้องเท่าที่ควร การส่งเสริม เผยแพร่ให้
ความรู้ทางกฎหมายกับผู้นำชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณา

๓. แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก

แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดก สามารถสรุป
แนวทางในอนาคตที่สำคัญคือ

๑) แนวทางในการบริการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำชุมชน คือการจัดโครงการ
เผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายมรดก ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของกฎหมายมรดกแก่ผู้นำชุมชน ใน
รูปแบบที่สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
แพร่เป็นผู้จัดโครงการเอง หรือการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

๒) มีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชน โดยการจัดตั้งคลินิก
กฎหมาย หรือคลินิกยุติธรรม หรือศูนย์ให้คำแนะนำด้านกฎหมายเคลื่อนที่ให้กับผู้นำชุมชน โดยบูรณา
การความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เพื่อเสริมทักษะด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชน

๓) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกสามารถทำผ่านสื่อต่าง ๆ ของ
ชุมชน เสียงตามสายในหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ในท้องถิ่น สื่อออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงการทำโครงการหรือ
กิจกรรม การจัดทำคู่มือ เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ วารสาร การจัดหน่วยเคลื่อนที่ในชุมชน การจัดให้
มีที่ปรึกษาทางกฎหมาย

๔) การจัดตั้งศูนย์ประสานงานของผู้นำชุมชนในพื้นที่ ทำหน้าที่ประสานหน่วยงาน
ยุติธรรมในจังหวัด ตำรวจ พนักงานสอบสวน อัยการ สภานายความ สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิ
(สคช.) เพื่อให้ความช่วยเหลือในกรณีมีปัญหาหรือข้อพิพาททางกฎหมาย

๔. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

บูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชากฎหมายมรดกสำหรับนิสิตระดับนิติศาสตร์
บัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์

ผนวก ง
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

การศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน :
กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

A Study of Local Leaders in Knowledge and Understanding the Succession Law:
Case Study in Pa Daeng subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งจะทำให้การสัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายมรดกของผู้นำชุมชน ตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหาร กำนันผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และประธานกลุ่มสตรี จำนวน ๓๐ คน ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อตอบข้อความเหล่านี้ คำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับและไม่ถูกเปิดเผยแก่หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานเอกชนใด ๆ ทั้งสิ้น การรายงานผลเป็นการรายงานโดยภาพรวมของทุกคน หากท่านมีข้อสงสัย ท่านสามารถสอบถามได้จากผู้สัมภาษณ์ หรือ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่
โทรศัพท์ ๐๕๔-๖๔๖๕๘๕

องค์ประกอบแบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ สอบถามเกี่ยวกับด้านวิชาการ เรื่อง กฎหมายมรดก ในประเด็นมรดก ทายาทผู้รับมรดก และพินัยกรรม

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี

๒. ตำแหน่ง / หน้าที่.....หมู่ที่.....ตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๓. ประสบการณ์ในการทำงานปี

๔. ระดับการศึกษา

ระดับประถมศึกษา มัธยมต้น ระดับมัธยมปลาย

ระดับอนุปริญญา ระปริญญาตรี สูงกว่าระดับ

ปริญญาตรี

ตอนที่ ๒ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายมรดก

๑. มรดกในความเข้าใจของท่าน คือ อะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- เงินสะสมหักจากเงินเดือน จ่ายเมื่อออกจากราชการ เป็นมรดกหรือไม่

.....

- เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นมรดกหรือไม่

.....

- เงินชดเชยที่ได้รับเมื่อตาย เป็นมรดกหรือไม่

.....

- เจ้าของมรดกก่อนเสียชีวิต ให้ผู้อื่นกู้เงินไป ๑ แสนบาท ทายาทมีสิทธิ์จะเรียกเงินคืนจากผู้กู้หรือไม่

.....

.....

๒. เจ้าของมรดกทำพินัยกรรมยกมรดกให้ บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเจ้ามรดกยังมีทรัพย์มรดกอื่นอีก บุตรยังมีสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรมอีกหรือไม่

.....

.....

- ทายาทโดยธรรม คือใคร

.....

.....

- ทายาทโดยพินัยกรรม คือใคร

.....

.....

- บุตรที่บิดา มารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน แต่บิดาให้บุตรใช้นามสกุล เลี้ยงดู ผู้อื่นรับทราบว่าเป็นบุตร เช่นนี้ บุตรสามารถรับมรดกของบิดาได้หรือไม่

.....

- บุตรบุญธรรม สามารถรับมรดก ของผู้รับบุตรบุญธรรมได้หรือไม่

.....

- ผู้รับบุตรบุญธรรม สามารถรับมรดก ของบุตรบุญธรรมได้หรือไม่

.....

- ถ้าเจ้ามรดก มีบิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุภรรยา ถามว่า ใครจะได้รับมรดกบ้าง

.....

๓. พินัยกรรม คืออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

- ใครบ้างที่ไม่สามารถทำพินัยกรรมได้ เด็กอายุ ๑๕ ปี สามารถทำพินัยกรรมได้หรือไม่

.....

.....

- การทำพินัยกรรม ทำได้อย่างไร ต้องมีพยานหรือไม่

.....

.....

.....

- ถ้าผู้ตายทำพินัยกรรมไว้หลายฉบับ ฉบับใดที่มีผลสมบูรณ์

.....

.....

.....

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย
คณะผู้วิจัย

แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ

แนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก

๑. แนวทางในการบริการให้ความรู้

.....
.....
.....
.....
.....

๒. แนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเรื่องความเข้าใจในกฎหมายมรดก

.....
.....
.....
.....
.....

๓. แนวทางในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกแก่สาธารณชน

.....
.....
.....
.....
.....

๔. แนวทางในการให้ความช่วยเหลือในเรื่องคดีความ

.....
.....
.....
.....
.....

๕. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย
คณะผู้วิจัย

ผนวก จ
รูปภาพประกอบการดำเนินงานวิจัย

สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน
เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน
ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ประธานกลุ่มแม่บ้าน
เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

สนทนากลุ่มเฉพาะ
ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและนักวิชาการด้านกฎหมาย
เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓

ภาคผนวก ฉ

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย และคณะ

๑. หัวหน้าโครงการวิจัย

- ๑.๑ ชื่อ นางสาวสุพิชญา กันกา
Name Miss.Supitchaya Kunka
- ๑.๒ เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน ๑-๖๓๙๘-๐๐๑๐๒-๑๑-๙
- ๑.๓ ตำแหน่งปัจจุบัน: อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
- ๑.๔ หน่วยงานที่สังกัด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
เลขที่ ๑๑๑ หมู่ ๕ บ้านหนองห้า ต.แม่คำมี อ.เมือง จ.แพร่
๕๔๐๐๐ โทร.๐๕๔-๖๔๖๕๘๕
- ๑.๕ ประวัติการศึกษา - น.บ. (นิติศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยนเรศวร
- น.ม. (นิติศาสตรมหาบัณฑิต) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ๑.๖ งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :

๒. ผู้ร่วมวิจัย

๑. นายสุขุม กันกา
- ๑.๑ ชื่อ นายสุขุม กันกา
Name Mr.Sukhum Kunka
- ๑.๒ เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน ๓-๕๔๙๙-๐๐๑๘๓-๕๕-๐
- ๑.๓ ตำแหน่งปัจจุบัน: อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
- ๑.๔ หน่วยงานที่สังกัด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
เลขที่ ๑๑๑ หมู่ ๕ บ้านหนองห้า ต.แม่คำมี อ.เมือง จ.แพร่
๕๔๐๐๐ โทร.๐๕๔-๖๔๖๕๘๕
- ๑.๕ ประวัติการศึกษา - น.บ. (นิติศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- รัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ๑.๖ งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารวัดโดยใช้หลักธรรมมาภิบาล
: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” พ.ศ. ๒๕๖๒
สถานภาพ : หัวหน้าวิจัย

๒. นายศรศักดิ์ อินทะกันท์**๒.๑ ชื่อ** นายศรศักดิ์ อินทะกันท์**Name** Mr.Sonrasak Intagun**๒.๒ เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน****๒.๓ ตำแหน่งปัจจุบัน :** อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่**๒.๔ หน่วยงานที่สังกัด** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
เลขที่ ๑๑๑ หมู่ ๕ บ้านหนองห้า ต.แม่คำมี อ.เมือง จ.แพร่
๕๔๐๐๐ โทร.๐๕๔-๖๔๖๕๘๕**๒.๕ ประวัติการศึกษา** - น.บ. (นิติศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- น.ม. (นิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยรามคำแหง**๒.๖ งานวิจัยที่สำเร็จ**